

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΘΕΜΑ :

- Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ
- Η ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
- ΕΙΔΗ ΤΕΤΟΙΩΝ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

κ. Χ. ΝΤΕΜΠΡΗΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟ ΤΙΣ:

ΚΑΝΤΖΕΑ ΕΛΕΝΗ
ΚΟΝΤΖΙΑ ΝΙΚΟΛΕΤΑ

ΠΑΤΡΑ 1996

ΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2054
---------------------	------

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
Εννοια της ανεργίας	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	5
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ	5
1.1 Τεχνολογία και ανεργία, ένα διεθνές πρόβλημα	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο	16
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	16
2.1 Προοπτικές	19
2.2 Ανισόμετρη ανάπτυξη και δομή της απασχόλησης	20
2.3 Πραγματικές διαστάσεις της ανεργίας	21
2.4 Αίτια ανεργίας	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	25
ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	25
3.1 Πηγές και στατιστικά στοιχεία της ανεργίας	31
3.2 Η ανεργία βάσει στοιχείων του ΟΑΕΔ	33
3.3 Η ανεργία βάσει στοιχείων του ΕΣΥΕ	36
3.3.1 Έρευνα - Απασχόληση	36
3.3.2 Μέτρηση ανεργίας βάσει των στοι- χείων της απογραφής πληθυσμού	38
3.4 Μεθοδολογικές παρατηρήσεις	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο	40
4.1 Λόγοι χρονικής εμμονής της ανεργίας	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο	46
5. ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΖΗΤΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο	59
6. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ	59
6.1 Η βιομηχανική παράδοση της Αχαΐας	59
6.2 Εκπαίδευση των κατοίκων του Νομού Αχαΐας	61
6.3 Απασχόληση	63
6.3.1 Απασχόληση κατά κλαδο οικονομικής δραστηριότητας	64
6.3.2 Ορισμένες διαπιστώσεις για την απασχόληση	71
6.4 Η κλαδική προέλευση της απώλειας θέσεων εργασίας . .	77
6.5 Περίοδος 1993-1994, η νέα κρίση της απασχόλησης .	85
6.6 Επενδύσεις και απασχόληση: η αποεπένδυση	88
6.7 Νόμος 1892/90 και νέες θέσεις εργασίας	91
6.8 Περιοχή της Πάτρας, συνοπτική παρουσίαση στοιχείων	93
6.8.1 Περιοχή Αιγίου	99
6.9 Εκτίμηση ανεργίας στην Πάτρα	105
6.10 Συμπεράσματα για την απασχόληση για το Νομό Αχαΐας	113
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο	117
7. ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	117
7.1 Προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης	117

7.2	Επιχορήγηση εργοδοτών για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας έτους 1995 και 1996	117
7.3	Επιχορήγηση νέων ελεύθερων επαγγελματιών	126
7.4	Επιχορήγηση εργοδοτών για απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες	139
7.5	Πρόγραμμα επιχορήγησης Δήμων και Κοινοτήτων . . .	144
7.6	Πρόγραμμα τοποθέτησης νέων σε επιχειρήσεις για πρακτική άσκηση	146
7.7	Πρόγραμμα Ενδοεπιχειρησιακών Σχολών	146
7.8	Χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο .	147
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο	148
8.1	Μέτρα για την ανεργία	148
8.2	Προτάσεις της Επιτροπής Μελέτης για την αντιμετώπιση της ανεργίας	150
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	154

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Ο ορισμός της ανεργίας φαίνεται αρκετά απλός: Είναι η κατάσταση κατά την οποία υπάρχουν άνθρωποι χωρίς δουλειά. Μη ύπαρξη δυνατότητας εργασίας. Ο στατιστικολόγος, όμως, δυσκολεύεται να δώσει έναν ακριβή ορισμό της ανεργίας. Ο ορισμός, που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή στατιστικών στοιχείων στις ΗΠΑ και σε άλλες αναπτυγμένες χώρες, θεωρεί άνεργο όποιον είναι ικανός για εργασία, αναζητεί δραστήρια δουλειά, αλλά παρ' όλα αυτά δεν βρίσκει. Έτσι, όταν έχουμε δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης εργασίας σε μια χώρα υπάρχουν άνεργοι. Για να θεωρηθεί άνεργο ένα άτομο με την παραπάνω έννοια - ότι δηλαδή δεν εργάζεται, όχι γιατί δεν θέλει, αλλά γιατί δεν μπορεί να βρει δουλειά - πρέπει να είναι ενεργό μέλος του εργατικού δυναμικού και να ζητάει εργασία. Οι φοιτητές και οι νοικοκυρές εκτελούν εργασία, αλλά δεν θεωρούνται εργαζόμενοι, εκτός αν πληρώνονται. Με το ίδιο κριτήριο δεν θεωρούνται άνεργοι, εκτός αν ψάχνουν δραστήρια για έμμισθη εργασία. Κάθε άτομο, που, για λόγους ανικανότητας ή δειλίας, δεν έχει προσπαθήσει να βρει δουλειά - ακόμη κι αν έχει υποβάλλει αίτηση απλώς και μόνο σ' ένα δημόσιο γραφείο ευρέσεως εργασίας - δεν θα υπολογίζεται στα στατιστικά στοιχεία της ανεργίας. Υπάρχει μια κατηγορία νέων που εγκαταλείπουν το σχολείο ή το Πανεπιστήμιο και που δεν βρίσκουν δουλειές ανάλογες με την εκπαίδευσή τους. Σε μερικές χώρες, η κυβέρνησή τους αναγνωρίζει ως ανέργους και προσπαθεί να τους βοηθήσει.

Εκτός από την πολύ συγκεκριμένη κατηγορία ανέργων, υπάρχει

μια ολόκληρη κλίμακα διαβάθμισης των μη απασχολουμένων και των υποαπασχολουμένων. Μέχρι πρόσφατα δεν ήταν ξανάθαρος ο διαχωρισμός ανάμεσα στην ανεργία και την μη απασχόληση. Πολλά άτομα δεν είχαν απασχόληση ή πιο συχνά υποαπασχολούνταν - δηλαδή, δούλευαν εδώ κι εκεί για ένα διάστημα ωρών, ημερών ή μηνών, χωρίς όμως κάποια σύμβαση εργασίας. Σε περιόδους επίσης, που επικρατούσαν δυσμενείς καιρικές συνθήκες, πολλοί ημερομίσθιοι εργάτες γης έμεναν χωρίς δουλειά και χωρίς να τους προσφέρεται από πουθενά βοήθεια. Στους αγροτικούς τομείς πολλών χωρών φαίνεται να υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός ατόμων, που χαρακτηρίζονται υποαπασχολούμενα γιατί δεν έχουν τακτική εργασία, ακόμη κι αν αποτελούν μέρος του εργατικού δυναμικού.

Στις σύγχρονες βιομηχανικές κοινωνίες οι στατιστικές, μερικές φορές, αποκρύπτουν σημαντικά ποσοστά εργασίας ή υποαπασχόλησης, κι αυτό γιατί οι άνεργοι μπορεί να στέλνονται σε εργοστάσια όπου δεν είναι απαραίτητοι και δεν έχουν αρκετή δουλειά να κάνουν. Σε μια ανταγωνιστική οικονομία, κάθε εταιρεία ή επιχείρηση θα έχει ένα κίνητρο για να κρατήσει τις δραστηριότητές της σε τέτοιο επίπεδο ώστε να είναι κερδοφόρες, πράγμα που τείνει να μειώσει την πρόσληψη και την διατήρηση πλεονάζοντος αριθμού εργατών. Η ανεργία και η υποαπασχόληση είναι δυνατόν να μειωθούν σε εθνική κλίμακα, ακόμη κι ως το σημείο μιας φαινομενικής στενότητας εργασίας, ενώ συγχρόνως μπορεί να επιτραπεί ένα σημαντικό ποσοστό κακής απασχόλησης, που χαρακτηρίζεται από έλλειψη αποδοτικότητας.

Ακόμα κι όταν το συνολικό ποσοστό της ανεργίας είναι χαμηλό, η ανεργία δεν παύει να είναι σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα, γιατί οι επιπτώσεις της δεν είναι οι ίδιες για όλες τις κατηγορίες των εργαζομένων. Ενώ μερικοί μπορεί να βρίσκονται

μόνο προσωρινά χωρίς δουλειά ή να μετακινούνται από το ένα επάγγελμα στο άλλο, άλλοι μπορεί να βρίσκονται χωρίς απασχόληση για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Οι στατιστικές, που δημοσιεύουν οι περισσότερες χώρες δεν κάνουν διάκριση ανάμεσα σε κατηγορίες ανέργων. Η Στατιστική Υπηρεσία Εργασίας των ΗΠΑ, παρ' όλα αυτά, έχει μελετήσει σε βάθος τις επιπτώσεις της ανεργίας. Οι αριθμοί, που δίνει, δείχνουν ότι υπάρχουν πιο πολλές γυναίκες άνεργες απ' ότι άνδρες, πιο πολλοί ανήλικοι άνεργοι απ' ότι ενήλικοι και πιο πολλά άτομα άνεργα χωρίς μόρφωση ή ειδικές ικανότητες απ' ότι μορφωμένα άτομα. Σ' όλες τις βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, οι κυβερνήσεις σήμερα συγκεντρώνουν όλο και περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το εργατικό δυναμικό. Όπως κι αν είναι, οι συνοπτικές στατιστικές δεν μπορούν να εμφανίσουν ικανοποιητικά ολόκληρο το φάσμα των προβλημάτων της απασχόλησης. Μερικοί εργαζόμενοι παραμένουν στο ίδιο επάγγελμα, στον ίδιο κλάδο, ακόμη και στην ίδια εταιρεία για δεκαετίες, ενώ άλλοι συχνά αλλάζουν επάγγελμα. Μερικοί εργάζονται ταυτόχρονα σε περισσότερα από ένα επαγγέλματα. Άλλοι έχουν εποχιακά επαγγέλματα. Μερικοί εργάζονται μόνο λίγες ώρες το μήνα, ενώ άλλοι μπορεί να εργαστούν 60 ή 65 ώρες την εβδομάδα. Μερικοί περνούν από διάφορα επαγγέλματα ψάχνοντας γι' αυτό που θα τους είναι πιο ευχάριστο και θα τους εξασφαλίσει καλύτερες αποδοχές. Ένας σημαντικός αριθμός ατόμων δεν μπορεί να εύκολα να θεωρηθεί μέρος ή όχι του εργατικού δυναμικού. Πολλοί απ' αυτούς που βρίσκονται έξω από το ενεργό εργατικό δυναμικό θα μπορούσαν να απορροφηθούν, αν υπήρχαν διαθέσιμα επαγγέλματα ή αν ήταν δυνατόν να τους δοθεί κάποια βοήθεια για να αποκτήσουν τα προσόντα που απαιτούνται για ορισμένες εργασίες. Αυτό το είδος της κρυφής ανεργίας μπορεί να αποδειχθεί πιο σοβαρό από

τη φανερή ανεργία, αν η στενότητα στην εξεύρεση εργασίας συνδυάζεται με προσωπικά και κοινωνικά προβλήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ

Στις παραδοσιακές κοινωνίες, όπου η παραγωγικότητα της εργασίας, στον αγροτικό τομέα είναι πολύ χαμηλή, ουσιαστικά ολόκληρος ο πληθυσμός πρέπει να απασχολείται στις αγροκαλλιέργειες. Καθώς αναπτύσσεται μια χώρα, αποκτά μεγαλύτερη ικανότητα για εξασφάλιση της διατροφής των κατοίκων της, με αποτέλεσμα να απαιτείται όλο και μικρότερο ποσοστό απασχολουμένων στις αγροτικές εργασίες. Όταν η παραγωγικότητα φθάσει σ' ένα ορισμένο επίπεδο, η ζήτηση για αγαθά πρωτογενούς παραγωγής (δηλαδή αγροτικά προϊόντα) παρουσιάζει κάμψη, σε σχέση με την ζήτηση άλλων αγαθών, όπως των ειδών ρουχισμού, της κατοικίας και των βιομηχανικών αγαθών. Η παραγωγή αγαθών αυτού του τομέα, του δευτερογενούς, όπως ονομάζεται, οργανώνεται στα εργοστάσια και παρουσιάζει εκπληκτική ανάπτυξη. Καθώς η ζήτηση για άλλα βιομηχανικά αγαθά αυξάνεται και παραμένει υψηλή, η απασχόληση στο δευτερογενή τομέα βρίσκεται κι αυτή σε υψηλά επίπεδα. Υπάρχει επίσης, και ένας τρίτος τομέας απασχόλησης, ο τριτογενής, ή ο τομέας των υπηρεσιών, ο οποίος περιλαμβάνει το εμπόριο, την εκπαίδευση, τη διοίκηση, την επιστημονική έρευνα, την ιατρική περίθαλψη, τις τέχνες, τον τουρισμό καθώς και άλλες ασχολίες, που πραγματοποιούνται έξω από το χώρο των εργοστασίων. Επειδή, η τεχνική πρόοδος σ' αυτόν τον τομέα είναι ασήμαντη, σε σύγκριση με τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, απαιτείται μεγάλος αριθμός ατόμων για την κάλυψη των δραστηριοτήτων του.

Η μεγάλη μείωση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα είναι ένα από τα πιο σημαντικά φαινόμενα της σύγχρονης ιστορίας. Οι άνθρωποι που εγκαταλείπουν τη γη, δεν είναι μόνο υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν άλλα μέσα για την συντήρησή τους, αλλά και να αλλάζουν τόπο διαμονής και τρόπο ζωής, και όλα αυτά στο σύντομο χρονικό διάστημα μιας ανθρώπινης ζωής. Πολλά εκατομμύρια άνθρωποι έχουν μετακινηθεί από τις αγροτικές περιοχές στις αστικο-βιομηχανικές. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, η μετακίνηση αυτή έγινε κυρίως προς τα εργοστάσια. Ακόμη και μέχρι το 1930 μπορούσε κανείς να φανταστεί ότι ο κόσμος του μέλλοντος θα ήταν ένα τεράστιο εργοστάσιο. Σήμερα, είναι πια φανερό ότι, παρ' όλο που η παραγωγή των εργοστασίων εξακολουθεί να αυξάνεται, δεν έγινε το ίδιο και με την απασχόληση στα εργοστάσια.

Στις ΗΠΑ, η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης, στο δευτερογενή τομέα, έφθασε στο αποκορύφωμά της από το 1920 μέχρι το 1970, με συμμετοχή του ενός τρίτου περίπου του εργατικού δυναμικού και από τότε παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης στον τριτογενή τομέα. Η τεχνολογική πρόοδος θα είχε οδηγήσει σε ανεργία ή θα είχε επιφέρει μεγάλη μείωση των ωρών εργασίας αν δεν υπήρχε αυτή η ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα. Από τότε που άρχισε η βιομηχανική επανάσταση, οι άνθρωποι δεν ξεπέρασαν το φόβο τους ότι τα καινούργια μηχανήματα θα έφερναν ανεργία. Ο φόβος αυτός είναι μια φυσική αντίδραση του ανθρώπου, που βλέπει να τον αντικαθιστά η μηχανή στην εργασία του. Ο φόβος αυτός οδήγησε σε βίαιες επιθέσεις κατά της εκμηχάνισης της παραγωγής, όπως πχ. στην Αγγλία τον 18ο και στις αρχές του 19ου αιώνα. Σήμερα είναι πια φανερό, ότι αυτός ο φόβος για την τεχνολογική ανεργία είναι υπερβολικός.

Για να καταλάβουμε την επίδραση που έχει η τεχνολογική πρόοδος στην απασχόληση είναι απαραίτητο να ξεχωρίσουμε δύο είδη τέτοιας προόδου. Πρώτα-πρώτα υπάρχει αυτό που θα μπορούσε να ονομαστεί εντατική πρόοδος και που έχει σχέση με την αύξηση της αποδοτικότητας στην εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο στη γεωργία, λόγω χάρη, η πρόοδος αυτή έχει σχέση με κάθε τεχνική που βοηθά στην παραγωγή προϊόντων από τη γη σε μικρότερο χρονικό διάστημα ανά εργάτη. Η εντατική πρόοδος, προφανώς, προκαλεί μείωση των απασχολουμένων. Υπάρχει όμως και ένα άλλο είδος προόδου, η επονομαζόμενη εκτατική πρόοδος, που αφορά τη μεγαλύτερη δυνατή εκμετάλλευση της φύσης. Έτσι, η ανακάλυψη πρώτων υλών διευρύνει το πλαίσιο της οικονομίας και η βιομηχανική ανάπτυξη, που βασίζεται σε αυτό, δημιουργεί καινούργιες μορφές απασχόλησης. Η εφεύρεση επίσης, ενός καινούργιου προϊόντος, όπως το αυτοκίνητο και το ραδιόφωνο, φέρνει το ίδιο αποτέλεσμα. Έχει υπολογιστεί ότι στην Γαλλία περισσότεροι από 1.000.000 άνθρωποι ζουν από το αυτοκίνητο, είτε ως εργάτες στα εργοστάσια, είτε ως μηχανικοί στα συνεργεία, είτε ως οδηγοί.

Η εντατική πρόοδος επιτρέπει στον άνθρωπο να ικανοποιήσει τις ανάγκες του με λιγότερη εργασία. Από την άλλη μεριά, η εκτατική πρόοδος, ικανοποιεί ανάγκες που δεν υπήρχαν ή δεν είχαν ικανοποιηθεί παλαιότερα, και επομένως δημιουργεί καινούργια επαγγέλματα. Τα δύο αυτά είδη προόδου, όμως, δεν εξισορροπούν αυτόματα το ένα το άλλο. Σε οικονομίες με χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, η τεχνολογική πρόοδος στην γεωργία μπορεί να επιτρέψει στον πληθυσμό να καταναλώνει περισσότερα αγαθά. Στις πιο αναπτυγμένες, όμως, οικονομίες, όπου ήδη το βιοτικό επίπεδο είναι αρκετά υψηλό, το ίδιο είδος προόδου δεν θα

οδηγήσει σε αύξηση της κατανάλωσης τροφίμων. Στην περίπτωση αυτή, το τελικό αποτέλεσμα μπορεί να είναι η υπεραφθονία με χαμηλότερες τιμές στα αγροτικά προϊόντα και ανέργους στο γεωργικό τομέα. Σε περιόδους, που χαρακτηρίζονται από γενική τεχνολογική πρόοδο, η απασχόληση είναι πιθανό να εμφανίζει αστάθεια, επειδή είναι απαραίτητο να προσαρμοστεί η παραγωγή στην μεταβαλλόμενη ζήτηση της αγοράς.

Η κατανάλωση των πρωτογενών, ή αγροτικών προϊόντων φθάνει, σταδιακά, σ' ένα επίπεδο κορεσμού. Η κατανάλωση των βιομηχανικών προϊόντων περνάει από μια φάση αύξησης και ύστερα από μια φάση σχετικής κάμψης, εκτός αν εμφανιστούν στην αγορά καινούργια προϊόντα, τα οποία ασκούν την εκτατική επίδραση, που αναφέραμε παραπάνω. Μολαταύτα, το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού, που απελευθερώνεται από τους άλλους τομείς, λόγω της τεχνολογικής πρόοδου, απορροφάται από τον τριτογενή τομέα. Μακροπρόθεσμα, μπορούμε να πούμε, ότι η απασχόληση, στο σύνολό της, δεν παρουσιάζει κάμψη λόγω της τεχνολογικής πρόοδου. Είναι εύκολο να αποδειχθεί ότι, στις πλούσιες χώρες, ούτε το μέγεθος του εργατικού δυναμικού ούτε ο αριθμός των ωρών εβδομαδιαίας εργασίας έχουν παρουσιάσει τάσεις μείωσης στα τελευταία 50 χρόνια. Υπήρξαν, βέβαια, οικονομικές κρίσεις, που είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ανεργίας, αλλά τελικά οι άνεργοι απορροφήθηκαν από διάφορους άλλους τομείς απασχόλησης. Σε μια δυναμική οικονομία πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα μετακίνησης του εργατικού δυναμικού, ώστε, όπου η τεχνολογική πρόοδος προκαλεί μείωση της προσφοράς εργασίας σ' έναν τομέα, το πλεονάζον εργατικό δυναμικό να μπορεί να απορροφηθεί από κάποιον άλλον τομέα.

Αυτοί, όμως, που αναγκάζονται από τα πράγματα, να

μετακινηθούν σε άλλους τομείς απασχόλησης δεν βρίσκουν καθόλου ευχάριστη αυτή την κατάσταση, που αναπόφευκτα συνδέεται με κάποιο βαθμό ανεργίας.

1.1 Τεχνολογία - Ανεργία, ένα διεθνές πρόβλημα

Ο χρυσός αιώνας της πλήρους απασχόλησης, ως αποτέλεσμα της βιομηχανικής επανάστασης και της Κεϊνσιανής ρύθμισης (κράτος πρόνοιας), της εποχής ενός φυσιολογικού και ανεκτού ορίου ανεργίας 3% - 5%, είναι πλέον παρελθόν. Η βασική τάση σήμερα είναι η συνεχής και μόνιμη διόγκωση της ανεργίας στις χώρες του ΟΟΣΑ, ακόμα και σε αυτήν την Ιαπωνία. Στην ΕΟΚ, η ανεργία πλήττει σήμερα περίπου το 12-13% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ενώ είναι χαρακτηριστικό της δραματικής έκτασης του προβλήματος ότι το 1988 οι μισοί άνεργοι ήταν άνεργοι μεγάλης διάρκειας (μεγαλύτερης του ενός έτους), τόσο όσον αφορά τους άνδρες (51,7%), όσο και τις γυναίκες (52,5%) και ότι η μέση ηλικία των ανέργων είναι 31,7 έτη.

Εκτός όμως από την αύξηση της ανεργίας έχουμε και την αύξηση του φαινομένου της σχετικής και απόλυτης φτώχειας, που πρόκειται για πολύ χαμηλά εισοδήματα κάτω από το όριο διαβίωσης και υπολογίζεται ότι, σ' αυτήν την κατάσταση βρίσκονται πάνω από 60 εκατομμύρια Ευρωπαίοι.

Τέλος, η εγκατάλειψη του μοντέλου της πλήρους απασχόλησης αποτυπώνεται καθαρά στην στρατηγική της ελαστικοποίησης της αγοράς εργασίας, που προωθούν οι επιχειρηματικοί κύκλοι σήμερα. Η επιδίωξη της ευελιξίας στην αγορά εργασίας έχει οδηγήσει το 1988 το ποσοστό των εργαζομένων, που εργάζονται υπό καθεστώς μερικής απασχόλησης στην ΕΟΚ να έχει φθάσει το 13,2%. Ταυτόχρο-

να, το 10% των μισθωτών εργάζεται με σύμβαση ορισμένου χρόνου και στα ποσοστά αυτά δεν συμπεριλαμβάνονται οι περιστασιακά εργαζόμενοι στο φασόν, η εργασία με κλήση, η εργασία το Σαββατοκύριακο κλπ.

Η έκταση και η διάρκεια του φαινομένου της ανεργίας, της μερικής απασχόλησης και της φτώχειας, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν πρόκειται απλά για ένα συγκυριακό φαινόμενο, που οφείλεται στην ύφεση της οικονομίας, έτσι ώστε ένας νέος δυναμικός κύκλος ανάπτυξης και επένδυσης θα επαναφέρει την απασχόληση σε φυσιολογικά επίπεδα, ούτε ότι έχουμε μια κλασική περίπτωση εφεδρικού στρατού εργασίας, που περιέγραψε ο Μάρξ, ως ένα μέσο καθήλωσης της τιμής της εργατικής δύναμης.

Η ανεργία και τα συνακόλουθα φαινόμενα είναι αποτέλεσμα της εμφάνισης ενός νέου τεχνοοικονομικού υποδείγματος ανάπτυξης, της αυξανόμενης επιστημονικοποίησης της παραγωγικής διαδικασίας με την εισαγωγή των νέων τεχνολογικών στην παραγωγή, αντί να δημιουργεί μια πρόσθετη θέση εργασίας, καταργεί τουλάχιστον μία, αποδυναμώνοντας έτσι το γνωστό μακροοικονομικό επιχείρημα ότι ο κύκλος της τεχνολογικής αναδιάρθρωσης, θα κλείσει, όπως και στο παρελθόν, με τη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας απ' αυτές που καταργήθηκαν στην πρώτη φάση του κύκλου.

Το πλεονέκτημα της νέας τεχνολογίας του ευέλικτου αυτοματισμού (H/Y, ρομπότ, cad/cam κλπ.), είναι ότι υποκαθιστά τα επαναληπτικά εργασιακά καθήκοντα - όσο μια εργασία είναι απλή, επαναληπτική, ανειδίκευτη, τόσο περισσότερο υπόκεινται στη διαδικασία υποκατάστασης - από αυτοματοποιημένες μηχανικές λειτουργίες. Ταυτόχρονα όμως, και στο επίπεδο των αποφάσεων, της πνευματικής εργασίας, πέρασμα δηλαδή των ανθρώπινων

δεξιοτήτων στα μηχανικά μέσα. Τα expert systems για παράδειγμα αποτελούν ένα συνδυασμό υπολογιστών και εξελιγμένου λογισμικού, μια μορφή αντικατάστασης της πνευματικής εργασίας, στο βαθμό που προσφέρουν ειδική γνώση για τη λύση ενός προβλήματος. Τα συστήματα σχεδίασης μέσω υπολογιστή μηχανοποιούν επίσης σε μεγάλο βαθμό τη σχεδιαστική εργασία, ενώ τα ρομπότ είναι "προικισμένα" με μια ικανότητα εκμάθησης τύπων συμπεριφοράς, χάρη στις δεξιότητες που έχουν για την σύλληψη και επεξεργασία δεδομένων σχετικά με το περιβάλλον.

Στο βαθμό λοιπόν που οι απλές και επαναληπτικές εργασίες εύκολα αυτοματοποιούνται, οι ανειδίκευτοι εργάτες (ειδικευμένοι σε μια κίνηση) βρίσκονται περισσότερο εκτεθειμένοι στο φάσμα της τεχνολογικής ανεργίας και ιδιαίτερα οι ηλικιωμένοι, που αδυνατούν να επανεκπαιδευτούν μετακινούμενοι σε άλλο επάγγελμα. Μαζί με τους ηλικιωμένους και οι νέοι, όσοι δηλαδή βρίσκονται σε ηλικία εισδοχής στην παραγωγική διαδικασία είναι σε δυσμενή θέση, αλλά και οι γυναίκες κινδυνεύουν από την τεχνολογική ανεργία, στο βαθμό που η αυτοματοποίηση με γρήγορους ρυθμούς επεμβαίνει στο χώρο των υπηρεσιών (γραμματείς, δακτυλογράφοι, υπάλληλοι γραφείου κλπ.), που αποτέλεσαν στο παρελθόν δημιουργό πολλών γυναικείων θέσεων εργασίας.

Ο παραπάνω απολογισμός των χαμένων θέσεων εργασίας συμπληρώνεται από την εκτόπιση της εκτελεστικής χειρωνακτικής εργασίας (τόρνευση, συγκόλληση μετάλλων, μεταφορά και αποθήκευση υλικών) από τον περιορισμό, λόγω αυτοματοποίησης, των θέσεων εργασίας στις λειτουργίες ελέγχου και επανεξοπλισμού των μηχανών και από τον περιορισμό των εργασιών διαχείρισης (λογιστήριο, αποθήκη κλπ.).

Τέλος, δεν είναι καθόλου καλές οι προοπτικές των μεσαίων

και κατώτερων διοικητικών στελεχών, στο βαθμό, που διάφορα τεχνολογικά συστήματα ανέλαβαν πολλές από τις λειτουργίες επικοινωνίας, συντονισμού και ελέγχου, που παλιότερα εκτελούσαν τα στελέχη αυτά, ως ιμάντας μεταβίβασης των πληροφοριών από το κατώτερο στο ανώτερο διοικητικό επίπεδο.

Η εισαγωγή, τελικά, των νέων τεχνολογιών στην παραγωγική δομή σε μακροοικονομικό επίπεδο, επιφέρει μια οικονομία εργασίας, οδηγεί στην τεχνολογική ανεργία, γιατί:

- α) Η πληροφορική τεχνολογία, όπως ήδη αναφέραμε, δεν εκτοπίζει μόνο την απλή και επαναληπτική εργασία αλλά και εργασίες που εμπεριέχουν σύνθετα επίπεδα γνώσης.
- β) Ο τριτογενής τομέας, λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας του, πολλαπλασιάζει το ρυθμό εισαγωγής των νέων τεχνολογιών, αδυνατώντας έτσι να αποτελέσει διέξοδο για μαζική δημιουργία θέσεων εργασίας.
- γ) Οι νέες βιομηχανίες, που δημιουργούνται στον τομέα παραγωγής μέσω παραγωγής (ρομπότ, Η/Υ, κλπ.), αδυνατούν να ισοσκελίσουν τις χαμένες θέσεις εργασίας των άλλων τομέων, στο βαθμό που είναι οι πρώτες που αυτοματοποιούν την παραγωγή τους.

Το μεγάλο πλεονέκτημα των νέων τεχνολογιών είναι, ότι βελτιώνουν την παραγωγικότητα της εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, την ποιότητα των προϊόντων και μειώνουν το κόστος παραγωγής, λόγω μείωσης του κόστους εργασίας. Γιατί βέβαια, αν υποθέσουμε ότι η λειτουργία ενός ρομπότ απαιτεί τόση εργασία, όσο εξοικονομεί, τότε δεν θα μειωνόταν το συνολικό εργατικό κόστος, δεν θα υπήρχε ενδιαφέρον για την κατασκευή του. Σήμερα, όμως παρατηρούμε μια αύξηση εισδοχής των ρομπότ, των αυτοματοποιημένων μηχανών που καθοδηγούνται από τον Η/Υ,

στην παραγωγή. Οι αυτόματες μηχανές ενσωματώνουν μεγάλες ποσότητες "νεκρής" εργασίας, γνώσης και πληροφορίας, και απαιτούν την παρέμβαση λίγων ωρών ζωντανής εργασίας, για να λειτουργήσουν. Η ζωντανή εργασία τείνει σε συνθήκες επιστημονικοποίησης της παραγωγής να διαδραματίζει δευτερεύοντα ρόλο, η παραγωγικότητα, η ποιότητα των προϊόντων, καθορίζονται κυρίως από την αντικειμενικοποιημένη σε αυτοματισμούς εργασία παρά από την παρούσα ζωντανή εργασία.

Ο δομικός λοιπόν, και όχι ο συγκυριακός χαρακτήρας, της τεχνολογίας ανεργίας - η πεποίθηση ότι δεν είναι δυνατόν να απορροφηθούν οι άνεργοι μέσω ενός νέου αναπτυξιακού κύκλου, στο βαθμό που ανάπτυξη και παραγωγική τεχνολογική αναδιάρθρωση είναι δύο αλληλένδετες έννοιες και θετικά συσχετιζόμενες με την εξοικονόμηση εργασίας - απαιτεί μια νέα προσέγγιση του ζητήματος της απασχόλησης.

Οι ωφέλειες της παραγωγικότητας, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, έχουν μέχρι σήμερα μονόπλευρα κατευθυνθεί προς τα κέρδη, δημιουργώντας έτσι το πρόβλημα της ανεργίας, αλλά και περιορίζοντας σημαντικά τη ζήτηση και την ιδιωτική κατανάλωση.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί να γίνει μια προγραμματισμένη μείωση του χρόνου εργασίας, έτσι ώστε να αναδιανεμηθούν οι ωφέλειες της αυξημένης παραγωγικότητας, που προσφέρει η τεχνολογική αναδιάρθρωση προς την πλευρά της αύξησης της απασχόλησης και της ενίσχυσης της ζήτησης, της μαζικής πρόσβασης σε καταναλωτικά αγαθά. Ειδικότερα, χρειάζεται να δημιουργηθεί ζήτηση για τα νέα καταναλωτικά αγαθά (οικιακοί υπολογιστές, οπτικοακουστικά μέσα, άυλα εμπορεύματα, πληροφορία κλπ.). Η μείωση των ωρών εργασίας είναι μάλιστα πιθανό να αποδειχθεί, εκτός από μια κοινωνικά δίκαιη λύση, που θα

επανενώσει την πολυδιασπασμένη κοινωνική δομή και μια οικονομικά συμφέρουσα λύση. Το κόστος διατήρησης του σημερινού μοντέλου χρόνου εργασίας και της ανεργίας, που αυτό συνεπάγεται, είναι ίσως υψηλότερο από την επιβάρυνση, που θα δεχθεί, με την μείωση των ωρών εργασίας, το κόστος παραγωγής. Κι αυτό γιατί, υψηλή ανεργία σημαίνει διεύρυνση των επιδομάτων ανεργίας, αύξηση της κρατικής επιδότησης των ταμείων ασφάλισης, στο βαθμό που θα μειώνονται οι εργαζόμενοι και άρα οι εισφορές τους, αύξηση των κρατικών δαπανών για νέες επενδύσεις και μεγέθυνση του κοινωνικού κόστους της ανεργίας (εγκληματικότητα, ναρκωτικά, υγεία κλπ.). Να σημειώσουμε εδώ, ότι, σε αντίθεση με τα εργατικά συνδικάτα, που προτείνουν μείωση των ωρών εργασίας στις 35 ώρες την εβδομάδα, χωρίς μείωση μισθών, οι εργοδοτικοί κύκλοι, και ιδιαίτερα οι Ευρωπαίοι εργοδότες (UNIGE) θεωρούν ότι, η οικονομία της αγοράς, η αύξηση της ευελιξίας, της αγοράς εργασίας, θα λύσει το πρόβλημα. Πιο συγκεκριμένα προτείνουν:

- α) Επέκταση των νέων μορφών απασχόλησης (μερική απασχόληση, εποχικές συμβάσεις, ειδικές συμβάσεις για νέους κλπ.).
- β) Μείωση της προστασίας απόλυσης και των ασφαλιστικών εισφορών των επιχειρήσεων.
- γ) Νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας σε επιχειρησιακό επίπεδο, διαφοροποίηση της αμοιβής - περιθώριο για ατομικές συμβάσεις αμοιβής.
- δ) Ειδικές συμβάσεις κατά μεγέθη των επιχειρήσεων.
- ε) Συνεχώς επαγγελματική εκπαίδευση.

Η μείωση του χρόνου εργασίας σημαίνει βέβαια, ότι μεγεθύνεται ο ελεύθερος χρόνος και τείνει να καταλαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα στη ζωή του ανθρώπου. Για ορισμένους μελετητές η κοινωνικο-οικονομική οργάνωση του ελεύθερου χρόνου θα αποτελεί

στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες ένα αντιδοτο στην ανεργία γιατί:

- α) η ανάγκη για κατανάλωση του ελεύθερου χρόνου δημιουργεί ζήτηση για προσφορά υπηρεσιών,
- β) ένα τμήμα του ελεύθερου χρόνου καλύπτεται όλο και περισσότερο από διαδικασίες επιμόρφωσης, αμειβόμενης κατανάλωσης γνώσης και πληροφοριών, για να προετοιμαστεί η επανένταξη των ατόμων στην παραγωγική διαδικασία.

Η διαρκής επιμόρφωση, η "δια βίου παιδεία", παρέχεται σήμερα στην Ελλάδα από εκατοντάδες δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς με την μορφή σεμιναρίων, part-time μαθημάτων, μονοετή ή διετή παρακολούθηση μαθημάτων κλπ. Πρόκειται ουσιαστικά για μια αμειβόμενη απασχόληση, χωρίς η αμοιβή αυτή να συνδέεται με κάποια παραγωγική εργασία.

Τέλος, να σημειώσουμε και για άλλη εκδοχή αντιμετώπισης της τεχνολογικής ανεργίας, την οποία προτείνει ο οικονομολόγος G. Friedman. Την καθιέρωση ενός εγγυημένου εισοδήματος ανεξαρτήτα από την κατοχή μιας θέσης εργασίας. Πάνω από ένα όριο, πχ. 5.000 δολλαρίων εισόδημα το χρόνο, πληρώνεις φόρους, κάτω από αυτό το όριο το εισόδημά σου θα το συμπληρώνει το κράτος, ενώ αν δεν έχετε καθόλου εισόδημα θα σας εγγυάται ένα μίνιμουμ (πχ. 2.500 δολλάρια) καταναλωτικής ικανότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

2. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η υψηλή ανεργία και η μεγάλη υποαπασχόληση που παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα τα χρόνια μετά τον πόλεμο, υποχώρησαν στις αρχές της δεκαετίας του '60 με αποτέλεσμα η ανεργία μέχρι σήμερα να μην είναι ένα σημαντικό κοινωνικό πρόβλημα, όπως αναφέρθηκε ήδη, εκτός φυσικά μερικών τοπικών ή κλαδικών περιπτώσεων. Στη διαμόρφωση αυτής της κατάστασης καθοριστικό ρόλο έπαιξαν:

- Ο ρυθμός αύξησης του εγχώριου προϊόντος που ήταν υψηλότερος από τον ρυθμό αύξησης του Εργατικού Δυναμικού (με εξαίρεση τα τελευταία χρόνια).
- Η μετανάστευση, που λειτούργησε σαν ασφαλιστική δικλείδα με την απορρόφηση του πλεονάζοντος Εργατικού Δυναμικού με τις τεράστιες οικονομικές, κοινωνικές, εθνικές και δημογραφικές συνέπειες.

Αναλυτικότερα, η μεγάλη ανεργία της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου χαρακτηρίζεται ως διαρθρωτική, ήταν δηλαδή κυρίως αποτέλεσμα της βραδείας αύξησης του υλικού κεφαλαίου και της περιορισμένης έκτασης της καλλιεργούμενης γης σε σχέση με το αυξανόμενο μέγεθος του Εργατικού Δυναμικού και την ανερχόμενη παραγωγικότητα της εργασίας. Είναι άλλωστε γενικά παραδεκτό ότι τα αίτια της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες δεν είναι συγκυριακά αλλά διαρθρωτικά. Έτσι, μέρος του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού της υπαίθρου μετανάστευσε προς τα αστικά κέντρα με ρυθμό ταχύτερο από εκείνο της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας με αποτέλεσμα τη διατήρηση

υψηλής ανοικτής ανεργίας.

Εξ άλλου, όπως ορθά υποστηρίζει ο καθηγητής Ροσ. Φακιολάς, στην εισήγησή του "Ανεργία στην Ελλάδα" σ' ένα Συνέδριο για την Ανάπτυξη, "η ευρεία υποαπασχόληση της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου αποτελούσε σε μεγάλο βαθμό οικονομική και κοινωνική αντίδραση ενάντια στην πιο πέρα αύξηση της υψηλής ανοικτής ανεργίας. Οφείλετο όμως, επίσης και στον πλημμελή και μη τακτικό εφοδιασμό των παραγωγικών μονάδων με πρώτες και βοηθητικές ύλες στις αναχρονιστικές μεθόδους διοίκησης στο χαμηλό επίπεδο αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης και στην κακή λειτουργία και ανεπαρκεία του δικτύου μεταφορών, συγκοινωνιών και επικοινωνιών".

Η αναντίρρητη αύξηση της ανεργίας των τελευταίων χρόνων σχετίζεται με την επενδυτική αποχή του κεφαλαίου, την ταχύτερη αύξηση του Εργατικού Δυναμικού σε σχέση με το ρυθμό ανάπτυξης της χώρας, την καθαρή παλινόστηση, την αυξανόμενη συμμετοχή των γυναικών στο Εργατικό Δυναμικό και την απασχόληση 60-70 χιλ. περίπου αλλοδαπών, από τους οποίους οι περισσότεροι απασχολούνται στο εμπορικό ναυτικό. Ξέχωρα, από τα πιο πάνω η διάρθρωση των αμοιβών εργασίας ευθύνεται επίσης για την ύπαρξη σημαντικού μέρους της ανεργίας. Υπάρχουν κατηγορίες εργαζομένων, ιδιαίτερα στο χώρο της κοινής ωφέλειας, που διεκδικούν και κατά κανόνα μέσα από συνδικαλιστικούς αγώνες πετυχαίνουν αμοιβές σημαντικά ανώτερες από εκείνες που δικαιολογεί η σχέση προσφοράς και ζήτησης. Και ιδού το πρόβλημα: Οι υψηλές αποδοχές και οι καλές συνθήκες οδηγούν τα νεώτερα άτομα σ' ένα εσφαλμένο επαγγελματικό προσανατολισμό για την ανεύρεση δουλειάς σε ένα χώρο κορεσμένο.

Έτσι, από την μια μεριά, αυτή η κατάσταση αποπροσανατολί-

ζει τους νέους από το να εκπαιδευθούν συστηματικά σε επαγγέλματα έντονης ζήτησης, από την άλλη δημιουργεί έντονα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα. Συμπερασματικά, οι ατέλειες στην διάρθρωση των αμοιβών στρέφουν τους νέους στην αναζήτηση κάποιας δουλειάς γραφείου, αντι κάποιας δουλειάς στην παραγωγή, στο δημόσιο τομέα (ασφάλεια εργασίας, μονιμότητα, καλύτερες αμοιβές) αντί του ιδιωτικού (ανασφάλεια, χαμηλότερες αποδοχές) προκαλώντας έτσι έντονες ανισοροπίες στις επιμέρους αγορές εργασίας. Είναι γνωστό ότι στους διαγωνισμούς για το δημόσιο, δημόσιους οργανισμούς, τράπεζες κλπ. διαγωνίζονται χιλιάδες νέοι για εκατοντάδες θέσεις εργασίας.

Σχετικά με το θέμα της αύξησης ανεργίας στα τελευταία χρόνια θα πρέπει να επισημανθεί ότι μέχρι σήμερα οι επίσημοι δείκτες της ανεργίας στην Ελλάδα δεν απεικονίζουν σωστά την πραγματικότητα. Είναι γεγονός ότι η δομή της Ελληνικής Οικονομίας, όπως αντικατοπτρίζεται από την διάρθρωση του εργατικού δυναμικού δεν επιτρέπει τον εντοπισμό του ύψους της ανεργίας με απόλυτη ακρίβεια. Αυτό οφείλεται κυρίως στα δυσδιάκριτα όρια ανάμεσα στην απασχόληση, την υποαπασχόληση και την ανεργία ειδικότερα στην περίπτωση των αυτοαπασχολούμενων που αντιπροσωπεύουν πολύ υψηλό ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Οι αντικειμενικές αυτές δυσκολίες μεγεθύνονται από την μέχρι το πρόσφατο παρελθόν κρατική αδιαφορία - σκόπιμη ή μη - όσον αφορά την επάρκεια των στατιστικών υπηρεσιών για την καταγραφή του ύψους της ανεργίας. Είναι γνωστό ότι παλαιότερα οι αρμόδιες υπηρεσίες απέφευγαν συστηματικά να αναφέρονται στην πραγματική εικόνα της ανεργίας στην Ελλάδα. Αντίθετα, προσπαθούσε να την ωραιοποιήσει με κάθε τρόπο, πράγμα, που ενώ δεν

έπειθε κανένα (ιδίως στο εξωτερικό) ήταν από το άλλο μέρος εθνικά επιζήμια. Κι εδώ γίνεται συγκεκριμένα αναφορά στην χρηματοδότηση από το Κοινωνικό Ταμείο Προγραμμάτων για την επαγγελματική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού. Η χρηματοδότηση τέτοιων προγραμμάτων εξαρτάται άμεσα από το επίπεδο ανεργίας στην συγκεκριμένη περιοχή που προβλέπει το πρόγραμμα.

Σήμερα η κυβέρνηση έχει επίσημα αναγνωρίσει ότι οι εγγεγραμμένοι άνεργοι στα Γραφεία Απασχόλησης του ΟΑΕΔ δεν δείχνουν την πραγματική έκταση της ανεργίας στην Ελλάδα. Τα στοιχεία αυτά μπορούν να χρησιμεύσουν για μια διάγνωση των τάσεων της ανεργίας διαχρονικά, αλλά δεν μπορούν να αποτελέσουν ασφαλή δείκτη του πραγματικού επιπέδου της ανοικτής ανεργίας και υποαπασχόλησης.

2.1 Προοπτικές

Μια αναντίρρητη πραγματικότητα διαφαίνεται πίσω από την συνοπτική εξέταση των οικονομικών εξελίξεων της απασχόλησης και της ανεργίας στα χρόνια μετά την πτώση της δικτατορίας. Η κάμψη στην οικονομική δραστηριότητα δεν επεκτείνεται μόνο στους δείκτες αλλά και στην πορεία της απασχόλησης και της ανεργίας.

Οι προοπτικές για την εξέλιξη στην αγορά εργασίας είναι συνυφασμένες με την πορεία της ανάπτυξης. Εφόσον συνεχιστεί η στασιμότητα, ιδιαίτερα σε ορισμένους σημαντικούς κλάδους όπου απασχολείται η πλειοψηφία του αστικού-ημιαστικού εργατικού δυναμικού, το πρόβλημα της ανεργίας - που έχει ήδη αρχίσει να γίνεται αισθητό - θα πάρει επικίνδυνες διαστάσεις.

Ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα με το συγκερασμό των ιδιωτικών και δημοσίων επενδύσεων και σε συνδυασμό πάντα με μια γενικότε-

ρη οικονομική σταθερότητα, θα συντελέσει στην αναστροφή της απαισιόδοξης προοπτικής, ως προς τις μελλοντικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας.

2.2 Ανισόμετρη ανάπτυξη και δομή της απασχόλησης

Η Ελληνική οικονομία παρουσιάζει τα βασικά χαρακτηριστικά μιας περιφερειακής χώρας του καπιταλισμού: ανισόμετρη και άναρχη ανάπτυξη, κυρίαρχη παρουσία ενός αγροτικού τομέα με χαμηλή παραγωγικότητα, πρόωρη και υπερτροφική διόγκωση του τομέα των υπηρεσιών και περιορισμένη εκβιομηχάνιση κυρίως σε τομείς καταναλωτικών αγαθών.

Αυτή η δομή της οικονομίας, που βέβαια τείνει να διαφοροποιηθεί τελευταία, έχει διαμορφώσει ανάλογα τη δομή της απασχόλησης. Η αναίμακτη ανάπτυξη της βιομηχανίας ευθύνεται για το μικρό σχετικά ποσοστό των μισθωτών στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (48,1% - 1.699.000 άτομα, έρευνα Ε.Σ.Υ.Ε., 1981). Αντίθετα, υψηλό είναι το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων, (45,3% - 1.597.000 άτομα) εξ αιτίας της διόγκωσης του αγροτικού τομέα και των υπηρεσιών.

Το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού (38,8% - 3.678.000 άτομα) στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας (9.706.000 άτομα), είναι από τα χαμηλότερα στην Ευρώπη. Αυτό οφείλεται στην περιορισμένη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό (24,0%) και στην υψηλή μεταπολεμική μετανάστευση, που αποστέρησε τη χώρα από σημαντικό αριθμό ατόμων σε παραγωγική ηλικία.

Η υποαπασχόληση, ή αλλιώς η αδυναμία του αστικού τομέα της οικονομίας να απορροφήσει το πλεονάζον ανθρώπινο δυναμικό, αποτελούσε ένα σημαντικό πολιτικό πρόβλημα κατά την μεταπολεμι-

κή περίοδο. Μέχρι το 1970 οι "ασφαλιστικές βαλβίδες", οι τρόποι δηλαδή με τους οποίους αντιμετωπίστηκε το πρόβλημα αυτό, ήταν οι ακόλουθοι :

1. Η διευκόλυνση ή ακόμη και ο εξαναγκασμός σε μετανάστευση 1,4 εκατομ. περίπου ατόμων στη Δ. Ευρώπη και κύρια στη Δυτική Γερμανία.
2. Η απορρόφηση μεγάλου αριθμού ανέργων από τον κρατικό μηχανισμό με αποτέλεσμα την ύπαρξη υπεράριθμου δημοσιο-υπαλληλικού δυναμικού και τη διόγκωση της γραφειοκρατίας.
3. Η ενασχόληση ή η ετεροαπασχόληση πολλών ατόμων σε παρασιτικές, διαμεσολαβητικές δραστηριότητες στο ιδιαίτερα διογκωμένο κύκλωμα της παραοικονομίας.

Η μεταπολεμική ανάπτυξη της χώρας στηρίχθηκε, σε μεγάλο βαθμό στην εντεταμένη όσο και άναρχη οικοδομική δραστηριότητα, στον τουρισμό, στην ναυτιλία, και γενικότερα σε διαμεσολαβητικές ή και παρασιτικές δραστηριότητες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα (εκτός των άλλων όπως λχ. εκτεταμένη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή) την απασχόληση μεγάλου αριθμού ατόμων σε τομείς που χαρακτηρίζονται από εποχιακή ανεργία, υποαπασχόληση και ετεροαπασχόληση. Οι οικοδόμοι λχ. και οι ξενοδοχοϋπάλληλοι έχουν λίγες ευκαιρίες απασχόλησης τους χειμερινούς μήνες.

2.3 Πραγματικές διαστάσεις της ανεργίας

Η διαφορετική δομή της απασχόλησης στην Ελλάδα (σε σχέση με τις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες της κεντρικής Ευρώπης), καθιστά δύσκολο τον ακριβή προσδιορισμό του μεγέθους της ανεργίας, τουλάχιστον με βάση τα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα. Η ιδιαίτερη σημασία που έχουν για τη χώρα μας η υποαπασχόληση,

η ετεροαπασχόληση και η εποχιακή ανεργία, καθιστούν το πρόβλημα αρκετά περίπλοκο. Η σύγχυση επιτείνεται περισσότερο και από την ανεπάρκεια των στατιστικών υπηρεσιών.

Ο δείκτης εγγεγραμμένων ανέργων του Ο.Α.Ε.Δ. (Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού) υποεκτιμούσε στο παρελθόν την πραγματική έκταση της ανεργίας. Οι περισσότεροι άνεργοι απέφευγαν να γραφούν στα Γραφεία Εργασίας του Οργανισμού και για τούτο:

1. Είτε δεν είχαν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να επιδοτηθούν,
2. Είτε δεν είχαν ελπίδες ότι θα βρουν δουλειά μέσα από τα Γραφεία Εργασίας.

Και σήμερα ακόμη ο δείκτης εγγεγραμμένης ανεργίας του Ο.Α.Ε.Δ., υποεκτιμά την πραγματικότητα, σε μικρότερο όμως βαθμό από πριν. Τελευταία παρατηρείται μεγάλη συρροή νέων εγγραφών ανέργων, οι οποίοι έχουν για κίνητρο την πιθανότητα εύρεσης εργασίας - ειδικότερα μέσα από τα προγράμματα του Ο.Α.Ε.Δ. για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για τους νέους, τους ανειδίκευτους, και τους οικοδόμους, εργάτες. Ελπίζουμε, ότι στο κοντινό μέλλον, ο δείκτης εγγεγραμμένης ανεργίας θα βρίσκεται πιο κοντά στην πραγματικότητα, μια και ολοένα περισσότεροι άνεργοι θα σπεύδουν να γραφούν στα Γραφεία Εργασίας. Σ' αυτό θα συμβάλλει στο μέλλον και η προγραμματιζόμενη βελτίωση των προϋποθέσεων για την επιδότηση των ανέργων.

Η αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας που παρατηρείται τελευταία, δεν σημαίνει βέβαια ότι αυξάνεται ανάλογα και η πραγματική ανεργία. Εδώ θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο αριθμός των επιδοτούμενων ανέργων (οι προϋποθέσεις για την επιδότηση είναι σήμερα οι ίδιες, όπως και παλαιότερα) παραμένει

περίπου στα ίδια επίπεδα, πράγμα που σημαίνει ότι η ανεργία βρίσκεται κάτω από κάποιο έλεγχο.

Γενικότερα, όλα τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι και σήμερα η ανεργία αυξάνει, αλλά με πιο συγκρατημένο ρυθμό απ' ότι στα δύο τελευταία χρόνια. Βέβαια η κατάσταση θα γίνει πολύ πιο δυσάρεστη αν δεν υπάρξουν σύντομα επενδύσεις.

2.4 Τα αίτια της ανεργίας

Τα αίτια της ανεργίας σχετίζονται άμεσα με τα αίτια της οικονομικής κρίσης και της ύφεσης. Από την συντηρητική, τη φιλελεύθερη και την μαρξιστική ερμηνεία της κρίσης και της ανεργίας, ο καθηγητής κ. Αργύρης, ασπάσθηκε τη μαρξιστική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία οι αιτίες της κρίσης βρίσκονται στο εσωτερικό της διαδικασίας συσσώρευσης και σε καμμία περίπτωση δεν είναι "εξωτερικές" σε σχέση με το σύστημα. Έχουμε δηλαδή να κάνουμε με μια γενική δομική κρίση του συγκεκριμένου αναπτυξιακού μοντέλου, που ακολουθήθηκε μετά τον πόλεμο και που εξάντλησε τα όριά του. Ο ρυθμός συσσώρευσης του κεφαλαίου δεν μπορούσε πια να εξασφαλίσει μια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, που να επιτρέπει ικανοποιητικό ποσοστό κέρδους και παράλληλα μισθούς επαρκείς για την απορρόφηση του παραγόμενου προϊόντος.

Η κρίση παρουσιάζεται με τη μορφή υπερσυσσώρευσης και υπερπαραγωγής: το μειωμένο ποσοστό κέρδους δεν ευνοεί επενδύσεις και κατά συνέπεια συμπιέζεται η ενεργός ζήτηση παραγωγικών αγαθών, με τον ίδιο τρόπο που η μειωμένη αγοραστική δύναμη των μισθωτών συμπιέζει την ενεργό ζήτηση καταναλωτικών αγαθών.

Παράλληλα, η κρίση γίνεται πληθωριστική, γιατί οι χρηματοδοτικοί μηχανισμοί υπερδιόγκωσαν τεχνητά τις πιστώσεις προς τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για να αποφευχθεί μια μεγάλη ύφεση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

3. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Κοινότητας, η ανεργία στην Ελλάδα έφθασε από 8,2% το 1991 στο 9,7% το 1993. Από τα στοιχεία αυτά αλλά και από τις εκτιμήσεις βάσει του ρυθμού αύξησης της εγγεγραμμένης ανεργίας συμπεραίνουμε ότι η ανεργία κυμάνθηκε το 1993 σε ένα μέγεθος της τάξης του 10,5%.

Το ποσοστό αυτό βέβαια δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα υψηλό, αν λάβουμε υπόψη ότι ο μέσος όρος στην Κοινότητα φτάνει το 9,5%. Επίσης, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι το εργατικό δυναμικό που προήλθε από τις προβληματικές επιχειρήσεις έχει κατά το μεγαλύτερο ποσοστό του στραφεί προς άλλες μορφές απασχόλησης μετά και από τις παρεμβατικές εκπαιδεύσεις και ενισχύσεις για αυτοαπασχόληση που προσέφερε ο ΟΑΕΔ.

Όπως είναι γνωστό η επιδοματική πολιτική δεν αποτελεί την κύρια προσπάθεια αντιμετώπισης της ανεργίας, που μπορεί να καταβάλει ο ΟΑΕΔ στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του. Η εκπαίδευση και η μετεκπαίδευση του Εργατικού Δυναμικού είναι η σοβαρότερη προσπάθεια για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας, μετά από την αύξηση των επενδύσεων που είναι ο ασφαλής τρόπος δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Στην κατεύθυνση αυτή ο ΟΑΕΔ εφαρμόζει προγράμματα κατάρτισης, που είναι προσανατολισμένα κοντά στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επίσης, η Οργάνωση των Υπηρεσιών απασχόλησης μέσω δικτύου Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, το οποίο σήμερα επεκτείνουμε, θα αποτελέσει τον καλύτερο τρόπο, για την

αντιμετώπιση της ανεργίας τριβής, η οποία δημιουργείται από την μη επαρκή γνώση των κενών θέσεων της αγοράς εργασίας.

Η αύξηση της ανεργίας θα είναι κατά τη γνώμη μας, μεταβατικό φαινόμενο της Ελληνικής αγοράς εργασίας. Οι λόγοι που ενισχύουν την άποψή μας αυτή είναι οι εξής:

- Αναδιαρθρωση της οικονομίας θα έχει μια τερματική εξέλιξη.
- Η προσαρμοστικότητα του εργατικού δυναμικού και η αναζήτηση μορφών απασχόλησης στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα, κυρίως θα αποτελέσουν σημαντικό σταθεροποιητικό παράγοντα της ανεργίας.
- Η λήψη μέτρων για την ουσιαστική αντιμετώπιση της παράνομης απασχόλησης που αποτελεί φαινόμενο που πλήττει τις περισσότερες χώρες της Κοινότητας
- Η ουσιαστική ενοποίηση της Ευρωπαϊκής Αγοράς Εργασίας την επόμενη πενταετία θα δώσει νέες ευκαιρίες απασχόλησης.

Είναι γεγονός ότι ο αντίποδας της επιδότησης της ανεργίας, όπως προαναφέραμε, είναι η επαγγελματική κατάρτιση. Εδώ όμως, πρέπει να είμαστε λίγο προσεκτικοί, γιατί σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, θα υπάρξει αύξηση στην προσφορά του εργατικού δυναμικού. Για το λόγο αυτό, πρέπει τα προβλήματα, που θα παρουσιαστούν, να αντιμετωπιστούν ορθολογικά με τον προσεκτικό σχεδιασμό της κατάρτισης που θα πρέπει να είναι προσανατολισμένος σε μια διαρκώς μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας.

Όντως η ΕΟΚ χρηματοδοτεί, με αυξημένους ρυθμούς, εκπαιδευτικά προγράμματα. Το καθήκον όμως του ΟΑΕΔ, αλλά και όλων των φορέων είναι να συλλάβουν την έκταση των επερχόμενων αλλαγών στην οικονομία και κατά προέκταση στην αγορά εργασίας. Με άλλα λόγια, οι μετατοπίσεις δραστηριοτήτων από τομέα σε

τομέα, και από κλάδο σε κλάδο, της Εθνικής Οικονομίας, δημιουργούν νέες ανάγκες δεξιοτήτων, εξειδικεύσεων και προσόντων. Για παράδειγμα, η Ελλάδα σήμερα παράγει λογισμικά συστήματα, που όχι μόνο ζητούνται από την τοπική αγορά, αλλά και εξαγονται στην Ευρώπη. Είναι λοιπόν αυτονόητο, ότι η αναδιαρθρωση δημιουργεί τάσεις ανεργίας, που μπορούν μόνο να αντιμετωπιστούν με την εξειδίκευση εκπαίδευση του υπάρχοντος και του εκκολαπτόμενου εργατικού δυναμικού.

Και εδώ το πρόβλημα εντοπίζεται στην αναζήτηση της αρμονικής σχέσης μεταξύ δεξιοτήτων και της αγοράς εργασίας. Το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εισαγωγή νέων τεχνολογιών και νεωτερισμών, καθώς και μεθόδων παραγωγής, που οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια σε φθίνοντα επαγγέλματα. Έτσι, η παρατηρούμενη μείωση των θέσεων εργασίας για ανειδίκευτους συνοδεύεται από μια αύξηση της ζήτησης για διευθυντικά στελέχη, εξειδικευμένους και τεχνικούς. Η διαδικασία αυτή εντείνει τις υπάρχουσες ελλείψεις και ανισορροπίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης συγκεκριμένων δεξιοτήτων. Χωρίς καμμία αμφιβολία η κατάσταση αυτή οδηγεί, όχι μόνο στην αύξηση, αλλά κυρίως στην σταθεροποίηση της μακροχρόνιας ανεργίας, ακόμη και μέσα στα πλαίσια της υπάρχουσας εργασίας. Όσον αφορά τον ΟΑΕΔ, η μόνη δυνατή διέξοδος είναι η εντατικοποίηση των ενεργειών του προς κατεύθυνση της επαγγελματικής κατάρτισης και η ενθάρρυνση των μακροχρόνιων ανέργων μέσω ειδικών προγραμμάτων για τη διαρκή επαφή τους με την αγορά εργασίας και την βελτίωση του γνωστικού της επιπέδου.

Πράγματι, έχει διαπιστωθεί ότι οι επιχειρήσεις δεν είναι σε θέση να κάνουν μακροπρόθεσμο αλλά και πολλές φορές μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό των αναγκών τους σε προσωπικό για λόγους, που

οφείλονται σε αντικειμενικές αδυναμίες αλλά και σε έλλειψη ικανοτήτων και επαρκών γνώσεων των αρμοδίων στελεχών τους.

Στο δεύτερο σημείο, θα μπορούσαν στελέχη των επιχειρήσεων, όπως προσωπάρχες, διοικητικοί προϊστάμενοι, να επιμορφωθούν κατάλληλα μέσω των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους.

Όσον αφορά τους παράνομους μετανάστες, από διάφορες χώρες, η είσοδός τους στην αγορά εργασίας προκαλεί δυσλειτουργίες αρκετά μεγάλου μεγέθους. Δηλαδή, με την είσοδο τους διογκώνεται το πρόβλημα της παραοικονομίας, ρίχνουν τους μισθούς κάτω από τα προγραμματισμένα επίπεδα και γενικά δεν υπακούουν στις θεσμοθετημένες λειτουργίες της αγοράς και ενισχύουν το παιχνίδι της παραοικονομίας.

Το πρόβλημα της μετανάστευσης έχει θετικές και αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία μας. Στην πρώτη περίπτωση, καλύπτονται εργασιακές ανάγκες εκεί - που το εγχώριο εργατικό δυναμικό δεν προσφέρεται να απασχοληθεί και κατ' αυτόν τον τρόπο ενισχυονται οι παραγωγικές διαδικασίες, στην δεύτερη όμως περίπτωση, ενισχύεται η παραοικονομία και αφαιρούνται θέσεις εργασίας από τους Έλληνες εργαζόμενους.

Όποσδήποτε, μια ελεγχόμενη μορφή απασχόλησης ξένων εργαζομένων χωρών εκτός της ΕΟΚ θα έχει θετικές επιπτώσεις στο πρόβλημα αυτό. Επίσης, νομίζουμε ότι, και τα συνδικατα μπορούν να παίξουν θετικό ρόλο στον τομέα αυτό, συμπορευόμενα στην υλοποίηση των θεσμικών μέτρων κατά της παράνομης απασχόλησης.

Όπως είναι γνωστό, η Κοινότητα διανύει μια περίοδο αναδιάρθρωσης των οικονομιών της, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας. Οι προβλέψεις της Κοινότητας είναι, ότι η ανεργία θα κρατηθεί σε αρκετά υψηλά επίπεδα τα επόμενα 5-10 χρόνια, έως

όπου η γενιά των ανειδίκευτων συνταξιοδοτηθεί και τα νέα επαγγέλματα καλύψουν τις νέες ανάγκες παραγωγής. Δεν μπορούμε όμως να μιλάμε για έκρηξη της ανεργίας, γιατί η αντικατάσταση των παλιών επαγγελμάτων και δεξιοτήτων από τις νέες μορφές απασχόλησης θα γίνει σταδιακά διαμέσου της αναβάθμισης της τεχνικής και επαγγελματικής κατάρτισης. Για το σκοπό αυτό, η Κοινότητα θέσπισε τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση με τις παρεμβάσεις της μέσω του Κοινοτικού ταμείου και της TASK FORCE. Επομένως, πιστεύουμε ότι το πρόβλημα της μακροχρόνιας ανεργίας θα είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα, που θα πρέπει να αντιμετωπίζουν οι χώρες της Κοινότητας, όπως και η Ελλάδα, χωρίς όμως να υπάρχει πρόβλημα "εκρηκτικών διαστάσεων της ανεργίας".

Στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομίας πλήττεται φυσικά και η Ελληνική οικονομία από την κρίση. Ωστόσο, στην οικονομική κρίση και ανεργία της χώρας μας συνέβαλε (και εξακολουθεί να συμβάλλει) ο τρόπος ανάπτυξης που ακολουθήθηκε και μεταπολεμικά. Έτσι, οι βασικές διαρθρωτικές αδυναμίες που χαρακτηρίζαν το παραγωγικό δυναμικό της χώρας προπολεμικά εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα. Ο περιφερειακός ρόλος, που έπαιζε η Ελληνική οικονομία προπολεμικά, διαμορφώθηκε σε νέα βάση προπολεμικά. Σημειώνεται χαρακτηριστικά, ότι το 96% περίπου των βιομηχανικών καταστημάτων στην Ελλάδα απασχολούσαν το 1978 κάτω από 10 άτομα. Η αδυναμία της Ελληνικής αστικής τάξης να προωθήσει την καπιταλιστική ανάπτυξη εκφράστηκε με την υπερδιόγκωση του δημοσίου τομέα (50% περίπου του ΑΕΠ οφείλεται στο Δημόσιο), του οποίου ο κρατικός μηχανισμός χαρακτηρίζεται από χαμηλή οργανωτική ικανότητα και παραγωγικότητα. Το φαινόμενο αυτό συμβάδισε εξάλλου με τις κακές μορφές διοίκησης

στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Η εξάρτηση όχι μόνο συνέβαλε στην υπερδιόγκωση του δημοσίου τομέα, αλλά και αυτή η ίδια η υπερδιόγκωση συνέβαλε με τη σειρά της στο βάθεμα της εξάρτησης.

Το εξαρτημένο μοντέλο ανάπτυξης της Ελληνικής οικονομίας μπήκε σε κρίση το 1973, όταν τα περιθώρια της εξαρτημένης ανάπτυξης άρχισαν να εξαντλούνται. Από το 1978 και ύστερα έχουμε όμως αισθητή κάμψη της παραγωγής, αισθητή αύξηση του αριθμού των προβληματικών Ελληνικών επιχειρήσεων και απότομη αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού. Στην αύξηση της ανεργίας συνέβαλε σημαντικά και η αθρόα επιστροφή των Ελλήνων μεταναστών από τη Δυτική Ευρώπη, που άρχισε να πραγματοποιείται μετά το 1974. Κάθε χρόνο επιστρέφουν έκτοτε 8.000 - 10.000 μετανάστες.

Η νεολαία είναι εκείνο το τμήμα του πληθυσμού που δοκιμάζεται ιδιαίτερα έντονα από την ανεργία. Περισσότεροι από 160.000 νέοι είναι άνεργοι. Ο ΟΑΕΔ εκτιμά ότι οι νέοι κατω των 30 ετών αποτελούν το 25,5% του Ελληνικού εργατικού δυναμικού, αντιπροσωπεύουν όμως το 63% του συνόλου των ανέργων της χώρας. Υπολογίζεται ότι 70.000 περίπου νέοι εισέρχονται κάθε χρόνο στην αγορά εργασίας για πρώτη φορά. Το πενταετές πρόγραμμα σημειώνει σχετικά την ανάγκη αύξησης του ΑΕΠ με ετήσιο ρυθμό 3,5-4%, για να απορροφηθεί μόνο η πρόσθετη προσφορά εργασίας κάθε χρόνο.

Στην Ελλάδα, η κατά προσέγγιση εκτίμηση των 500.000 ανέργων σε μια χώρα, με οικονομικά ενεργό πληθυσμό των 4 εκατομ. περίπου, καταδεικνύουν την αναγκαιότητα της άμεσης ριζικής αλλαγής της πολιτικής απασχόλησης. Στην παραπάνω συνολική εικόνα θα πρέπει να προσθέσουμε την μερική απασχόληση,

που υπολογίζεται ότι ξεπερνά το 20% του ενεργού πληθυσμού.

Ολοένα και μεγαλύτερες πολιτικές διαστάσεις προσλαμβάνουν τα διαρθρωτικά ζητήματα της ανεργίας. Περίπου το 1/3 των ανέργων στη χώρα μας, είναι άνεργοι μακράς διάρκειας, ενώ οι προοπτικές αύξησής τους προβλέπονται από τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

Η αποτίμηση της ανεργίας κατά φύλο μαρτυρεί την επιδείνωση της θέσης των γυναικών, που από 173.700 του 1990 έφθασαν στις 225.200 το 1992, σύμφωνα με την ΕΣΥΕ. Τα ποσοστά ανεργίας των νέων διατηρούν τα πρωτεία, ειδικότερα αυτό αφορά τους νέους άνεργους, ηλικίας 20-24 ετών.

Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, ιδιαίτερα οξύ παρουσιάζεται το ζήτημα στους απόφοιτους Μέσης Εκπαίδευσης. Ακολουθούν οι έχοντες απολυτήριο Δημοτικού, και οι πτυχιούχοι των ΑΕΙ.

3.1 Πηγές και Στατιστικά στοιχεία της ανεργίας

Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδας (Ε.Σ.Υ.Ε.) και ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) αποτελούν τις δύο βασικές πηγές στατιστικής παρακολούθησης της ανεργίας και ειδικότερα της ανεργίας των νέων.

Σύμφωνα με την ετήσια έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ, το ποσοστό ανεργία στη χώρα μας το 1995 ανήλθε σε 10% έναντι 9,6% το 1994. Δηλαδή, ο απόλυτος αριθμός των ανέργων από 403.800 άτομα το 1994 ανήλθε σε 425.000 άτομα το 1995.

Η άνοδος της ανεργίας στη χώρα μας επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του ΟΑΕΔ. Στον Πίνακα 3.1 βλέπουμε ότι την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου 1995-1996, ο αριθμός των ανέργων από 209.300 αυξήθηκε σε 219.200 άτομα, με συνέπεια το ποσοστό

ανεργίας από 7,6% να αυξηθεί σε 8,9%. Αν και τα στοιχεία του ΟΑΕΔ δεν καλύπτουν το σύνολο της χώρας, (σ' αντιθεση με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ), παρατηρούμε ότι από τους πρώτους μήνες του 1996 υπάρχει μια αισθητή έξαρση της ανεργίας στη χώρα μας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, το 1995, σε σύνολο εργατικού δυναμικού 4.245.000 ατόμων, οι άνεργοι ήταν 425.500 άτομα, με συνέπεια το ποσοστό ανεργίας να διαμορφωθεί σε 10%. Εστω ότι το 1996 θα πραγματοποιηθεί η κυβερνητική προσδοκία και το ποσοστό ανεργίας να μειωθεί σε 8%. Εάν το ποσοστό ανεργίας από 10% το 1995 μειωθεί σε 8% το 1996 και ληφθεί υπόψη η φυσική αύξηση του εργατικού δυναμικού από 4245.000 άτομα το 1995 σε 4.320.000 άτομα το 1996, τότε το 1996 ο απόλυτος αριθμός των ανέργων θα πρέπει να μειωθεί σε 345.600 άτομα ($4.320.000 \times 8\% = 345.600$).

Επίσης, με βάση τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, εάν το ποσοστό ανεργίας από 7,1% το 1995 μειωθεί σε 5,1% το 1996 και αν ληφθεί υπόψη ότι εγγεγραμμένο εργατικό δυναμικό το 1996 είναι 2.610.000 περίπου άτομα, τότε ο απόλυτος αριθμός των ανέργων από 183.600 άτομα το 1995 θα πρέπει να μειωθεί σε 133.110 άτομα το 1996 ($2.610.000 \times 5,1\% = 133.110$). Με βάση τα στοιχεία του ΟΑΕΔ (Πίνακας 3.1), την περίοδο 1980-1995 ο απόλυτος αριθμός των απασχολουμένων από 1.513.900 αυξήθηκε σε 2.399.800 άτομα. Αυτό σημαίνει ότι την περίοδο αυτή δημιουργήθηκαν κάθε χρόνο 59.060 νέες θέσεις εργασίας. Από την άλλη μεριά, με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ, την περίοδο 1981-1985, ο αριθμός των απασχολουμένων από 3.529.300 αυξήθηκε σε 3.819.500 άτομα. Συνεπώς, την περίοδο αυτή δημιουργήθηκαν κατά μέσο όρο 20.729 νέες θέσεις απασχόλησης το χρόνο. Ένας από τους παράγοντες που διαφοροποιεί τα στοιχεία της ΕΣΥΕ από του ΟΑΕΔ, είναι ότι τα

στοιχεία του ΟΑΕΔ καλύπτουν μόνο τις αστικές και τις ημιαστικές περιοχές της χώρας. Λαμβάνοντας υπόψη αυτόν τον σημαντικό παράγοντα, μπορεί να λεχθεί ότι στην Ελληνική οικονομία δημιουργούνται κάθε χρόνο περί τις 40.000 νέες θέσεις εργασίας.

Αν, λοιπόν, ληφθεί υπόψη ότι η μέγιστη απορροφητικότητα της Ελληνικής οικονομίας στην αγορά εργασίας είναι περί τα 40.000 άτομα το χρόνο, τότε η μείωση του ποσοστού ανεργίας την περίοδο 1995-1996 κατά δύο ολόκληρες ποσοστιαίες μονάδες, προϋποθέτει ότι με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ το 1996 θα πρέπει να δημιουργηθούν 100.629 (79.000 + 20.729) νέες θέσεις εργασίας, ενώ με βάση τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, οι νέες θέσεις απασχόλησης που θα πρέπει να δημιουργηθούν ανέρχονται σε 109.550 (50.490 + 59.060)!!!

3.2 Η ανεργία βάσει στοιχείων ΟΑΕΔ

Ο ΟΑΕΔ, με βάση την υπάρχουσα νομοθεσία δε δίνει ορισμό του άνεργου παρά μόνο σε σχέση με την ασφάλιση κατά της ανεργίας. Έτσι, "άνεργος θεωρείται εκείνος όστις μετά την λήξιν της σχέσεως εργασίας δεν εύρε νέαν απασχόλησιν, εξαρτημένην ή μη". Εξαιρούνται τα άτομα, που υπηρετούν στις Ένοπλες Δυνάμεις, τα συμβοηθούντα άτομα στην οικογενειακή εκμετάλλευση, οι κρατούμενοι και φυλακισμένοι και τέλος άτομα που εκπαιδεύονται σε επαγγελματική σχολή ή σε πρακτική εξάσκηση χωρίς σχέση εργασίας.

Δικαίωμα εγγραφής στον ΟΑΕΔ έχουν τα άτομα, που ζητούν μισθωτή απασχόληση (εξαρτημένη εργασία) και δεν εργάζονται.

Η στατιστική παρακολούθηση της ανεργίας και ιδιαίτερα της ανεργίας των νέων με βάση τα στοιχεία του ΟΑΕΔ είναι ανεπαρκής

Σε χιλιάδες άτομα														
												Ιανουάριος - Μάρτιος		
	1980	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1994	1995	1996			
Εγγεγραμμένο εργατικό δυναμικό	1.551,1	2.058,6	2.205,1	2.368,7	2.429,8	2.462,8	2.495,6	2.583,4	2.471,7	2.512,3	2.470,0			
Απασχολούμενοι	1.513,9	1.939,0	2.064,9	2.195,5	2.245,1	2.286,9	2.315,8	2.399,8	2.267,4	2.303,0	2.250,8			
Υπόλοιπο εγγεγραμμένων ανέργων	37,2	119,6	140,2	173,2	184,7	175,9	179,8	183,6	204,3	209,3	219,2			
Ποσοστό ανεργίας	2,4%	5,8%	6,4%	7,3%	7,6%	7,1%	7,2%	7,1%	8,3%	7,6%	8,9%			
Επιδοτούμενοι άνεργοι	21,5	53,6	61,8	86,4	90,8	96,9	89,0	99,8	108,5	127,6	136,1			

ΠΗΓΗ: ΟΑΕΔ

και τα στοιχεία, που υπάρχουν, υποεκτιμούν την ανεργία αυτής της κατηγορίας του εργατικού δυναμικού.

Η υποεκτίμηση της ανεργίας των νέων, βάσει στοιχείων του ΟΑΕΔ οφείλεται στους εξής τρεις βασικά λόγους:

- α. Ο ΟΑΕΔ έχοντας προσανατολίσει το ενδιαφέρον του, για αρκετά χρόνια, μόνο σε ένα μέρος της αγοράς εργασίας, δηλαδή βασικά στα επαγγέλματα του δευτερογενή τομέα και σε ένα μικρό μέρος του τριτογενή τομέα, δεν ασκούσε καμμία έλξη στην κατηγορία εκείνη των ανέργων νέων, που δεν ενδιαφερόντουσαν γι' αυτά.
- β. Οι προϋποθέσεις, για την λήψη κάποιου επιδόματος ανεργίας από τον ΟΑΕΔ, αποκλείουν το νεοεισερχόμενο στην αγορά εργασίας, ο δε δικαιούμενος πρέπει να έχει ασχοληθεί ένα ορισμένο χρόνο τουλάχιστον, και να είναι ασφαλισμένος κατά της ανεργίας τα δύο προηγούμενα της πρώτης επιδότησης χρόνια.
- γ. Τέλος, αν αυτό συνδυαστεί με την αδυναμία παρέμβασης του ΟΑΕΔ στον τομέα των τοποθετήσεων στην αγορά εργασίας συμπεραίνεται ότι ο άνεργος νέος δεν είχε κανένα κίνητρο να αναζητήσει εργασία μέσω των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ και να εγγραφεί σαν άνεργος.

Η μη εγγραφή και αναζήτηση εργασίας από τους νέους μέσω των γραφείων του ΟΑΕΔ προκύπτει και από τα στοιχεία της έρευνας - απασχόλησης, που στο σύνολο των 64.000 ανέργων ηλικίας 15-24 ετών, μόνο 1.404 ζήτησαν εργασία, μέσα στο 1981, μέσω του ΟΑΕΔ, δηλαδή ποσοστό 2,2%.

Μερικές αξιόλογες παρατηρήσεις, για την σχέση του ΟΑΕΔ και ανέργων νέων, μας δείχνουν ότι, στο σύνολο των ανέργων, που γράφονται στον ΟΑΕΔ, οι άνεργοι κάτω των 25 ετών είναι μόνο ένα

ποσοστό γύρω στα 16% στο 1977. Το ποσοστό είναι περίπου 12% στο 1981, παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια η κατάσταση απασχόλησης των νέων έχει χειροτερέψει. Στο σύνολο των γραμμένων ανέργων οι άνδρες υπερέχουν κατά πολύ των γυναικών. Για την ομάδα ηλικιών κάτω των 19 ετών, η υπεροχή αυτή είναι μικρή, ενώ στην ομάδα ηλικιών 20-24 ετών, που αναζητούν δουλειά μέσω του ΟΑΕΔ, οι γυναίκες υπερέχουν των ανδρών. Τα ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά ανεργίας των γυναικών της συγκεκριμένης ομάδας ηλικιών εξηγούν, βασικά, αυτό το φαινόμενο.

Η βελτίωση των υπηρεσιών απασχόλησης του ΟΑΕΔ, ο αναπροσανατολισμός των δραστηριοτήτων του στο βαθμό που διευρύνει την παρέμβασή του στην αγορά εργασίας, τέλος τα προγράμματα ειδικά για τους νέους, βελτιώνουν σημαντικά τη σχέση ΟΑΕΔ, και ανέργου νέου.

3.3 Η ανεργία βάσει στοιχείων ΕΣΥΕ

3.3.1 Έρευνα - Απασχόληση

Η ΕΣΥΕ παρέχει, μέσω της έρευνας-απασχόλησης, από το 1974 και μετά, στοιχεία για την ανεργία και την ανεργία των νέων.

Την περίοδο 1974-1980 η έρευνα κάλυπτε μόνο τις αστικές και ημιαστικές περιοχές της χώρας και διεξαγόταν τέσσερες φορές το χρόνο. Από το 1981, η έρευνα καλύπτει όλη τη χώρα.

Σύμφωνα με τον ορισμό της ΕΣΥΕ, "άνεργοι θεωρούνται οι ηλικίας 14 ετών και άνω μη εργασθέντες" (ως μη εργασθέντες θεωρούνται και τα συμβοηθούντα μέλη, τα οποία εργάστηκαν κατά την εβδομάδα αναφοράς λιγότερο από 12 ώρες και δεν έχουν μια κανονική εργασία) και μη έχοντας μια "κανονική εργασία" κατά την εβδομάδα αναφοράς, οι οποίοι ανήκουν σε μια από τις

κατωτέρω κατηγορίες:

- α. Ζητούσαν εργασία κατά την εβδομάδα αναφοράς, την οποία και μπορούσαν να αναλάβουν όταν τους προσφερόταν.
- β. Ζητούσαν εργασία, πριν από την εβδομάδα αναφοράς και διέκοψαν προσωρινά τις ενέργειές τους, λόγω ολιγοήμερης ασθένειας, ή κακοκαιρίας ή αναμονής ανάληψης εργασίας, που βρέθηκε, ή αναμονής αποτελεσμάτων προηγούμενων ενεργειών για ανεύρεση εργασίας, ή τέλος, επειδή δε βρέθηκε σχετική εργασία γι' αυτούς στην περιοχή τους με την προϋπόθεση, ότι και κατά την εβδομάδα αναφοράς επιθυμούσαν εργασία και μπορούσαν (εκτός της περίπτωσης της ολιγοήμερης ασθένειας) να αναλάβουν αυτήν αμέσως μόλις τους προσφερόταν.
- γ. Διέκοψαν προσωρινά (όχι πέρα του μήνα) την απασχόλησή τους χωρίς να αμείβονται κατά το χρονικό αυτό διάστημα, λόγω διακοπής από τον εργοδότη τους των εργασιών στις οποίες απασχολούνται, για λόγους όμως ανεξάρτητους της θέλησής τους (πχ. γενική κάμψη εργασιών κλπ.).

Παρά το γεγονός ότι, δεν είναι στο αντικείμενο αυτής της εργασίας, η κριτική παρουσίαση των πηγών και των δεικτών ανεργίας κρίνεται μεθοδολογικά αναγκαίο να αναφερθεί, ότι τα στοιχεία της έρευνας-απασχόλησης είναι περισσότερο αντιπροσωπευτικά. Πρέπει, όμως, να τονιστεί, ότι η έρευνα στοχεύει περισσότερο στη διερεύνηση του μεγέθους και της δομής της απασχόλησης, παρά της ανεργίας, ο δε ορισμός παρρα την ευρύτητά του έχει επηρεαστεί από τη δυσκολία που υπάρχει στο να διαχωριστούν, στην Ελληνική πραγματικότητα, με ακρίβεια ανεργία και υποαπασχόληση.

3.3.2 Η μέτρηση της ανεργίας βάσει των στοιχείων της απογραφής του πληθυσμού

Σύμφωνα με τον ορισμό των απογραφών 1961 και 1971 "άνεργοι θεωρούνται τα άτομα εκείνα τα οποία εργάστηκαν λιγότερο από 10 ώρες ή τα άτομα, τα οποία δεν εργάστηκαν καθόλου στη διάρκεια της προηγούμενης από την απογραφή εβδομάδα και δήλωσαν στον απογραφέα ότι ζητούν απασχόληση".

Επειδή η απογραφή πληθυσμού γίνεται κάθε 10 χρόνια και η καθυστέρηση στην επεξεργασία των στοιχείων είναι πολύ μεγάλη, η πηγή αυτή ελάχιστα συμβάλλει, τόσο στην παρακολούθηση της ανεργίας, όσο και στην επεξεργασία μιας συγκεκριμένης πολιτικής αντιμετώπισης του προβλήματος της ανεργίας.

3.4 Μεθοδολογικές παρατηρήσεις

Επειδή τα στοιχεία της έρευνας-απασχόλησης είναι περισσότερο αντιπροσωπευτικά και παρέχονται σε ετήσια βάση, η εξέταση του προβλήματος της ανεργίας των νέων θα βασιστεί, ουσιαστικά σε αυτά.

Κάθε φορά που θα αναφέρεται ο όρος "νέοι άνεργοι" θα πρόκειται για ανέργους σύμφωνα με τον ορισμό της έρευνας-απασχόλησης της ΕΣΥΕ, που ανήκαν στην ομάδα ηλικιών 15-24 ετών. Θα πρέπει να γίνει διάκριση από τους "νέους" ανέργους, που δίνει η ΕΣΥΕ για κάθε ομάδα ηλικιών και αφορά τα άτομα εκείνα από τους ανέργους που ζητούν για πρώτη φορά εργασία.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί, ότι εξετάζεται η περίοδος 1975-1981, διότι η έρευνα του 1974 είναι επηρεασμένη από τα γεγονότα αυτής της χρονιάς (πτώση του δικτατορικού καθεστώτος και μερική πραγματοποίηση της έρευνας, επιστράτευση κλπ.) και

δεν μπορεί να θεωρηθεί αντιπροσωπευτική. Τα γεγονότα αυτά, ιδιαίτερα η επιστράτευση, έχουν μερικά, επηρεάσει και την έρευνα του 1975.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

4.1 Λόγοι χρονικής εμμονής της ανεργίας

Οι διαπιστώσεις της Επιτροπής Μελέτης για την αντιμετώπιση της ανεργίας, οι οποίες αφορούν τη χώρα μας, είναι οι εξής:

Η τάση συνεχούς ανόδου της ανεργίας δεν αναστράφηκε στις περιόδους υφεσης του φαινομένου όπως το 1977, το 1986-1987 ή το 1990. Η πρώτη μεγάλη αύξηση της ανεργίας παρουσιάζεται το 1974, όπου η πετρελαϊκή κρίση οδήγησε στον περιορισμό των θέσεων εργασίας λόγω του αυξημένου κόστους παραγωγής που προκάλεσε. στις στασιμο-πληθωριστικές συνέπειες της αύξησης των τιμών του πετρελαίου προστέθηκαν και οι συνέπειες από την αύξηση των μισθών αμέσως μετά την πτώση της δικτατορίας, κατά τη διάρκεια της οποίας οι μισθοί είχαν περιορισθεί δραματικά. Αντίστοιχο κλυδωνισμό για την Ελληνική οικονομία είχαμε με τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση του 1979-1980, μετά το τέλος της οποίας η ανεργία παρουσιάζει μια σταθερή, σημαντική αύξηση καθώς βρέθηκε να υπερβαίνει το 8% του εργατικού δυναμικού το 1984 από 5,3% το 1978. Στο διάστημα αυτό η επενδυτική άπνοια και η αύξηση των μισθών με ρυθμό υψηλότερο από αυτόν της παραγωγικότητας επιβάρυναν περαιτέρω το κόστος παραγωγής και αύξησαν την ανεργία λόγω του περιορισμού της ζήτησης εργασίας. Παράλληλα, η ένταξη νέων ατόμων και ιδιαίτερα των γυναικών στο εργατικό δυναμικό επιβάρυναν ακόμα περισσότερο το πρόβλημα.

Κοινό χαρακτηριστικό των κλυδωνισμών που έπληξαν την Ελληνική οικονομία και οδήγησαν σε απότομη αύξηση του κόστους

παραγωγής και μείωση των θέσεων εργασίας είναι το γεγονός ότι, ακόμα και μετά την υπέρβαση των κλυδωνισμών αυτών, ο αριθμός των θέσεων εργασίας δεν παρουσίασε αύξηση τέτοια που να είναι σε θέση να απορροφήσει τους ανέργους.

Η χρονική εμμονή της ανεργίας οφείλεται σε πολλούς λόγους. Κατ' αρχήν, οι αναδιαρθρώσεις στην παραγωγική διαδικασία που επήλθαν μετά τους δύο πετρελαϊκούς κλυδωνισμούς φαίνεται να κατηύθησαν τη ζήτηση εργασίας των επιχειρήσεων προς εργαζόμενους με προσόντα διαφορετικά από αυτά που οι άνεργοι - προερχόμενοι κυρίως από απολύσεις - είχαν αποκτήσει. Επιχειρήσεις και κλάδοι που δεν κατόρθωσαν να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους κατά τη διάρκεια των περιόδων των μεγάλων αυξήσεων του κόστους παραγωγής (πχ. κλωστοϋφαντουργία), έκλεισαν ή περιορίστηκαν αντίστοιχα, οδηγώντας στο φαινόμενο της συρρίκνωσης της βιομηχανίας ή "αποβιομηχάνισης". Έτσι, εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις αυτές ειδικευμένοι στις πεπαλαιωμένες τεχνολογίες, βρέθηκαν χωρίς απασχόληση. Παράλληλα, κλάδοι και επιχειρήσεις που κατόρθωσαν να "επιβιώσουν" των αρνητικών κλυδωνισμών επενδύοντας σε προηγμένες τεχνολογίες παραγωγής, δεν μπόρεσαν να απορροφήσουν πλήρως του απολυμένους. Κι αυτό γιατί η εφαρμογή νέων τεχνολογιών παραγωγής εντάσεως κεφαλαίου στις αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις δεν επέτρεψε τη δημιουργία θέσεων εργασίας ικανών να παράγουν ζήτηση για μεγάλο αριθμό ανέργων.

Πρόσθετη επιβάρυνση της ανεργίας, πέραν της προαναφερόμενης διακλαδικής ή διεπιχειρησιακής ανισοκατανομής προσφοράς και ζήτησης εργασίας, επέφερε και η συρρίκνωση του αγροτικού τομέα και της βιομηχανίας, με την παράλληλη μεγέθυνση του τομέα των υπηρεσιών. Άνεργοι που μέχρι πρότινος απασχολούνταν στη βιομηχανία ή στη γεωργία αντιμετωπίζουν ολοένα και μικρότερες

πιθανότητες να επανασχοληθούν στον τομέα της ειδίκευσής τους. Αντίθετα, έχουν περισσότερες πιθανότητες να επανασχοληθούν στον τομέα της ειδίκευσής τους. Αντίθετα, έχουν περισσότερες πιθανότητες να βρουν απασχόληση εάν κατευθυνθούν στον αναπτυσσόμενο τομέα των υπηρεσιών, για τον οποίο ωστόσο δεν έχουν τα απαραίτητα προσόντα, με αποτέλεσμα να παραμένουν εκτός εργασίας για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Η αδυναμία επανένταξης των ανέργων γίνεται ακόμα μεγαλύτερη στην περίπτωση όπου η συρρίκνωση της βιομηχανίας ή του αγροτικού τομέα εμφανίζεται έντονα σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές. Κι αυτό γιατί στο πρόβλημα των μειωμένων θέσεων εργασίας που μπορεί να προσφέρει ο τομέας των υπηρεσιών ή άλλοι υγιείς κλάδοι του αγροτικού και βιομηχανικού τομέα στην περιοχή, προστίθεται το κόστος της εσωτερικής μετανάστευσης που καλείται ο άνεργος να επωμιστεί στην προοπτική αναζήτησης εργασίας σε άλλη γεωγραφική περιοχή. Έτσι, παρουσιάζεται είτε το φαινόμενο της συνεχιζόμενης εσωτερικής μετανάστευσης προς τα αστικά κέντρα όσων μπορούν να ανταπεξέλθουν στο οικονομικό βάρος μιας τέτοιας μετακίνησης, είτε η συσσώρευση ανέργων στις προβληματικές περιοχές που σταδιακά αποτελούν τους λεγόμενους "θύλακες" ανεργίας (πχ. Λαύριο, Πάτρα, κλπ.).

Στον περιορισμένο αριθμό θέσεων εργασίας σε σχέση με τον αριθμό των ανέργων και την μη αντιστοίχιση των ζητούμενων ειδικεύσεων σε σχέση με τις προσφερόμενες, έρχεται να προστεθεί και ένας ακόμα παράγοντας που συμβάλλει στην αύξηση της ανεργίας. Αυτός συνδέεται τόσο με την αυξανόμενη προσφορά εργασίας, ιδιαίτερα λόγω της ολοένα και μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, όσο και την μετατροπή της Ελλάδας σε χώρα όπου οι ξένοι μετανάστες που αναζητούν εργασία

σε αυτή υπερβαίνουν σε αριθμό τους Έλληνες που μεταναστεύουν προς άλλες χώρες.

Στη χώρα μας η συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό είναι περιορισμένη σε σχέση με τις άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. Χαρακτηριστικά, ενώ στη Γερμανία το ποσοστό των εργαζομένων γυναικών στο σύνολο του γυναικείου ενεργού πληθυσμού κινήθηκε στη δεκαετία του 1980 σταθερά πάνω από 35%, στην Ελλάδα το αντιστοιχο ποσοστό δεν ξεπέρασε το 29%. Ωστόσο, η βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών επέτρεψαν την σημαντική αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό στη χώρα μας σε σχέση με το συνολικό γυναικείο πληθυσμό κυμαινόταν περίπου στο 20% στις αρχές της δεκαετίας του '80, στις αρχές της δεκαετίας του '90 βρίσκεται πολύ κοντά στο 30%. Έτσι, με δεδομένη την περιορισμένη ζήτηση εργασίας, μια μικρή ποσοστιαία προσαρμογή της γυναικείας συμμετοχής προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα, γίνεται βαρύνουσα σε απόλυτους αριθμούς και επιβαρυντική για την ανεργία. Σημειωτέον ότι την περίοδο 1978-1984 το εργατικό δυναμικό ως ποσοστό του πληθυσμού αυξήθηκε από 39,6% σε 41,4% ενώ η συμμετοχή των γυναικών σε αυτό αυξήθηκε από 20,8% σε 26,6%.

Η εισροή μεταναστών προς τη χώρα μας υπερβαίνει την μεταναστευτική εκροή. Με βάση τα επίσημα στοιχεία, την τετραετία 1990-1993 οι ευρισκόμενοι στην Ελλάδα αλλοδαποί αποτελούσαν περίπου το 6% του εργατικού δυναμικού της χώρας, φθάνοντας το 1993 τα 230.000 άτομα, ενώ το ένα πέμπτο περίπου είναι Έλληνες με ξένη υπηκοότητα. Το μεγάλο πρόβλημα, ωστόσο, αποτελούν οι μη καταγεγραμμένοι μετανάστες, που με βάση εκτιμήσεις μπορεί να φθάνουν και τις 500.000 άτομα. Ο μεγάλος αριθμός των μεταναστών συντείνει στη δημιουργία περαιτέρω υπερβάλ-

λουσας προσφορας εργασίας, η οποία τελικά αυξάνει την ανεργία καθώς ο αριθμός των θέσεων εργασίας παραμένει περιορισμένος. Επιπλέον, η χαμηλόμισθη απασχόληση των μη εγγεγραμμένων μεταναστών σε παραοικονομικές δραστηριότητες συμβάλλει στην κερδοφορία αυτών των δραστηριοτήτων και έτσι στη διατήρηση τους, δυσχεραίνοντας την ανάκαμψη της "επίσημης" οικονομίας. Πάντως θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι σημαντικό ποσοστό των μεταναστών απασχολείται σε θέσεις εργασίας για τις οποίες οι Έλληνες εργαζόμενοι δεν δείχνουν προθυμία ενασχόλησης (πχ. θέσεις οικιακής περίθαλψης, συγκομιδής αγροτικών προϊόντων κλπ.).

Μακροχρόνια ανεργία: Η μακροχρόνια ανεργία αποτελεί τη βασική συνιστώσα της αύξησης του ποσοστού της ανεργίας τα τελευταία χρόνια τόσο στην Ελλάδα όσο και στις υπόλοιπες χώρες μέλη της Ε.Ε. Περίπου ένας στους δύο ανέργους στη χώρα μας, που καταγράφονται από την Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) είναι χωρίς δουλειά για περισσότερο από ένα χρόνο. Το πιο ανησυχητικό φαινόμενο σχετίζεται με το ποσοστό των "νέων" ανέργων μεταξύ των μακροχρόνια ανέργων, που φθάνει το 60%, επισημαίνοντας τις ολοένα λιγότερες πιθανότητες να βρίσκουν απασχόληση άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας. Πάντως, η πιθανότητα των ανέργων να μη βρίσκουν απασχόληση για περισσότερο από ένα χρόνο φαίνεται να χαρακτηρίζει περισσότερο τους ανέργους από 25 μέχρι 29 ετών και κατά δεύτερο λόγο αυτούς από 30 μέχρι 44 ετών. Αντίθετα, οι λοιπές ηλικιακές κατηγορίες αντιμετωπίζουν μικρότερη, αλλά ωστόσο σημαντική, πιθανότητα να παραμείνουν μακροχρόνια άνεργοι.

Χαρακτηριστική είναι η μεγάλη συμμετοχή ανέργων που προέρχονται από τη βιομηχανία και τη βιοτεχνία (περίπου 30%) στη

μακροχρόνια ανεργία, ενώ ακολουθεί ο τομέας του εμπορίου, των εστιατορίων και των ξενοδοχείων (20% περίπου). Οι μακροχρόνια άνεργοι που προέρχονται από τον γεωργικό τομέα κυμαίνονται στο 3% του συνόλου, ενώ οι μακροχρόνια άνεργοι από τον τομέα των υπηρεσιών βρίσκονται κοντά στο 15%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

5. ΠΟΣΟΤΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΖΗΤΗΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 οι μετασχηματισμοί στο παραγωγικό σύστημα της χώρας και οι συνακόλουθες αλλαγές στις απαιτούμενες επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και η ραγδαία άνοδος του εργατικού δυναμικού και της ανεργίας, επιτείνουν την ανάγκη σαφούς προσδιορισμού, αφενός μεν των επαγγελμάτων για τα οποία εκδηλώνεται μεγαλύτερη ζήτηση, αφετέρου δε για τα επαγγέλματα που φθίνουν.

Η ερευνητική ομάδα του Πειραματικού Ινστιτούτου Επαγγελματικής Κατάρτισης και Απασχόλησης (ΠΙΕΚΑ) έχει συμπεριλάβει, στους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους της, την επιστημονική ανάλυση της ζήτησης των επαγγελμάτων, γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων που εκδηλώνεται εκ μέρους του παραγωγικού συστήματος.

Στις απαρχές της έρευνας - και εν όψει μιας πληρέστερης ανάλυσης που απαιτεί μακροχρόνια προσπάθεια - το ΠΙΕΚΑ πραγματοποίησε μια προκαταρκτική διερεύνηση της ζήτησης επαγγελμάτων με βάση τα στατιστικά στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού που πραγματοποιεί ετησίως η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥΕ). Η εν λόγω προκαταρκτική διερεύνηση πραγματοποιήθηκε στην διάρκεια του Δεκεμβρίου 1995 για την αντιμετώπιση επειγόντων αναγκών του Υπουργείου Εργασίας.

Μεθοδολογία

Οι Έρευνες Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ καταγράφουν ετησίως την απασχόληση και την ανεργία ανά επάγγελμα σύμφωνα με την διεθνώς καθιερωμένη ταξινόμηση ISCO 1988. Η ανάλυση του ΠΙΕΚΑ χρησιμοποίησε την κατάταξη των επαγγελματιών ISCO κατά τριψήφιο κωδικό, όπως εμφανίζονται στους συνημμένους πίνακες.

Για τον προσδιορισμό της ζήτησης ενός επαγγέλματος χρησιμοποιήθηκε ένας σύνθετος δείκτης, τον οποίο η ερευνητική ομάδα του ΠΙΕΚ συμφώνησε να ονομάζει δείκτη συγκριτικής συμβολής στην απασχόληση:

$$\delta_i = (p_i - p_o)b_i$$

όπου

i : είναι το επάγγελμα i

p_i : είναι το ποσοστό απασχόλησης του επαγγέλματος i

Το ποσοστό απασχόλησης είναι ο λόγος:

(αριθμός απασχολουμένων)/(εργατικό δυναμικό)

Ως εκ τούτου ισχύει:

(Ποσοστό απασχόλησης)+(Ποσοστό ανεργίας) = 100%

p_o : είναι το ποσοστό απασχόλησης του συνόλου των επαγγελματιών

b_i : είναι το βάρος του επαγγέλματος i στο σύνολο των επαγγελματιών, δηλαδή ισούται προς τον λόγο: (εργατικό δυναμικό επαγγέλματος i)/ (εργατικό δυναμικό συνόλου επαγγελματιών).

Ο δείκτης συγκριτικής συμβολής στην απασχόληση του επαγγέλματος i αυξάνεται:

- όταν αυξάνεται η διαφορά του ποσοστού απασχόλησης του εν λόγω επαγγέλματος από το αντίστοιχο ποσοστό του συνόλου

των επαγγελματιών

- όταν αυξάνεται το βάρος του επαγγέλματος i

Επομένως, όταν ο δείκτης ενός επαγγέλματος είναι υψηλός, αφενός μεν η ανεργία στο επάγγελμα αυτό είναι χαμηλότερη από τον μέσο όρο των επαγγελματιών, αφετέρου δε, το επάγγελμα αυτό συγκεντρώνει συγκριτικά υψηλό ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Επομένως, η συμβολή του εν λόγω επαγγέλματος στην απασχόληση είναι υψηλή,

(α) λόγω του χαμηλού ποσοστού ανεργίας, που το χαρακτηρίζει, και

(β) λόγω του υψηλού βάρους του.

Συνάγεται από τα παραπάνω, ότι η ζήτηση για το επάγγελμα αυτό είναι υψηλή (σε σχέση με τον μέσο όρο) αφού είναι πολυπληθές και ταυτοχρόνως χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό απασχόλησης (δηλαδή χαμηλή ανεργία).

Ο υπολογισμός του δείκτη για το σύνολο των επαγγελματιών επιτρέπει την κατάταξή τους με βάση την συμβολή τους στην απασχόληση - δηλαδή και την ζήτησή τους - κατά φθίνουσα σειρά. Έτσι, στους σχετικούς πίνακες, τα επαγγέλματα που εμφανίζονται στην κορυφή της κατάταξης θεωρούνται ως εκείνα για τα οποία εκδηλώνεται η μεγαλύτερη ζήτηση.

(Μάϊος 1994)

Κατάταξη των επαγγελματιών ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργασικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
4 Διευθύνοντες χειρηματίες & προϊστάμενοι μικρές επιχειρήσεις ιδρικού & λιανικού εμπορίου	235284	3837	239121	6,06%	98%	3%	2,01
2 Ιατροί	37990	461	38451	0,97%	99%	4%	0,36
5 Διευθύνοντες χειρηματίες & προϊστάμενοι ρών εστιατορίων & ροδοχείων	60667	1758	62425	1,58%	97%	2%	0,33
1 Δικηγόροι & νομικοί μβουλοι	25138	148	15997	0,64%	99%	4%	0,28
1 Λογιστές & άλλα στελέχη χειρήσεων	29921	655	26576	0,67%	98%	2%	0,17
2 Διευθύνοντες χειρηματίες & προϊστάμενοι μικρές εξορυκτικές και ταποητικές επιχειρήσεις	16614	259	16873	0,43%	98%	3%	0,14
3 Νοσοκόμοι, τλωματούχοι TEI ή άλλων ολών	24238	705	24943	0,63%	97%	2%	0,13
5 Φαρμακοποιοί	10517	0	10517	0,27%	100%	5%	0,13
1 Πρόσωπα που απτύσσουν επαγγελματική αστηριότητα στους τομείς ιν χρηματοπιστωτικών ηρεσιών & των πωλήσεων	23227	678	23905	0,61%	97%	2%	0,13
2 Διευθυντές παραγωγικών λειτουργικών μονάδων γάλων επιχειρήσεων του μοσίου και ιδιωτικού τομέα	18391	435	18826	0,48%	98%	3%	0,12
13 Οδοντίατροι	9565	33	9598	0,24%	100%	5%	0,11
13 Διευθύνοντες χειρηματίες & προϊστάμενοι ε μικρές κατασκευαστικές πιχειρήσεις	15238	345	15583	0,39%	98%	3%	0,11
17 Διδακτικό προσωπικό ιωτικών φροντιστηρίων & ιωτικών επαγγελματικών & ιχνικών σχολών	39108	1583	40691	1,03%	96%	1%	0,11
23 Ευλουργοί & μαραγκοί	30099	1169	31268	0,79%	96%	1%	0,09
22 Πολιτικοί μηχανικοί	20298	664	20962	0,53%	97%	2%	0,09
26 Υδραυλικοί & γκαταστάτες σωληνώσεων	24373	876	25249	0,64%	97%	1%	0,09
11 Τεχνολόγοι των επιστημών ης φυσικής & της μηχανικής	18230	583	18813	0,48%	97%	2%	0,09

Κατάσταση των επαγγελματιών ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
Άλλοι διευθύνοντες ειρηματίες & προϊστάμενοι μικρές επιχειρήσεις	12052	270	12322	0,31%	98%	3%	0,09
Αρχιτέκτονες, πολεοδόμοι τοπογραφολόγοι	8806	148	8954	0,23%	98%	3%	0,07
Εγκαταστάτες & μηχανικοί τηλεγραφικού & τηλεφωνικού εξοπλισμού	9212	177	9389	0,24%	98%	3%	0,07
Συλλέκτες απορριμμάτων, καθαριστές & ασκούντες άλλη επαγγέλματα	10699	280	10979	0,28%	97%	2%	0,07
Πράκτορες παροχής πληροφοριών σε επιχειρήσεις & επιχειρηματίες	12011	369	12380	0,31%	97%	2%	0,06
Ηλεκτρολόγοι εγκαταστάσεων & συναφών παραγωγικών εργασιών σε επιχειρήσεις	29741	1290	31031	0,79%	96%	1%	0,06
Πωλητές σε υπαίθριους χώρους & αγορές	12777	427	13204	0,33%	97%	2%	0,06
Άλλοι μηχανικοί	5595	74	5669	0,14%	99%	4%	0,05
Διευθυντές Υπηρεσιών στηριξης	9601	295	9896	0,25%	97%	2%	0,05
Γραμματείς διοικήσεων, βοή Νομικών & ασκούντες άλλη επαγγέλματα	30370	1371	31741	0,80%	96%	1%	0,05
Διευθύνοντες ειρηματίες & προϊστάμενοι μικρές επιχειρήσεις εμπορικών, αποθήκευσης & επιχειρηματιών	3603	0	3603	0,09%	100%	5%	0,04
Μηχανικοί & εφαρμοστές επιστημών αεροσκαφών	3491	0	3491	0,09%	96%	5%	0,04
Υπάλληλοι-ελεγκτές στα επιχειρήματα, στις εφορίες & επιχειρήσεις δημόσιες υπηρεσίες επιχειρηματιών	9164	295	9459	0,24%	97%	2%	0,04
Ηλεκτρολόγοι και μηχανικοί μηχανικοί & επιχειρηματιών μηχανικοί	11588	435	12023	0,30%	96%	1%	0,04
Χειριστές εγκαταστάσεων επιχειρηματιών	3889	42	3931	0,10%	99%	4%	0,04
Χειριστές μηχανών επιχειρηματιών προϊόντων από επιχειρηματιών (καουτσούκ)	5821	148	5969	0,15%	98%	2%	0,04

Κατάταξη των επαγγελματιών ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
881 Μηχανοδηγοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	4327	74	4401	0,11%	98%	3%	0,04
512 Εισπράκτορες μεταφορικών μέσων	4290	74	4364	0,11%	98%	3%	0,04
242 Διδακτικό προσωπικό Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ)	4825	107	4932	0,12%	98%	3%	0,03
322 Τεχνικοί βοηθοί ιατρικής & συναφών προς την ιατρική επιστημών με εξαίρεση το νοσηλευτικό προσωπικό	11128	435	11563	0,29%	96%	1%	0,03
783 Γουνοποιοί κ.π.α.ε.	9567	369	9936	0,25%	96%	1%	0,03
234 Κτηνίατροι	2441	0	2441	0,06%	100%	5%	0,03
317 Πιλότοι αεροσκαφών, ελεγκτές ενέδριας κυκλοφορίας & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1963	0	1963	0,05%	100%	5%	0,02
521 Πυροσβέστες	7151	274	7425	0,19%	96%	1%	0,02
772 Τεχνίτες επεξεργασίας ξύλου, ρυθμιστές-χειριστές ξυλουργικών μηχανημάτων	1604	0	1604	0,04%	100%	5%	0,02
761 Σφαγείς, επεξεργαστές αλιευμάτων κ.π.α.ε.	2799	70	2869	0,07%	98%	2%	0,02
422 Πρόκτορες στοιχημάτων & κρουπιέρηδες	4816	180	4996	0,13%	96%	1%	0,02
841 Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων ξύλου	1176	0	1176	0,03%	100%	5%	0,01
271 Αρχαιοθέτες, βιβλιοθηκονόμοι & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1046	0	1046	0,03%	100%	5%	0,01
763 Παρασκευαστές γαλακτομικών προϊόντων	1779	38	1817	0,05%	98%	3%	0,01
834 Άλλοι χειριστές μηχανών παραγωγής χημικών προϊόντων	1637	31	1668	0,04%	98%	3%	0,01
318 Επιθεωρητές ασφάλειας & ποιοτικού ελέγχου	850	0	850	0,02%	100%	5%	0,01
822 Χειριστές μηχανών παραγωγής προϊόντων από τσιμέντο & από άλλα μη μεταλλικά ορυκτά	2238	74	2312	0,06%	97%	2%	0,01
817 Χειριστές εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας & συναφών εγκαταστάσεων	790	0	790	0,02%	100%	5%	0,01

Κατάταξη των επαγγελματιών ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
1 Εκπαιδευτικοί ειδικής αίδευσης	780	0	780	0,02%	100%	5%	0,01
11 Επιστάτες-διαχειριστές ρίων, καθαριστές ραθύρων & ασκούντες ναφή επαγγέλματα	3628	148	3776	0,10%	96%	1%	0,01
3 Πρόσωπα που απτύσσουν επαγγελματική αστηριότητα στον τομέα της ηροφορικής	5723	259	5982	0,15%	96%	1%	0,01
8 Άλλοι εκπαιδευτικοί	1215	32	1247	0,03%	97%	2%	0,01
2 Οικονομολόγοι, ινωνιολόγοι & ασκούντες ναφή επαγγέλματα	9708	472	10180	0,26%	95%	0%	0,01
2 Μαθηματικοί, στατιστικοί	443	0	443	0,01%	100%	5%	0,01
4 Γλύπτες, ζωγράφοι & κούντες συναφή επαγγέλματα	4685	221	4906	0,12%	95%	0%	0,01
15 Εφαρμοστές, μηχανικοί & ντηρητές ηλεκτρονικού ηπλισμού	5823	280	6103	0,15%	95%	0%	0,01
17 Νοσοκόμοι & μαίες υχιούχοι ΑΕΙ	355	0	355	0,01%	100%	5%	0,00
39 Χειριστές μηχανών φαντουργίας & παραγωγής δών από δέρμα	295	0	295	0,01%	100%	5%	0,00
36 Άλλοι επιστήμονες υγείας, τός νοσηλευτικής π.δ.κ.α.	259	0	259	0,01%	100%	5%	0,00
12 Σπλβωτές υποδημάτων & ρόσωπα που παρέχουν ικροϋπηρεσίες	221	0	221	0,01%	100%	5%	0,00
47 Εγκαταστάτες & ντηρητές ηλεκτρικών, ηλεφωνικών & τηλεγραφικών ραμμών	9096	461	9557	0,24%	95%	0%	0,00
87 Τεχνίτες βυρσοδεψίας & πεξεργαστές δερμών, ερμάτων & γουνών	2085	99	2184	0,06%	95%	0%	0,00
114 Χειριστές εγκαταστάσεων πεξεργασίας ξύλου	158	0	158	0,00%	100%	5%	0,00
173 Άλλοι συναρμολογητές	949	42	991	0,03%	96%	1%	0,00
184 Χειριστές χωματουργικών μηχανημάτων & μηχανημάτων δομικών	14314	737	15051	0,38%	95%	0%	0,00
752 Κατασκευαστές & αρδιαστές μουσικών οργάνων	74	0	74	0,00%	100%	5%	0,00

Κατάταξη των επαγγελμάτων ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
311 Χειριστές εγκαταστάσεων ρυθμιζόμενων & εγκαταστάσεων επεξεργασίας μεταλλευμάτων	3087	161	3248	0,08%	95%	0%	0,00
362 Χειριστές μηχανών παραγωγής γαλακτοκομικών τροφίμων	1057	74	1131	0,03%	93%	-2%	0,00
277 Ηθοποιοί & σκηνοθέτες	3891	221	4112	0,10%	95%	0%	0,00
712 Λιθοκόπτες & λιθοξόοι	6610	362	6972	0,18%	95%	0%	0,00
B74 Άλλοι χειριστές μηχανών π.δ.κ.α.	2439	148	2587	0,07%	94%	-1%	-0,01
313 Τεχνολόγοι πληροφορικής εν γένει	4177	239	4416	0,11%	95%	0%	-0,01
211 Φυσικοί, χημικοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	5774	328	6102	0,15%	95%	0%	-0,01
B16 Χειριστές εγκαταστάσεων χημικής επεξεργασίας	2224	148	2372	0,06%	94%	-1%	-0,01
346 Κοινωνικοί λειτουργοί, πτυχιούχοι ΤΕΙ ή άλλων σχολών	781	74	855	0,02%	91%	-4%	-0,01
273 Συγγραφείς, δημοσιογράφοι & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	7679	435	8114	0,21%	95%	0%	-0,01
854 Χειριστές μηχανών προπαρασκευής γούνας & δέρματος	0	38	38	0,00%	0%	-95%	-0,01
885 Χειριστές γερανών, γερανοφόρων οχημάτων, ανυψωτήρων και παρόμοιων μηχανημάτων	8313	469	8782	0,22%	95%	0%	-0,01
872 Συναρμολογητές-εφαρμοστές ηλεκτρολογικού & ηλεκτρονικού εξοπλισμού	2829	190	3019	0,08%	94%	-1%	-0,01
863 Χειριστές μηχανών αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής & παραγωγής προϊόντων από δημητριακά & σοκολάτα	1983	148	2131	0,05%	93%	-2%	-0,01
731 Χύτες & κατασκευαστές τύπων (καλουπιών) & πυρήνων (καρδιολόγοι)	535	74	609	0,02%	88%	-7%	-0,01
531 Μοντέλα επίδειξης μόδας (μανεκέν)	523	74	597	0,02%	88%	-7%	-0,01
833 Χειριστές μηχανών φινιρίσματος, επιμετάλλωσης & επίχρισης μεταλλικών προϊόντων	200	58	258	0,01%	78%	-18%	-0,01

των επαγγελματιών ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Κωδικός	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχόλησης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση	
76	Χορωγράφοι & χορευτές	1852	148	2000	0,05%	93%	-2%	-0,01
62	Αρτοποιοί, ζαχαροπλάστες	375	74	449	0,01%	84%	-12%	-0,01
62	Αρτοποιοί, ζαχαροπλάστες	27103	1471	28574	0,72%	95%	0%	-0,02
13	Χειριστές εγκαταστάσεων καλωρυγίας, κεραμικής & πυρηνικών βιομηχανιών	1529	148	1677	0,04%	91%	-4%	-0,02
83	Χειριστές μηχανοκίνητων αγροτικών & δασοκομικών μηχανημάτων	1299	140	1439	0,04%	90%	-5%	-0,02
51	Κατασκευαστές & επισκευαστές ωρολογίων & οργάνων ακριβείας	3579	259	3838	0,10%	93%	-2%	-0,02
49	Επαγγελματίες αθλητές & προπονητές	5589	367	5956	0,15%	94%	-1%	-0,02
33	Τεχνίτες κατασκευής, εγκατάστασης & επισκευής ειδών από φύλλα μετάλλων (ελασματοουργοί, φανοποιοί)	14001	818	14819	0,38%	94%	-1%	-0,02
56	Τυπογράφοι & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	15880	921	16801	0,43%	95%	-1%	-0,02
15	Υπάλληλοι βιβλιοθηκών & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	1647	186	1833	0,05%	90%	-5%	-0,02
24	Μαίες, διπλωματούχοι ΤΕΙ & άλλων σχολών	3118	263	3381	0,09%	92%	-3%	-0,02
31	Βιολόγοι, γεωπόνοι & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	7956	517	8473	0,21%	94%	-1%	-0,03
45	Νηπιαγωγοί	11991	731	12722	0,32%	94%	-1%	-0,03
42	Χειριστές εκτυπωτικών μηχανημάτων, μηχανών βιβλιοδεσίας	2670	249	2919	0,07%	91%	-4%	-0,03
52	Χειριστές μηχανών αποχρωματισμού, βαφής & δινιρίσματος, υφαντουργικών προϊόντων	1648	207	1855	0,05%	89%	-6%	-0,03
19	Λοιποί απασχολούμενοι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών	3249	295	3544	0,09%	92%	-3%	-0,03
21	Τεχνολόγοι βιολογικών ενόψει επιστημών & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	2211	248	2459	0,06%	90%	-5%	-0,03
23	Λοιποί απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών προστασίας	9626	653	10279	0,26%	94%	-1%	-0,04

Κατάταξη των επαγγελματιών ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργασικό Δυναμικό	Βόρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
11 Πλανόδιοι πωλητές & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	8796	611	9407	0,24%	94%	-2%	-0,04
24 Τεχνίτες ανέγερσης & συντήρησης κτιρίων & άλλων ισμικών έργων	6081	477	6558	0,17%	93%	-2%	-0,04
32 Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό π.δ.κ.α.	2430	292	2722	0,07%	89%	-6%	-0,04
53 Κοσμηματοποιοί & εχνίτες πολυτίμων μετάλλων	7312	555	7867	0,20%	93%	-2%	-0,04
32 Χειριστές μηχανών παραγωγής πυρομαχικών & κρηκτικών υλών	527	220	747	0,02%	71%	-25%	-0,05
86 Τεχνίτες ταπετσαριών κ.π.α.ε.	41107	411	4518	0,11%	91%	-4%	-0,05
365 Χειριστές μηχανημάτων τοποποιίας & ζυθοποιίας	1848	296	2144	0,05%	86%	-9%	-0,05
725 Αμοκονιαστές (σοβαντζήδες), γυψοτεχνίτες & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	21573	1321	22894	0,58%	94%	-1%	-0,05
741 Μηχανικοί & εφαρμοστές αυτοκινήτων οχημάτων & μοτοσυκλετών	35501	2044	37545	0,95%	95%	-1%	-0,05
915 Αγγελιοφόροι, οχθοφόροι, θυρωροί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	22898	1392	24290	0,62%	94%	-1%	-0,05
782 Ράφτες & πιλοποιοί	12000	836	12836	0,33%	93%	-2%	-0,05
815 Χειριστές εγκαταστάσεων παραγωγής χαρτοπολτού, χαρτοποιίας & χαρτονοποιίας	2730	361	3091	0,08%	88%	-7%	-0,05
414 Ταχυδρομικοί & υπάλληλοι διαλογής αλληλογραφίας	9097	7000	9797	0,25%	93%	-2%	-0,06
331 Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό της προσχολικής & της ειδικής εκπαίδευσης	2554	365	2919	0,07%	87%	-8%	-0,06
871 Συναρμολογητές-εφαρμοστές μηχανημάτων & μηχανών	1488	311	1799	0,05%	83%	-12%	-0,06
511 Ταξιδιωτικοί συνοδοί, φροντιστές & ξεναγοί	4499	468	4967	0,13%	91%	-4%	-0,06
882 Οδηγοί αυτοκινούμενων οχημάτων	148861	7949	156810	3,97%	95%	0%	-0,06
755 Χειροτέχνες ξύλου, υφάσματος, δέρματος & συναφών υλικών	1045	295	1340	0,03%	78%	-17%	-0,06

Κατάταξη των επαγγελματιών ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
13 Διαχειριστές, οικονομικοί, ρχιθαλαμηπόλοι κ.π.α.ε.	3018	414	3432	0,09%	88%	-7%	-0,06
28 Άλλοι τεχνίτες τοπεράτωσης κτιρίων & άλλων δομικών έργων	20436	1322	21858	0,55%	94%	-1%	-0,06
51 Χειριστές μηχανών τεξεργασίας κρεάτων & αριών	1747	360	2107	0,05%	83%	-12%	-0,06
75 Συνθέτες, μουσικοί, ρωδοί & προς αυτούς ζομοιούμενοι καλλιτέχνες	2606	407	3013	0,08%	86%	-9%	-0,07
12 Σχεδιαστές αρχιτεκτονικού κεδίου κ.π.α.ε.	5466	559	6025	0,15%	91%	-4%	-0,07
17 Κομμωτές, κουρείς, σθητικοί & ασκούντες συναφή επαγγέλματα	25408	1618	27026	0,68%	94%	-1%	-0,07
71 Επιπλοποιοί κ.π.α.ε.	21524	1434	22958	0,58%	94%	-1%	-0,08
54 Άλλοι τεχνίτες τεξεργασίας τροφίμων, ποτών καπνού	2980	485	3465	0,09%	86%	-9%	-0,08
16 Αξιωματικοί πταστρώματος & πλοηγοί λοίων	10355	868	11223	0,28%	92%	-3%	-0,08
56 Χειριστές μηχανημάτων τεξεργασίας καπνού & βραγωγής	1840	441	2281	0,06%	81%	-14%	-0,08
54 Αγγειοπλάστες, τεχνίτες αλιού & ασκούντες συναφή ταγγέλματα	3668	555	4223	0,11%	87%	-8%	-0,09
21 Χειριστές εργαλειομηχανών αραγωγής και επεξεργασίας εταλλικών προϊόντων	2914	523	3437	0,09%	85%	-10%	-0,09
47 Διακοσμητές, εμπορικοί κεδιαστές (μοντελίστες) π.α.ε.	3857	590	4447	0,11%	87%	-8%	-0,09
64 Χειριστές μηχανών αραγωγής ειδών διατροφής δ.κ.α.	2317	520	2837	0,07%	82%	-13%	-0,10
57 Χειριστές μηχανών ποδηματοποιίας, κατασκευής ιδών αποσκευής και αρόμοιων ειδών	2442	554	2996	0,08%	82%	-14%	-0,10
34 Τεχνίτες μεταλλικών ομικών κατασκευών & σκούντες συναφή επαγγέλματα	4489	690	5179	0,13%	87%	-8%	-0,11

Κατάταξη των επαγγελμάτων ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργατικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστό απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
Ιηχανικοί & εφαρμοστές ηλεκτρικών ή βιομηχανικών μημάτων	11676	1118	12794	0,32%	91%	-4%	-0,12
Ηλεκτροτεχνίτες, μηχανικοί & συντηρητές ηλεκτρικών μηχανών & εξοπλισμού	33271	2245	35516	0,90%	94%	-1%	-0,13
Κεριστές πλυντηρίων, σκαθαριστήριων & μηχανών σιδερώματος μαζών και ειδών κυριού	9670	1060	10730	0,27%	90%	-5%	-0,13
Μηχανικοί, εργαστές εργαλείων & συναφή εργαλεία	35066	2416	37482	0,95%	94%	-2%	-0,14
Υπάλληλοι ταξιδιωτικών επιχειρήσεων & υποδοχής πελατών	21886	1744	23630	0,60%	93%	-2%	-0,15
Εργαστές & εργαστήριες μεταλλών	9900	1135	11035	0,28%	90%	-5%	-0,15
Κεριστές οπτικού & ακουστικού εξοπλισμού	7271	1028	8299	0,21%	88%	-7%	-0,16
Χρωματιστές, εργαστές, καθαριστές μαζών συναφή εργαλεία	36445	2540	38985	0,99%	93%	-2%	-0,16
Υπάλληλοι καταγραφής μαζών & υπηρεσιών μαζών	23967	1913	25880	0,66%	93%	-2%	-0,16
Υπάλληλοι λογιστηρίου & συναφή εργαλεία	33735	2459	36194	0,92%	93%	-2%	-0,17
Μεταλλωρύχοι, λατόμοι κ.τ.α.ε.	3885	970	4855	0,12%	80%	-15%	-0,19
Απασχολούμενοι στην εργασία προσωπικής υπηρεσίας & ασκούντες επαγγέλματα	29638	2359	31997	0,81%	93%	-2%	-0,20
Τεχνίτες πρώτης εργασίας καπνού & εργασίας προϊόντων καπνού	4114	1087	5201	0,13%	79%	-16%	-0,21
Κεριστές μηχανών εργασίας παρασκευής τουρδικών ινών, μαζών και πλεκτικών μαζών	6554	1269	7823	0,20%	84%	-11%	-0,22
Εκφωνητές, μουσικοί, μουσικιστές κ.τ.α.ε.	9052	1399	10451	0,26%	87%	-8%	-0,22

Κατάταξη των επαγγελμάτων ανάλογα με τη συμβολή τους στην απασχόληση

Τριψήφιο ISCO 8 στο σύνολο της χώρας	Απασχολούμενοι	Ανεργοί	Εργαστικό Δυναμικό	Βάρος ομάδας	Ποσοστά απασχόλησης	Διαφορά από το μέσο ποσοστό απασχ/σης	Δείκτης συγκρ. συμβολής στην απασχόληση
Ιατρικοί-πλήρωμα ρώματος & ασκούντες επαγγέλματα	6596	1342	7938	0,20%	83%	-12%	-0,24
Πασκευαστές προτύπων (ν) & κόπτες υφασμάτων, ός και συναφή ειδών	11817	1632	13449	0,34%	88%	-7%	-0,25
Επίτιμοι, ταμειολογιστές & ες συναφή επαγγέλματα	40015	3119	43134	1,09%	93%	-2%	-0,25
Μηχανικοί μηχανικοί λοίας	7064	1551	8615	0,22%	82%	-13%	-0,29
Εργοεκφορτωτές, ργάτες, αχθοφόροι	21249	2303	23552	0,60%	90%	-5%	-0,29
Κυροκονιαστές τζήδες) & τεχνίτες κευής μωσαϊκών	40440	3319	43759	1,11%	92%	-3%	-0,29
Ποδηματοποιοί & ευσαστές ειδών κυρίως έρμα	9157	1708	10865	0,28%	84%	-11%	-0,30
Εξειδικευτοι εργάτες ων & κατασκευών	18198	2293	20491	0,52%	89%	-6%	-0,33
Εξειδικευτοι αγροεργάτες, άτες & ασκούντες ή επαγγέλματα	20044	2567	22611	0,57%	89%	-6%	-0,37
Βάγειροι	27483	3011	30494	0,77%	90%	-5%	-0,38
Τεχνίτες υφαντουργίας	9596	2343	11939	0,30%	80%	-15%	-0,44
Επίτιμοι	51298	4605	55903	1,42%	92%	-3%	-0,47
Επίτιμοι υπάλληλοι γραφείου	207119	13411	220530	5,59%	94%	-1%	-0,65
Καθαριστικοί βοηθοί, αστές, πλύντες & ες συναφή επαγγέλματα	91406	7506	98912	2,51%	92%	-3%	-0,67
Τεχνολογογράφοι, ογράφοι & υπάλληλοι επιρρίζονται μηχανές με ολόγιο	53998	5631	59629	1,51%	91%	-5%	-0,68
Εργαστήριες	80548	7016	87564	2,22%	92%	-3%	-0,68
Αυτοκίνητοι, κεντητές κ.π.α.ε.	48409	7157	55566	1,41%	87%	-8%	-1,12
Εξειδικευτοι εργάτες οιητικών βιομηχανιών	58542	10245	68787	1,74%	85%	-10%	-1,74
Εργαστήριες σε καταστήματα	187386	17998	205384	5,20%	91%	-4%	-2,00

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

6. Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΧΑΪΑΣ

6.1 Η βιομηχανική παράδοση της Αχαΐας

Η Αχαΐα τον 19ο αιώνα αποτελούσε μια οικονομική περιοχή της χώρας με εξωστρεφή προσανατολισμό. Η τοπική οικονομία συνέδεσε τις τύχες της με την ευρωπαϊκή αγορά, μέσω της καλλιέργειας και της εξαγωγής σταφίδας (Καλαφάτης 1987). Σταδιακά η γεωργική παραγωγή του νομού προσανατολίστηκε στη μονοκαλλιέργεια και η Πάτρα μετεξελίχθηκε σ' ένα από τα πιο ανεπτυγμένα εμπορικά κέντρα της εποχής. Παρά την ενασχόληση, ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα, ενός σημαντικού ποσοστού του αστικού πληθυσμού (περίπου 25%) με την χειροτεχνία - βιοτεχνία, εντούτοις η αγροτο-εμπορική ανάπτυξη της περιοχής μάλλον απέτρεψε την ανάπτυξη μεταποιητικών δραστηριοτήτων την δεκαετία του 1880, όταν παρατηρείται το πρώτο κύμα ανάπτυξης της ελληνικής βιομηχανίας (Αγριαντώνη 1986). Η κρίση του σταφιδικού, λίγο αργότερα, επέφερε αναπόφευκτα την ανακοπή της οικονομικής άνθησης και μετά από μια παρατεταμένη περίοδο κρίσης, η τοπική οικονομία προσανατολίστηκε προς άλλες δραστηριότητες.

Στη διάρκεια του μεσοπολέμου, όταν εμφανίζεται η δεύτερη φάση βιομηχανικής συσσώρευσης, η Αχαΐα αποτέλεσε ένα από τα πρώτα σε σημασία επαρχιακά βιομηχανικά κέντρα. Βασικά χαρακτηριστικά της βιομηχανικής ανάπτυξης των δεκαετιών του 1920 και 1930, ήταν ο μονόπλευρος προσανατολισμός της στην εγχώρια αγορά και το μεγάλο ειδικό βάρος των κλάδων των τροφίμων, της υφα-

ντουργίας, του δέρματος και των κλάδων που σχετίζονταν με την οικοδομική δραστηριότητα (Δρίτσα 1990). Αν και το 40% της απασχόλησης στην μεταποίηση συγκεντρώθηκε στην περιφέρεια της πρωτεύουσας, η βιομηχανία είχε σχετικά αποκεντρωμένη δομή, καθώς ανοδικές τάσεις εμφανίζονται σχεδόν στο σύνολο των περιφερειών της χώρας. Ορισμένα αστικά κέντρα ευνοήθηκαν περισσότερο. Το 1930 η απασχόληση στη βιομηχανία, στο Δήμο της Πάτρας, έφθανε τις 8.000 και αντιπροσώπευε το 25% της βιομηχανικής απασχόλησης της Πελοποννήσου και σχεδόν το 3% της συνολικής απασχόλησης της μεταποίησης σε επίπεδο χώρας (Δρίτσα 1990:118). Ήδη, δε από τότε, από την πρώτη δηλαδή περίοδο βιομηχανικής ανάπτυξης της Πάτρας, εμφανίζεται ένας ιδιαίτερος δυναμισμός σε δύο κλάδους - την βιομηχανία τροφίμων και την υφαντουργία.

Στις επικρατούσες συνθήκες του μεσοπολέμου η Πάτρα αποτελούσε μάλλον ένα "φυσικό" πόλο έλξης για την βιομηχανία. Η Πάτρα ήταν το σημαντικότερο αστικό κέντρο της Δυτικής Ελλάδας. Η άμεση αγροτική ενδοχώρα (Ηλεία, Αχαΐα, Αιτωλοακαρνανία) ήταν σημαντική από άποψη πληθυσμιακού μεγέθους και περιελάμβανε γόνιμες γεωργικές περιοχές. Στο βαθμό που η βιομηχανική παραγωγή συναρτόταν κατά κύριο λόγο από εγχώριες πρώτες ύλες και απευθυνόταν στην εγχώρια κατανάλωση, η αγροτική ενδοχώρα προσέφερε αφενός μεν πρώτες ύλες στην μεταποιητική δραστηριότητα και αφετέρου εξασφάλιζε, ως τοπική αγορά, την κατανάλωση βιομηχανικών προϊόντων. Το λιμάνι και η παραδοσιακή ανάπτυξη του εμπορίου αποτελούσαν σημαντικούς παράγοντες στην απρόσκοπτη και οικονομική διακίνηση εμπορευμάτων. Η αστική παράδοση της περιοχής και η αγροτική ενδοχώρα εξασφάλιζαν την απρόσκοπτη ροή εργατικού δυναμικού προς την βιομηχανία. Τέλος, η περιοχή είχε σχετικά εύκολη πρόσβαση στην αγορά της πρωτεύουσας, ενώ ταυτό-

χρονα διατηρούσε μια προνομιακή θέση στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Ελλάδας.

6.2 Εκπαίδευση των κατοίκων του Νομού Αχαΐας

Ο Πίνακας 6.1 παρέχει στοιχεία για το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων, που απογράφηκαν στο Νομό Αχαΐας το 1981. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρατίθενται στον Πίνακα 6.1, το ποσοστό των κατοίκων που έχουν περάσει από τα χαμηλά στάδια του εκπαιδευτικού συστήματος είναι ιδιαίτερα υψηλός. Σε ποσοστό 70% οι κάτοικοι του Νομού Αχαΐας είχαν φοιτήσει το πολύ μέχρι την τελευταία τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Ανάμεσά τους το 23% δεν είχαν ολοκληρώσει τις στοιχειώδεις σπουδές, ενώ σχεδόν 50% του πληθυσμού διέθεταν απολυτήριο εξαταξίου Δημοτικού Σχολείου. Αυτή η πραγματικότητα μαρτυρεί αν μη τι άλλο, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης που κυριαρχούσε στο νομό τα πολύ πρόσφατα χρόνια. Βεβαίως, η εικόνα αυτή δεν απέχει από την ανάλογη που παρατηρεί κανείς για το επίπεδο εκπαίδευσης του 1981 πανελλαδικά. Όπως εύκολα συμπεραίνουμε από τα στοιχεία του ίδιου πίνακα, το 68,6% των Ελλήνων είχαν παρακολουθήσει το πολύ μέχρι την Στ' τάξη της στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Αξίζει πάντως να μνημονεύσουμε κάποιες ελαφρές αποκλίσεις σε βάρος της Αχαΐας. Ο πληθυσμός του Νομού Αχαΐας με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης υπερτερεί, σε ποσοστό εννοείται, του αντίστοιχου ποσοστού των Ελλήνων, οι οποίοι δεν έχουν πραγματοποιήσει σπουδές ανώτερες του Δημοτικού Σχολείου. Αντίθετα, στα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά στάδια το σύνολο της χώρας ως μέγεθος συγκρίσιμο με τον Αχαϊκό πληθυσμό παρουσιάζει μεγαλύτερη έφεση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 Επίπεδο εκπαίδευσης κατοίκων με ηλικία άνω των

Πτυχιούχοι ΑΕΙ	Πτυχιούχοι Ανωτατής Σχολής	Φοιτητές σε ΑΕΙ ή Ανωτ. Σχολή	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Γ' Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Δεν τελείωσαν το Δημοτικό	Αγράμματοι
6.914	3.827	5.059	28.618	23.277	106.722	31.827	20.293
Σύνολο = 226.537							
Πτυχιούχοι ΑΕΙ	Πτυχιούχοι Ανωτατής Σχολής	Φοιτητές σε ΑΕΙ ή Ανωτ. Σχολή	Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Γ' Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Δεν τελείωσαν το Δημοτικό	Αγράμματοι
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΣΥΝΘΕΣΗ - ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ							
3.1	1.7	2.2	12.6	10.3	47.1	14	9
100	96.9	95.2	93.6	80.4	70.1	23	9
ΕΛΛΑΔΑ							
4	1.9	1.9	13.7	9.9	44.2	15.7	8.7
100	96	94.1	92.2	78.5	68.6	24.4	8.7

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981. Επεξεργασία στοιχείων

ΕΣΥΕ, Συνοπτική Στατιστική Επετηρίδα 1990-1991. Επεξεργασία στοιχείων

Η κατάσταση γίνεται περισσότερο δυσμενής για την Αχαΐα όταν συγκριθεί το επίπεδο της εκπαίδευσης του Νομού με το αντίστοιχο της περιοχής πρωτεύουσας. Αρκεί να σημειωθεί ότι το 1981, το ποσοστό των κατοίκων της πρωτεύουσας που είχαν το πολύ μέχρι απολυτήριο Δημοτικού σχολείου ήταν 52%, ενώ την ίδια στιγμή ο ίδιος δείκτης στην Αχαΐα ανέρχεται στο 70%. Τούτο φανερώνει ότι παρά την υψηλή αστικότητα του νομού ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού του προσέγγιζε τα όρια χαμηλότατου εκπαιδευτικού επιπέδου. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια επίπλαστη εικόνα, όπου η υψηλή συγκέντρωση στα αστικά κέντρα δεν συμβαδίζει, όπως τουλάχιστον θα ανέμενε κανείς, με καλύτερο επίπεδο μόρφωσης του πληθυσμού.

6.3 Απασχόληση

Ο Πίνακας 6.2 παρουσιάζει την εξέλιξη του πληθυσμού της Αχαΐας κατά ηλικιακή κατηγορία στην περίοδο 1961-1991. Μετά το 1981 είναι προφανής η πτώση του απόλυτου αριθμού των ατόμων νεαρής ηλικίας 0-14 ετών και αντίστοιχα η άνοδος του αριθμού των ατόμων στην εργάσιμη ηλικία 15-64 ετών καθώς και στους ηλικιωμένους 65 ετών και άνω.

Πρόκειται για μια σαφή τάση γήρανσης του πληθυσμού του νομού, όπως αυτή άλλωστε που έχει παρατηρηθεί και για τον συνολικό πληθυσμό της χώρας.

Στον Πίνακα 6.3 παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού του Νομού Αχαΐας και του συνόλου της χώρας κατά ηλικιακή κατηγορία στην τριακονταετία 1961-1991. Αξιοσημείωτο είναι ότι η Αχαΐα υπερτερεί σε σχέση με το σύνολο της χώρας στην ποσοστιαία παρουσία νέων ηλικιών καθ' όλη τη διάρκεια της

περιόδου στο σύνολο του πληθυσμού. Συγχρόνως υστερεί προς το Πανελλαδικό επίπεδο, πάντα ως ποσοστό του συνόλου, στην παρουσία της εργάσιμης ηλικίας και στους ηλικιωμένους. Με δύο λόγια ο πληθυσμός της χώρας συνολικά είναι πιο γηρασμένος από τον Αχαϊκό πληθυσμό. Βεβαίως, μια προσεκτική ανάγνωση των δεδομένων του Πίνακα υποδεικνύει ότι αυτές οι αποκλίσεις βαίνουν μειούμενες με την πάροδο της τριακονταετίας, γεγονός που υποδηλώνει ότι ο πληθυσμός του Νομού Αχαΐας από την άποψη της ηλικιακής διαστρωμάτωσης τείνει να διαμορφωθεί στα πρότυπα του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

6.3.1 Απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

Σε ό,τι αφορά την απασχόληση κατά κλάδους η προσέγγισή μας αναγκαστικά αναφέρεται στα στοιχεία του 1981, ελλείψει δημοσιευμένων στοιχείων της απογραφής του 1991. Ως εκ τούτου, η χρήση των πινάκων που ακολουθούν έχει χαρακτήρα καταγραφής ενδείξεων και ισχυρών τάσεων του απασχολούμενου δυναμικού της Αχαΐας στα πρόσφατα χρόνια.

Η έντονη βιομηχανική δομή της Αχαΐας γίνεται εμφανής από τα στοιχεία του Πίνακα 6.4. Η απασχόληση στον βιομηχανικό τομέα είναι σαφώς μεγαλύτερη στην Αχαΐα, περίπου 4 ποσοστιαίες μονάδες, συγκρινόμενη με το ύψος του συγκεκριμένου δείκτη πανελλαδικά. Αυτή είναι και η μόνη έντονη διαφοροποίηση των δύο χώρων, αφού στους υπόλοιπους κλάδους υπάρχει μεγάλη ισορροπία. Χαρακτηριστικά οι απασχολούμενοι στη γεωργία ανέρχονται σχεδόν στο ίδιο ποσοστό και με ελάχιστες παρεκκλίσεις αυτό συμβαίνει και στους άλλους κλάδους, οικοδομήσεις, μεταφορές κ.ά.

(Πίνακας 6.5)

ΗΛΙΚΙΑ	1961		1971		1981		1991	
	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ	ΑΡΡΕΝΕΣ	ΘΗΛΕΙΣ
0-14	35.156	32.612	33.312	31.120	36.530	34.105	30.565	30.935
15-64	67.938	75.123	74.780	74.080	85.890	84.347	98.257	99.443
65 και άνω	8.495	11.014	11.976	14.580	15.503	18.789	20.278	20.522
ΣΥΝΟΛΑ	111.589	118.749	120.068	119.780	137.923	137.241	149.100	150.900

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού 1961, 1971 και 1981

ΕΣΥΕ, Συνοπτική Επετηρίδα 1990-1991

Γ. Σακέλλης, Πληθυσμός και Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.3 Ποσοστιαία σύνθεση του πληθυσμού του Νομού /

1961-1991

ΗΛΙΚΙΑ	1961		1971		1981		1991	
	ΑΧΑΪΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΧΑΪΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΧΑΪΑ	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΧΑΪΑ	ΕΛΛΑΔΑ
0-14	29.4	27	26.9	25	25.7	24	20.5	19
15-64	62.1	65	62	64	61.9	63	65.9	67
65 και άνω	8.5	8	11.1	11	12.4	13	13.6	14
ΣΥΝΟΛΑ	100	100	100	100	100	100	100	100

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφές πληθυσμού 1961, 1971 και 1981. Επεξεργασία στοιχείων

ΕΣΥΕ, Συνοπτική Στατιστική Επετηρίδα 1990-1991. Επεξεργασία στοιχείων

Γ. Σακέλλης, Πληθυσμός και Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα

**ΠΙΝΑΚΑΣ 6.4 Απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστη
και στο σύνολο της χώρας**

	Γεωργία - Κτηνοτροφία	Ορυχεία	Βιομηχανία - Βιοτεχνία	Ηλεκτρισμός	Οικοδομήσεις Δημόσια Έργα	Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια	Μεταφορές, Επικοινωνίες	Τράπεζες, Ασφάλειες	Λοιπές Υπηρεσίες
ΑΧΑΙΑ	27.135	90	22.532	455	9.155	11.401	7.102	2.953	14.485
ΑΧΑΙΑ (%)	28.7	0.1	23.6	0.5	9.6	11.9	7.4	3.1	15.1
ΕΛΛΑΔΑ (%)	28.8	0.7	19.7	0.7	9.7	12.9	7.9	3.8	15.8

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 1981, Επεξεργασία στοιχείων

ΕΣΥΕ, Συνοπτική Στατιστική Επετηρίδα 1990-1991. Επεξεργασία στοιχείων

Το μεγαλύτερο μέρος του ανδρικού εργατικού δυναμικού, περίπου 30%, απασχολούνταν το 1981 στον γεωργικό τομέα. Ένα επίσης, μεγάλο τμήμα του άρρενος πληθυσμού, το 21,3% απασχολούνταν στον κλάδο της βιοτεχνίας και βιομηχανίας. Οι οικοδομικές εργασίες απορροφούσαν το 12,7%, ενώ το εμπόριο και η απασχόληση σε ξενοδοχεία και εστιατόρια το 11,8%. Σε ό,τι αφορά την γυναικεία απασχόληση είναι αξιοσημείωτο το υψηλό ποσοστό απασχόλησης στον κλάδο της μεταποίησης δηλαδή 30,7%, μεγαλύτερη αναλογικά συμμετοχή των γυναικών στο σύνολο της γυναικείας απασχόλησης σε σχέση με την αντίστοιχη ανδρική στον ίδιο κλάδο. Αυτό και μόνο υπογραμμίζει την σημαντικότητα της γυναικείας απασχόλησης στην ανάπτυξη του βιομηχανικού και βιοτεχνικού τομέα παραγωγής της Αχαΐας. Όπως θα φανεί παρακάτω, ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας κατά κύριο λόγο συγκέντρωσε το μεγαλύτερο μέρος της γυναικείας απασχόλησης, ένας κλάδος που παραδοσιακά άλλωστε διακρίνονταν για την υψηλή παρουσία γυναικείου εργατικού δυναμικού. Ακολούθως, οι γυναίκες σε υψηλά επίπεδα συμμετέχουν στον κλάδο Λοιπές Υπηρεσίες, γεγονός που έχει επισημανθεί από σύγχρονους μελετητές ως γενικότερο χαρακτηριστικό της γυναικείας απασχόλησης στην Ελλάδα. Ακόμη ο πρωτογενής τομέας απασχολούσε ένα σημαντικό τμήμα του γυναικείου εργατικού δυναμικού, ποσοστό 24,7% του συνόλου της γυναικείας απασχόλησης.

Αναφορικά με τη σύνθεση των κλάδων κατά φύλο των απασχολούμενων, που παρουσιάζει ο Πίνακας 6.6, είναι εμφανής η υπεροχή του ανδρικού εργατικού δυναμικού σε σχέση με την παρουσία γυναικών εργαζομένων σε κλάδους όπως Οικοδομήσεις - Δημόσια Έργα, Μεταφορές, Ηλεκτρισμός και Ορυχεία. Πρόκειται για κλάδους οι οποίοι παραδοσιακά χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.5 Σύνθεση % απασχολούμενων κατά κλάδο οικονομίας

	Γεωργία - Κτηνοτροφία	Ορυχεία	Βιομηχανία - Βιοτεχνία	Ηλεκτρισμός	Οικοδομήσεις Δημόσια Έργα	Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια	Μεταφορές, Επικοινωνίες	Τράπεζες, Ασφάλειες	Λοιπές Υπηρεσίες
Ανδρες	29.7	0.1	21.3	0.6	12.7	11.8	9.2	2.8	11.8
Γυναίκες	24.7	0	30.7	0.2	0.2	12.4	2.1	4.2	25.5

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981. Επεξεργασία στοιχείων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.6 Σύνθεση % των κλάδων οικονομικής δραστηριότη

	Γεωργία - Κτηνοτροφία	Ορυχεία	Βιομηχανία - Βιοτεχνία	Ηλεκτρισμός	Οικοδομήσεις Δημόσια Έργα	Εμπόριο, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια	Μεταφορές, Επικοινωνίες	Τράπεζες, Ασφάλειες	Λοιπές Υπηρεσίες
Ανδρες	78.7	88.9	68	88.6	99.6	74.6	92.9	66.6	58.8
Γυναίκες	21.3	11.1	32	11.4	0.4	25.4	7.1	33.4	41.2
	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981. Επεξεργασία στοιχείων.

ευνοϊκοί στην ανδρική απασχόληση. Από την άλλη πλευρά, όπως είναι φυσικό το γυναικείο εργατικό δυναμικό διαθέτει υψηλό ποσοστό παρουσίας στους κλάδους των υπηρεσιών, ήτοι Λοιπές υπηρεσίες, Τράπεζες, Ασφάλειες και Εμπόριο. Έπεται ο κλάδος της Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας. Σε κάθε περίπτωση, πάντως το 1981 στην Αχαΐα σε κανένα κλάδο οικονομικής δραστηριότητας η γυναικεία απασχόληση δεν υπερέβαινε την αντιστοιχη ανδρική στο σύνολο του εργατικού δυναμικού που απασχολούνταν στις εργασίες του κλάδου. Την εικόνα της σύνθεσης της απασχόλησης στην Αχαΐα του 1981 μας δίνουν παραστατικά τα διαγράμματα που ακολουθούν.

6.3.2 Ορισμένες διαπιστώσεις για την απασχόληση

Προκειμένου να διαμορφώσουμε μια σαφέστερη εικόνα για τον τομέα της απασχόλησης στο Νομό Αχαΐας καταφύγαμε στα δημοσιευμένα στοιχεία της απογραφής πληθυσμού του 1981. Αυτό που ενδιαφέρει συγκεκριμένα, είναι η επισήμανση ισχυρών τάσεων και συμπεριφορών του εργατικού δυναμικού, οι οποίες να παραμένουν σταθερές άσχετα με την διαχρονική εξέλιξη των ποσοστικών μεγεθών της τοπικής οικονομίας.

Οφείλουμε να επισημάνουμε ευθύς εξ αρχής, την σημαντικότητα της γυναικείας απασχόλησης στον κλάδο της μεταποίησης. Όπως ήδη τονίστηκε, η Βιομηχανία-Βιοτεχνία συγκέντρωσε παραδοσιακά υψηλό αριθμό από το γυναικείο εργατικό δυναμικό. Αυτή την κατεύθυνση διευκόλυνε η ισχυρή παράδοση του κλάδου της κλωστο-υφαντουργίας να χρησιμοποιεί τη γυναικεία απασχόληση σε όλες τις διαδικασίες της κάθετης παραγωγής του προϊόντος.

Το παραστατικό υλικό, που ακολουθεί, μας επιτρέπει να επισημάνουμε τις ιδιαιτερότητες του γυναικείου τομέα απασχόλη-

σης. Σε αυτά παρακολουθούμε την εξέλιξη της απασχόλησης σε απόλυτα μεγέθη ανδρών και γυναικών στην επαρχία Πατρών (Πίνακας 6.7 και 6.8 αντίστοιχα) και στην επαρχία Αιγιαλείας (Πίνακας 6.9 και 6.10). Είναι εμφανές ότι η συνολική γυναικεία απασχόληση τόσο στην επαρχία Πατρών όπως και στην επαρχία Αιγιαλείας επέχει τη μορφή πυραμίδας ανάμεσα στις ηλικίες 15 έως 29 ετών, με κορυφή το διάστημα ηλικιών 20-24. Στις μετέπειτα ηλικίες οι οικονομικά απασχολούμενες γυναίκες εμφανίζουν σαφώς μείωση του αριθμού τους. Αυτή είναι μια τάση στην οποία δεν παρατηρούμε στην κατηγορία των οικονομικά ενεργών ανδρών. Εδώ με εξαίρεση το διάστημα ηλικιών ανάμεσα στα 35 και 39 έτη η εξέλιξη του αριθμού των οικονομικά ενεργών ανδρών παρουσιάζει αξιοσημείωτη κανονικότητα. Τούτο σημαίνει, ότι πολλές νέες γυναίκες εγκαταλείπουν τους τομείς απασχόλησης μετά την ηλικία των 25 ετών. Η αιτία αυτού του φαινομένου προφανώς σχετίζεται με το γάμο των νεαρών γυναικών, γεγονός που προκύπτει συνήθως σε αυτές τις ηλικίες. Το ζήτημα το οποίο αξίζει να εξετάσει κανείς είναι εάν η εγκατάλειψη της απασχόλησης εκ μέρους των γυναικών πραγματοποιείται οικεία βουλήσει είτε καταναγκαστικά, με την πίεση δηλαδή των εργοδοτών, οι οποίοι σε αρκετές περιπτώσεις αποφεύγουν την χρησιμοποίηση νυμφευμένων γυναικών στις επιχειρήσεις.

Η εικόνα της απασχόλησης του πληθυσμού των δύο επαρχιών Πατρών και Αιγιαλείας - πάντα σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του πληθυσμού του 1981 - αποδίδεται στους πίνακες που ακολουθούν. Ο Πίνακας 6.6 αναφέρεται στον οικονομικά ενεργό αρσενικό πληθυσμό της επαρχίας Πατρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.7 Οικονομικώς ενεργοί άρρενες της επαρχίας Πατρών, 1981

Άρρενες	Σύνολο	Απασχολούμενοι
15-19	3.237	2.804
20-24	4.597	4.084
25-29	6.931	6.625
30-34	7.081	6.921
35-39	5.306	5.265
40-44	5.987	5.917
45-49	6.475	6.415
50-54	5.470	5.360
55-59	3.921	3.861
60-64	2.009	2.009
65-69	1.520	1.520
70-74	875	875
75 και άνω	572	572

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΣΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981, Επεξεργασία στοιχείων

Ο Πίνακας 6.8 παρακολουθεί τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της επαρχίας Πατρών

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.8 Οικονομικώς ενεργοί θήλεις της επαρχίας Πατρών, 1981

θήλεις	Σύνολο	Απασχολούμενοι
15-19	2.405	1.795
20-24	3.244	2.723
25-29	2.604	2.463
30-34	2.453	2.423
35-39	1.691	1.671
40-44	1.868	1.818
45-49	1.519	1.499
50-54	1.347	1.337
55-59	717	717
60-64	395	385
65-69	182	182
70-74	142	142
75 και άνω	121	121

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981, Επεξεργασία στοιχείων

Την ίδια προσέγγιση στον τομέα της απασχόλησης επιχειρούμε για την επαρχία Αιγιαλείας. Στον Πίνακα 8.9 παρουσιάζεται η εικόνα της απασχόλησης των αρρένων της Αιγιαλείας. Εύκολα παρατηρεί κανείς ότι τα απόλυτα μεγέθη της απασχόλησης είναι κατώτερα στην επαρχία της Αιγιαλείας σε σχέση με την επαρχία Πατρών. Αυτή η διαφορά προκύπτει διότι το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού του Νομού Αχαΐας είναι συγκεντρωμένο στην επαρχία Πατρών και κυρίως στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας του Νομού.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.9 Οικονομικώς ενεργοί άρρενες της επαρχίας Αιγια-
λείας, 1981

Άρρενες	Σύνολο	Απασχολούμενοι
15-19	603	543
20-24	846	716
25-29	1.244	1.184
30-34	1.359	1.329
35-39	1.078	1.067
40-44	1.543	1.543
45-49	1.617	1.617
50-54	1.424	1.414
55-59	1.118	1.118
60-64	853	833
65-69	671	671
70-74	590	590
75 και άνω	300	300

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981, Επεξεργασία στοιχείων

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.10 Οικονομικώς ενεργοί θήλεις της επαρχίας Αιγια-
λείας, 1981

θήλεις	Σύνολο	Απασχολούμενοι
15-19	317	256
20-24	675	554
25-29	455	455
30-34	380	380
35-39	303	303
40-44	491	491
45-49	431	431
50-54	386	386
55-59	323	323
60-64	180	180
65-69	100	100
70-74	71	71
75 και άνω	110	110

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή πληθυσμού 1981, Επεξεργασία στοιχείων

6.4 Η κλαδική προέλευση της απώλειας θέσεων εργασίας

Η ανάλυση που ακολουθεί αναφέρεται τόσο στο σύνολο της περιόδου 1980-1992, όσο και στις υποπεριόδους που προηγουμένως προσδιορίσαμε. πρέπει επίσης να διευκρινίσουμε, ότι γίνεται αναφορά μόνο στους κλάδους που έχουν σημαντικό ειδικό βάρος στην απασχόληση της μεταποίησης του Ν. Αχαΐας και, ταυτόχρονα, ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για την μείωση της απασχολησης την κρίσιμη περίοδο 1989-1992.

Κλάδος	1981-1986		1989-1992		1981-1992	
	Μείωση θέσεων		Μείωση θέσεων		Μείωση θέσεων	
	Αριθμός	(%)	Αριθμός	(%)	Αριθμός	(%)
20 Τρόφιμα	393	19,0	-	-	-	-
21 Ποτά	206	10,0	-	-	-	-
23 Υφαντουργία	351	17,0	1.793	57,5	2.837	51,7
24 Ενδυση/Υπόδηση	523	25,3	-	-	480	8,7
27 Χαρτοβιομηχανία	429	20,8	349	11,2	822	15,0
30 Ελαστ./Πλαστ.	-	-	204	6,5	-	-
33 Μη μεταλ. ορ.	-	-	187	6,0	398	7,2
35 Μεταλλικά ηρ.	-	-	337	10,8	-	-
Λοιποί	223	10,8	16	0,5	670	12,2
Σύνολο*	2.065	100,0	3.120	100,0	5.472	100,0

ΠΗΓΗ: Ετήσιες Βιομηχανικές Ερευνες, ΕΣΥΕ (Επεξεργασία στοιχείων)

* **Σημείωση:** Το σύνολο αναφέρεται στην συνολική μεταβολή της απασχόλησης, συνεπώς περιέχει και στοιχεία κλάδων που στο διάστημα αυτό παρουσίασαν αύξηση της απασχόλησης. Για το λόγο αυτό, το άθροισμα του αριθμού των απωλεσθέντων θέσεων, και των αντίστοιχων ποσοστών, δεν συμπίπτει με το σύνολο στο κάτω μέρος της στήλης.

- **Κλάδος Υφαντικών Βιομηχανιών (23):**

Καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1981-1991, ο ρυθμός μείωσης της απασχόλησης στο Ν. Αχαΐας και στο σύνολο χώρας, είναι σχεδόν ίδιος και μάλιστα σημαντικός. Όμως, διαφοροποιείται έντονα, σε βάρος του Ν. Αχαΐας μετά το 1991. Παρά την έντονη διαφοροποίηση, που εκδηλώνεται μετά το 1991, μπορούμε να πούμε ότι η εξέλιξη του κλάδου στο Ν. Αχαΐας ακολουθεί, σε γενικές γραμμές, τη γενικότερη πτωτική πορεία του κλάδου σε επίπεδο χώρας. Ωστόσο, δεν θα ήταν ορθό να συμπεράνουμε ότι η κρίση του κλάδου στην Αχαΐα είναι αποτέλεσμα των αιτιών της κρίσης που πλήττει γενικότερα τον κλάδο σε εθνικό επίπεδο. Ο λόγος είναι ότι η κρίση στην Αχαΐα οφείλεται κυρίως στην παύση λειτουργίας της Πειραιϊκής - Πατραϊκής, της οποίας το κλείσιμο δεν οφείλεται αποκλειστικά στην κρίση του κλάδου της υφαντουργίας. Η Πειραιϊκή-Πατραϊκή αντιπροσώπευε το 69% της απασχόλησης της υφαντουργίας, και ευθύνεται για το 86% των απωλεσθέντων θέσεων του κλάδου για την περίοδο 1981-1991, (Πίνακας 6.12). Από τον Πίνακα 6.12 προκύπτει επίσης, ότι στην απώλεια κάθε πέντε θέσεων εργασίας στην Πειραιϊκή-Πατραϊκή, αντιστοιχεί η απώλεια μιας θέσης στον κλάδο της υφαντουργίας. Βέβαια, θα πρέπει να συνεκτιμήσουμε και κάποια απώλεια θέσεων σε επιχειρήσεις άλλων κλάδων που με τον ένα ή τον άλλον τρόπο συνδέονταν με την λειτουργία της Πειραιϊκής-Πατραϊκής.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 6.12 Το ειδικό βάρος της Πειραιϊκής-Πατραϊκής στη
υφαντουργίας**

ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ			Π-Π ΠΡΟΣ ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ (%)		ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	
	ΣΥΝΟΛΟ ΚΛΑΔΟΥ	Π-Π	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΛΑΔΟΥ	ΚΛΑΔΟΥ (%)	Π-Π	ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΚΛΑΔΟΥ	
1981	4.800	3.300	1.500	68,7	-	-	
1985	4.619	3.200	1.419	69,3	-100	-81	
1988	3.883	2.350	1.533	60,5	-850	+114	
1989	3.756	2.400	1.356	63,9	+50	-177	
1990	3.484	1.800	1.684	51,7	-600	+328	
1991	2.950	1.700	1.250	57,6	-100	-434	
1981-1991	-1.850	-1.600	-250	86,5	-	-	

ΠΗΓΗ: Ετήσιες έρευνες βιομηχανίας ΕΣΥΕ και ΟΑΕΔ

Η απώλεια των θέσεων εργασίας στην υφαντουργία έπληξε την συνολική μεταποιητική απασχόληση, δεδομένου του πολύ μεγάλου ειδικού βάρους του κλάδου στην απασχόληση της περιοχής, (1981: 34,5% σε σχέση με 17,0% σε επίπεδο χώρας). Ο κλάδος της υφαντουργίας ευθύνεται για το 51,7% των απωλεσθέντων θέσεων εργασίας κατά την περίοδο 1981-1992 (απώλεια 2.837 θέσεων σε σύνολο μείωσης 5.492 θέσεων). Ειδικότερα, όμως, για το διάστημα 1989-1992 η συμμετοχή του ανέρχεται στο 57,5% (απώλεια 1793 θέσεων σε σύνολο μείωση 3.120 θέσεων).

- **Χαρτοβιομηχανία (27):**

Η εξέλιξη της απασχόλησης του κλάδου στο Ν. Αχαΐας ακολουθεί φθίνουσα πορεία με ταχύ ρυθμό καθ' όλη την περίοδο 1981-1992, σε αντιθεση με την απασχόληση του κλάδου σε εθνικό επίπεδο, που παραμένει σταθερή. Συνεπώς, τα αίτια της κρίσης της χαρτοβιομηχανίας στην Αχαΐα, πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στις βιομηχανίες της περιοχής. Με δεδομένη τη μεγάλη συγκέντρωση του κλάδου, το πρόβλημα εντοπίζεται στην παύση λειτουργίας της ΕΓΛ, που αντιπροσώπευε πλέον των 2/3 της απασχόλησης του κλάδου.

Ο κλάδος ευθύνεται για την απώλεια του 15,0% των θέσεων εργασίας της περιόδου 1981-1992 (822 σε σύνολο απωλεσθέντων θέσεων 5.492), που επιμερίζεται σε 20,8% για την περίοδο 1981-1986 και 11,2% για την περίοδο 1989-1992. Η απώλεια θέσεων εργασίας στην χαρτοβιομηχανία είχε τις προαναφερόμενες δυσμενείς επιπτώσεις στην απασχόληση του Ν. Αχαΐας λόγω του υψηλού ειδικού βάρους που κατείχε (1981: 7,6% σε σχέση με 2,2% σε επίπεδο χώρας).

- **Κλάδος μη μεταλλικών ορυκτών (33):**

Εως το 1986, ο ρυθμός μείωσης της απασχόλησης σχεδόν συμπίπτει με αυτόν της χώρας και είναι σχετικά μικρός. Από το 1986 όμως παρατηρούμε μια εξαιρετικά μεγάλη επιτάχυνση του ρυθμού μείωσης στο Ν. Αχαΐας. Ο συνδυασμός των παραπάνω εξελίξεων και του αξιόλογου ειδικού βάρους του κλάδου (1980: 7,6%), είχε ως αποτέλεσμα ο κλάδος να ευθύνεται για το 7,2% της συνολικής μείωσης την περίοδο 1981-1992, που για την περίοδο 1989-1992 είναι 6,0%.

Η δυσμενής εξέλιξη του κλάδου στην απασχόληση μετά το 1986, δεν χαρακτηρίζει την πορεία της ακαθάριστης αξίας παραγωγής και της παραγωγικότητας που εξελίσσονται θετικά. Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζει η υψηλή αναλογία των ακαθάριστων επενδύσεων προς την ακαθάριστη αξία παραγωγής, που χαρακτηρίζει όμως τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και μετά μειώνεται αισθητά.

- **Κλάδος προϊόντων από ελαστικό και πλαστική ύλη (30):**

Η μείωση της απασχόλησης είχε έως το 1989 σημαντικά χαμηλότερο ρυθμό στο Ν. Αχαΐας, σε σχέση με το σύνολο χώρας, επιταχύνθηκε όμως μετά το 1989, με αποτέλεσμα να συμβάλλει κατά 4,2% στην απώλεια των θέσεων εργασίας. Προς αυτή την κατεύθυνση συνέβαλλε βέβαια και το γεγονός ότι η συμμετοχή του κλάδου στη μεταποιητική απασχόληση ήταν σχετικά σημαντική (1989: 4,7%).

Η μείωση στην απασχόληση του κλάδου συνδέεται άμεσα με την παύση λειτουργίας της PIRELLI, που ταυτιζόταν σχεδόν με τον κλάδο.

- **Κλάδος μεταλλικών προϊόντων εκτός μηχανών (35):**

Σε αντιθεση με το σύνολο χώρας, όπου παρατηρούμε μεγάλη μείωση της απασχόλησης, ο κλάδος στο Ν. Αχαΐας παρουσιάζει συνολικά αυξητική τάση έως το 1990. Από το 1990 εμφανίζεται μια εξαιρετικά ταχεία μείωση της απασχόλησης, με αποτέλεσμα ο κλάδος να ευθύνεται για το 10,8% της μείωσης στην περίοδο 1989-1992, (απώλεια 337 θέσεων σε συνολική μείωση 3.120). Αποτελεί, πάντως, αξιοσημείωτο γεγονός ότι ο συγκεκριμένος κλάδος είναι ο μοναδικός που (μετά από αυξομειώσεις της απασχόλησης, πάντα όμως πάνω από το επίπεδο του 1981), διατήρησε ως το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, το επίπεδο απασχόλησης που είχε στις αρχές της δεκαετίας του 1980.

Αξιόλογο στοιχείο αποτελεί επίσης και η ιδιαίτερα υψηλή αναλογία των επενδύσεων προς την ακαθάριστη αξία παραγωγής για μεγάλο χρονικό διάστημα (1985-1992). Αυτή η έντονη επενδυτική δραστηριότητα υποδηλώνει, και θεμελιώνει ως ένα βαθμό, τις ευνοϊκές προοπτικές του κλαδου.

Στην μέχρι τώρα ανάλυση δεν έχει γίνει αναφορά σε τρεις κλάδους (τρόφιμα 20, ποτά 21, υποδηματοποιία και ραπτική υφασμάτων 24), για το λόγο ότι οι εξελίξεις στους κλάδους αυτούς επηρέασαν τις μεταβολές της απασχόλησης του Ν. Αχαΐας μόνο κατά την περίοδο 1981-1986. Συγκεκριμένα,

- Η απασχόληση στους κλάδους τροφίμων και ποτών χαρακτηρίζεται από μεγάλες διακυμάνσεις, οι οποίες προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου αντισταθμίζουν προηγούμενες απώλειες, με αποτέλεσμα το 1992 το επίπεδο απασχόλησης να είναι σχεδόν το ίδιο με εκείνο του 1981. Σε σύγκριση με τις θετικές εξελίξεις σε επίπεδο χώρας, ο κλάδος τροφίμων παρουσιάζει στο Ν. Αχαΐας δυσμενέστερη εικόνα, εφόσον γε-

νικά η απασχόληση του κλάδου παρουσιάζει μόνο μικρή αύξηση. Αντιθέτως, ο κλάδος των ποτών έχει σαφώς καλύτερη εικόνα από ό,τι έχει ο κλάδος σε επίπεδο χώρας.

- Όσον αφορά την απασχόληση του κλάδου υποδηματοποιίας και ραπτικής υφασμάτων (24), μετά από μια ταχύρρυθμη μείωση την περίοδο 1981-1987, (μείωση κατά 523 άτομα ή 27%), παρουσιάζει μια σταθερότητα σε χαμηλό όμως επίπεδο. Στο σύνολο της χώρας οι εξελίξεις ήταν συνολικά καλύτερες.

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι η μείωση της απασχόλησης (στο σύνολο της περιόδου 1981-1992) προέρχεται κυρίως:

- α. από τον κλάδο της υφαντουργίας, που παρουσίασε κρίση στον ίδιο βαθμό με το σύνολο του κλάδου στην Ελλάδα, αλλά στο Ν. Αχαΐας κατείχε πολύ μεγάλο ειδικό βάρος στην μεταποιητική απασχόληση (1981: 34,5%, ενώ 1992 23,3%). Ουσιαστικά, όμως, η κρίση του κλάδου προέρχεται από την παύση λειτουργίας μιας επιχείρησης, της Πειραϊκής-Πατραϊκής.
- β. από περιορισμένο αριθμό κλάδων που παρουσίασαν μεγαλύτερο ρυθμό μείωσης της απασχόλησης, σε σύγκριση με το σύνολο χώρας, και είχαν ταυτόχρονα αξιόλογο ειδικό βάρος στην μεταποιητική απασχόληση του νομού:
 - χαρτοβιομηχανία (27),
 - βιομηχανία προϊόντων από ελαστικό και πλαστική ύλη (30)
 - προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά (33),
 - μεταλλικά προϊόντα εκτός μηχανών (35).

Ειδικά για την περίοδο 1989-1992: οι πέντε κλάδοι (23, 27, 30, 33, 35), που αντιπροσώπευαν σχεδόν το 60% της μεταποιητικής απασχόλησης (1989), ευθύνονται για το 92% της μείωσης που σημειώθηκε. Οι προαναφερόμενες επιχειρήσεις Πειραϊκή-Πατραϊκή,

ΕΓΛ, PIRELLI, αντιπροσώπευαν την ίδια περίοδο πολύ μεγάλο τμήμα της μεταποιητικής απασχόλησης.

Κατά κύριο λόγο, λοιπόν, το μεγαλύτερο μέρος της μείωσης της απασχόλησης στην Αχαΐα, δεν οφείλεται σε προβλήματα που παρουσιάζουν οι συγκεκριμένοι κλάδοι σε επίπεδο χώρας, αλλά ούτε σε προβλήματα του συνόλου της μεταποίησης της Αχαΐας. Η κύρια πηγή μείωσης της απασχόλησης εντοπίζεται στο πρόβλημα λίγων και συγκεκριμένων επιχειρήσεων και μάλιστα εκείνων που κατείχαν σημαντική θέση στην μεταποιητική απασχόληση του Νομού.

Η παραπάνω διαπίστωση έχει κρίσιμη σημασία τόσο για τον προσδιορισμό των πραγματικών πηγών και διαστάσεων του προβλήματος της ανεργίας στο Ν. Αχαΐας, όσο και για την εκτίμηση του δυναμισμού της μεταποίησης στην περιοχή.

6.5 Περίοδος 1993-1994, η νέα κρίση της απασχόλησης

Για την περίοδο μετά το 1992 δεν διαθέτουμε στοιχεία των ετήσιων ερευνών βιομηχανίας της ΕΣΥΕ. Με σκοπό τη διάγνωση της κατάστασης της απασχόλησης της μείζονος βιομηχανίας στην εξαιρετικά κρίσιμη περίοδο 1992-1994, χρησιμοποιήσαμε στοιχεία της Διεύθυνσης Επιθεώρησης Εργασίας της Νομαρχίας Αχαΐας, και συγκεκριμένα τον "Κατάλογο Επιχειρήσεων βάσει των θεωρημένων καταστάσεων". Οι κατάλογοι 1993-1994, που έχουμε στη διάθεσή μας, δεν είναι απόλυτα συγκρίσιμοι μεταξύ τους για λόγους που σχετίζονται με την ημερομηνία έναρξης ορισμένων προγραμμάτων του ΟΑΕΔ και αφορούν την επιδότηση θέσεων εργασίας. Εφόσον, λοιπόν, για το λόγο αυτό, αδυνατούμε να συγκρίνουμε τον συνολικό αριθμό των βιομηχανικών καταστημάτων και την αντιστοιχη απασχόληση των δύο καταλόγων, επιλέξαμε τις 25 επιχειρήσεις που αναφέρονται

τόσο στον κατάλογο του 1993, όσο και αυτόν του 1994.

Διαπιστώνουμε, κατ' αρχάς, ότι πρόκειται για ένα αρκετά αξιόλογο δείγμα, εφόσον η απασχόληση των 25 επιχειρήσεων αντιπροσωπεύει περίπου το 42% της απασχόλησης στη μείζονα βιομηχανία. Συνεπώς, είναι δυνατόν να δεχθούμε ότι η μεταβολή της απασχόλησης των επιχειρήσεων αυτών υποδηλώνει, με ικανοποιητική πιστότητα, και την πορεία της απασχόλησης στις υπόλοιπες επιχειρήσεις.

Οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις το 1993 απασχολούσαν 3.542 εργαζόμενους, ενώ το 1994 ο αριθμός των εργαζομένων σε αυτές μειώθηκε στους 3.205, (μείωση κατά 337 άτομα ή 9,5%). Εάν δεχθούμε ότι η μείωση κατά 9,5% ισχύει και για τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, τότε οδηγούμαστε στην διαπίστωση ότι υπάρχει μια μικρή ανάσχεση του ρυθμού μείωσης της απασχόλησης, χωρίς όμως ο ρυθμός αυτός να παύει να είναι ιδιαίτερα υψηλός:

Ο ρυθμός μείωσης της απασχόλησης (%)	
1990/1989	- 4
1991/1990	-11,4
1992/1991	-14,2
1993/1992
1994/1993	- 9,5 (εκτίμηση)

Η κλαδική προέλευση της μείωσης εντοπίζεται στους κλάδους τροφίμων (20) και ποτών (21), και μάλιστα κατά το μεγαλύτερο μέρος αποδίδεται σε μια μόνο επιχείρηση, την Αθηναϊκή Ζυθοποιία (βλ. Πίνακα 6.13). Παρατηρείται δηλαδή ό,τι συνέβη και στην προηγούμενη περίοδο (1990-1992) κατά την οποία ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις (Πειραϊκή - Πατραϊκή, ΕΓΛ, PIRELLI), καθόρισαν τη μείωση της απασχόλησης.

επιχειρήσεων

ΚΛΑΔΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ		ΜΕΤΑΒΟΛΗ	
	1993	1994	(1994-1993)	1994/1993 (%)
20 Τρόφιμα	532	473	- 59	88,9
21 Ποτά	1.271	926	-345	72,9
23 Υφαντουργία	248	365	+117	147,2
24 Ενδυση/Υπόδηση	888	862	- 26	97,0
33 Μη μεταλλικά ορυκτά	456	439	- 17	96,3
35 Μεταλλικά πρ. εκτός μηχανών	147	140	- 7	95,2
ΣΥΝΟΛΟ	3.542	3.205	-337	90,5

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων της Διεύθυνσης Επιθεώρησης Εργασίας της Νομαρχίας Αχαΐας

6.6 Επενδύσεις και απασχόληση: η αποεπένδυση

α) Οι ακαθάριστες επενδύσεις στο σύνολο της μεγάλης βιομηχανίας στην περίοδο 1980-1992 παρουσιάζουν, σε σταθερές τιμές, μια διαρκή φθίνουσα πορεία. Στο τέλος της περιόδου (μέσος όρος τριετίας 1990-1992) το ύψος των επενδύσεων σε σταθερές τιμές μειώθηκε στο 46% της περιόδου 1980-1982.

β) Δεύτερο χαρακτηριστικό, που αφορά τη σύνθεση των επενδύσεων, είναι ο υψηλός βαθμός κλαδικής συγκέντρωσης. Τόσο στο σύνολο της περιόδου (1980-1992), όσο και στα επιμέρους διαστήματα (1980-1985 και 1986-1992), πλέον του 85% της αξίας των επενδύσεων συγκεντρώνεται σε 5-6 κλάδους, (τρόφιμα, ποτά, υφαντικές βιομηχανίες, χαρτοβιομηχανία, προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά, μεταλλικά προϊόντα εκτός μηχανών), που παραδοσιακά έχουν σημαντική παρουσία στο Ν. Αχαΐας (βλ. Πίνακα 6.14).

Από την ανάλυση της σύνθεσης των επενδύσεων κατά κλάδο, προκύπτει ότι ναι μεν οι επενδύσεις συγκεντρώνονται στους προαναφερόμενους παραδοσιακούς κλάδους του Ν. Αχαΐας, ωστόσο η κλαδική τους κατανομή αποκλίνει σημαντικά από τη σύνθεση της ακαθάριστης αξίας παραγωγής. Οι κλάδοι οι οποίοι έχουν σχετικά μεγαλύτερη συμμετοχή στις επενδύσεις, από ότι στην ακαθάριστη αξία, είναι ο κλάδος των ποτών, των μη μεταλλικών ορυκτών, και των μεταλλικών προϊόντων εκτός μηχανών. Βέβαια στα επιμέρους χρονικά διαστήματα παρατηρούνται διαφοροποιήσεις. Έτσι, στην πρόσφατη περίοδο (1985-1992), υψηλότερη συμμετοχή στις επενδύσεις, από ότι στην ακαθάριστη αξία, παρουσιάζουν επίσης οι κλάδοι τροφίμων και χαρτοβιομηχανίας. Αντιθέτως, οι κλάδοι των υφαντικών βιομηχανιών και της ένδυσης συμμετέχουν, διαρκώς, με αναλογικά χαμηλότερα ποσοστά στις επενδύσεις από ότι στην ακαθάριστη αξία παραγωγής. Αυτές οι εξελίξεις στη σύνθεση των

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.14 Η κλαδική συνθεση των επενδύσεων στη βιομηχανία

91

ΚΛΑΔΟΣ	1980-1992	1980-1985	1986-1992
20 Τρόφιμα	9	4	17
21 Ποτά	36	45	24
23 Υφαντουργία	15	18	11
24 Ενδυση/Υπόδηση	2	2	2
27 Χαρτοβιομηχανία	4	1	9
30 Προϊόντα από ελαστική και πλαστική ύλη	3	3	2
33 Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	14	18	8
35 Μεταλλικά προϊόντα εκτός μηχανών	12	7	18
Λοιποί	5	12	9
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100

ΠΗΓΗ: Ετησιες έρευνες βιομηχανίας ΕΣΥΕ.

επενδύσεων, που αφορούν μια αρκετά μεγάλη χρονική περίοδο, δείχνουν τάση αναδιάρθρωσης της παραγωγής.

Αλλά και αυτές οι λίγες νέες θέσεις εργασίας είναι υπό αμφισβήτηση. Μια προσεκτική παρατήρηση στα στοιχεία του Πίνακα 6.15 δείχνει ότι 231 νέες θέσεις στο σύνολο των 309 νέων θέσεων εργασίας δημιουργήθηκαν σε κλάδους όπου παρατηρείται σε μεγάλο βαθμό απασχόληση εποχιακού χαρακτήρα. Αυτό ισχύει στην περίπτωση των ξενοδοχειακών μονάδων και των επιχειρήσεων διατροφής. Η μόνη αξιόλογη επένδυση από την σκοπιά της απασχόλησης στους κλάδους αυτούς είναι η ίδρυση βιομηχανίας παγωτών, που δημιούργησε 145 νέες θέσεις εργασίας στο διάστημα ισχύος του νόμου.

Το κόστος των νέων θέσεων στην μεταποίηση είναι πολύ υψηλό αφού για κάθε νέα θέση επενδύθηκαν σχεδόν 43 εκατομμύρια δρχ. Αλλά και στο σύνολο των επενδύσεων, δηλαδή μεταποίηση και ξενοδοχεία, οι οποίες δημιούργησαν νέες θέσεις εργασίας, το κόστος για κάθε νέα θέση εργασίας αποτιμάται σε 33,4 εκατομμύρια δρχ.

Είναι βέβαιο, ότι το κόστος της επένδυσης για τη δημιουργία νέων θέσεων έχει αυξηθεί σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία 1983-1993. Είναι σαφές ότι η ανάκαμψη της τοπικής απασχόλησης στη βιομηχανία απαιτεί σημαντικού μεγέθους επενδύσεις και ότι η διατήρηση του υποτονικού επενδυτικού κλίματος θα επιδεινώσει την κατάσταση της ανεργίας στην Αχαΐα.

Από τις 39 επιχειρήσεις, που συμπεριλήφθηκαν στον αναπτυξιακό νόμο 1892/90 οι 24 πραγματοποίησαν επενδύσεις χαμηλότερες από 100 εκατομμύρια δρχ. Όπως προκύπτει, με βάση τον μέσο όρο των επενδύσεων ανά κατηγορία αυτοί κατά κανόνα κινούνται πλησιέστερα προς το κατώτερο, παρά το ανώτερο σημείο

της συγκεκριμένης κλίμακας. Τόσο από την κατανομή των επενδύσεων κατά μέγεθος, όσο και από το συνολικό μέγεθος των επενδύσεων του νόμου 1892, γίνεται εμφανής η χαμηλή επενδυτική δραστηριότητα στην Αχαΐα κατά τα τελευταία χρόνια.

6.7 Νόμος 1892/90 και νέες θέσεις εργασίας

Αναφορικά με τις νέες θέσεις εργασίας, που προέκυψαν από τις επενδύσεις μέσω του αναπτυξιακού νόμου 1892/90, εύκολα παρατηρεί κανείς ότι οι νέες θέσεις που δημιουργήθηκαν είναι ελάχιστες. Πιο συγκεκριμένα από τον Πίνακα 6.15 προκύπτει ότι οι νέες θέσεις εργασίας σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας είναι 309 στη διάρκεια της περιόδου εφαρμογής του Ν. 1892/90. Αριθμός αναμφισβήτητα πολύ μικρός, ο οποίος υπογραμμίζει τη συνέχιση της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών. Οι επιχειρήσεις, αδυνατούν να αυξήσουν το εργατικό τους προσωπικό. Επιπλέον, φαίνεται ότι οι νέες επενδύσεις, όπου αυτές πραγματοποιούνται, αφορούν κατά κύριο λόγο επενδύσεις εντάσεως κεφαλαίου. Κι αυτό μοιάζει να είναι φυσικό, αφού φαίνεται ότι η ανανέωση του παραγωγικού εξοπλισμού και των εγκαταστάσεων αποτελεί τη βασική στρατηγική επιβίωσης των επιχειρήσεων και αύξησης της ανταγωνιστικότητάς τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.15 Κόστος νέων θέσεων εργασίας των επενδύσεων του ν. 1892/90 στο Νομό Αχαΐας από 1991 - 10.10 1994 (σε εκατομμύρια δραχμές)

ΚΛΑΔΟΙ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ/ ΝΕΕΣ ΘΕΣΕΙΣ
20	712	180 (35)*	4 (20.3)*
24	59	0	-
25	147	10	14.7
26	23	0	-
28	151	9	16.8
30	133	12	11.1
33	960	7	137.1
35	1.105	37	29.9
Χωρίς κωδικό κλάδου	53	3	17.7
Μεταποίηση	3.343	258 (78)*	13 (42.9)*
Τουρισμός Ξενοδοχεία	969	51	19
Γενικό Σύνολο	4.312	309 (129)*	13.9 (33.4)*

ΠΗΓΗ: ΥΠΕΘΟ, Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων, Διεύθυνση Έγκρισης και Ελέγχου Ιδιωτικών Επενδύσεων

* 145 θέσεις εργασίας στα στοιχεία του πίνακα αφορούν την επένδυση της LEVER HELLAS για παραγωγή παγωτών. Ωστόσο στην αναλυτική κατάσταση που έχουν συντάξει οι υπηρεσίες του ΥΠΕΘΟ δεν αναφέρεται ποσόν για την συγκεκριμένη επένδυση. Ως εκ τούτου, οι επενδύσεις των 712 εκατομμυρίων δρχ. αναλογούν στην πραγματικότητα σε 35 θέσεις εργασίας και έτσι το κόστος για κάθε νέα θέση στον μεταποιητικό τομέα ανέρχεται σε 20,3 εκατομμύρια δρχ.

6.8 Η περιοχή της Πάτρας: Συνοπτική παρουσίαση στοιχείων

Τα στοιχεία στα οποία βασίζεται αυτή η παρουσίαση, προέρχονται από τις απογραφές του ΟΑΕΔ - Απρίλιος 1991 έως και Φεβρουάριος 1994 - για την περιοχή της Πάτρας. Τα στοιχεία αυτά βασίζονται κυρίως σε εγγραφές ανέργων και σε δηλώσεις απολύσεων και προσλήψεων από τους εργοδότες. Επιλέξαμε αυτό το χρονικό διάστημα για δύο βασικούς λόγους:

Πρώτον, κατά τη διάρκεια που εξετάζεται, κορυφώνεται η φθίνουσα πορεία της οικονομίας στην περιοχή ιδιαίτερα μετά το κλείσιμο βασικών μονάδων της βιομηχανίας.

Δεύτερον, αυτή η περίοδος ταυτίζεται ως ένα βαθμό, με τις αυξητικές τάσεις της ανεργίας, που έγιναν πολύ πιο έντονες στην Ελλάδα μετά το 1989 - 1990. Έτσι, υπάρχει ένα πλαίσιο συγκρισιμότητας μεταξύ του τοπικού και του εθνικού επιπέδου.

Επίσης, κρίθηκε απαραίτητο να εξετασθούν συνολικά οι μηνιαίες μεταβολές των μεγεθών ανεργίας σε σχέση με την περίοδο που αναφέραμε έτσι ώστε να καταγραφούν ακριβέστερα οι διακυμάνσεις στον όγκο της ανεργίας.

Σε γενικές γραμμές, το ποσοστό ανεργίας, για όλη την περίοδο φαίνεται να κινείται στο 10%. Η εκτίμηση του ΟΑΕΔ, για το συνολικό μέγεθος του εργατικού δυναμικού στην περιοχή της Πάτρας είναι περίπου 40.000. Σε απόλυτα μεγέθη, ο μέσος όρος ανέργων για όλη την περίοδο, είναι περίπου 3.964. Οι μηνιαίες εγγραφές ανέργων κυμαίνονται από 320 έως και 1.423, με μέσο όρο περίπου 601 (Πίνακας 6.16), ενώ οι αναγγελίες απολύσεων ξεπερνούν σε μέσο όρο τις 390.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.16 Μεγέθη και ποσοστά ανεργίας 1991-1994 στην Πάτρα

ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΟΙ	%	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ
1991*	2.871	7.2	585	419
1992	3.480	8.8	697	449
1993	4.365	11	535	313
1994*	4.639	11.7	549	328

ΠΗΓΗ: ΟΑΕΔ

Μέσος όρος για κάθε έτος

* Από Απρίλιο 1991

* Μονον για Ιανουάριο - Φεβρουάριο

Σε πρώτη φάση παρατηρούνται τα εξής:

- ο αριθμός των ανέργων σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, παρουσιάζει συνεχείς αυξητικές τάσεις, κάτι που συμβαδίζει με τα στοιχεία για όλη τη χώρα (Πίνακας 6.17).
- η αύξηση τείνει να μεγιστοποιείται κατά τη διάρκεια των ετών 1992-1993.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.17 Μεγέθη ανεργίας 1984-1994 στην Ελλάδα (στοιχεία ΟΑΕΔ)

ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΟΙ	ΕΓΓΡΑΦΕΣ	ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ
1984	81.313	16.773	14.007
1985	102.336	21.781	14.174
1986	137.748	26.827	13.424
1987	141.610	21.179	13.438
1988	136.916	21.554	12.658
1989	164.259	19.692	11.420
1990	152.775	21.590	12.951
1991	188.097	23.065	15.870
1992	211.063	21.386	14.341
1993	200.652	20.098	14.193
1994	198.060	20.221	14.079

ΠΗΓΗ: Τα Νέα, 4 Ιουλίου 1994, σελ. 70 (από τις ετήσιες απογραφές του ΟΑΕΔ)

Εάν κοιτάξουμε τα δεδομένα αναλυτικότερα, φαίνεται ότι η ανεργία στο διάστημα Απρίλιος 1991 - Σεπτέμβριος 1992 κυμαίνονταν από 2.450 έως και 3.666. Τον Οκτώβριο του 1992 παρουσιάζει μια έντονη αύξηση και φτάνει τους 5.224 ανέργους. Από αυτήν την περίοδο και μετά φαίνεται ότι ανεβαίνει σημαντικά ο συνολικός όγκος της ανεργίας στην περιοχή (Πίνακας 6.18).

Ο μέσος όρος ανέργων ανδρών κυμαίνεται περίπου στους 1.995 (5,2% επί του συνόλου του εργατικού δυναμικού), ενώ για τις γυναίκες είναι λίγο χαμηλότερος (1.700 ή 4,4%, διάγραμμα 6.1).

Η κατάσταση αλλάζει αρκετά εάν δούμε τα μεγέθη, που αντιπροσωπεύουν τις νέες ηλικίες: εδώ οι γυναίκες έχουν μέσο όρο τριπλάσιο σχεδόν από τους άνδρες (111 και 49 αντίστοιχα).

Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι το ποσοστό νέων ανέργων που εμφανίζεται στα στοιχεία του ΟΑΕΔ δεν ξεπερνά το 4,3% του συνόλου των ανέργων και αντιπροσωπεύει μόλις το 0,4% του συνόλου του εργατικού δυναμικού. Επομένως, τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επαρκούν για μια πιο εκτεταμένη ανάλυση του προβλήματος της ανεργίας των νέων. Αυτό που φαίνεται σε πρώτη φάση από τα μεγέθη συνοψίζεται στο ότι οι άνεργες γυναίκες αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 70% του συνόλου των ανέργων κατω των 25 ετών. Αντίστοιχα, στις άλλες κατηγορίες ηλικιών, τα ποσοστά είναι 44% για τους άνδρες και 36% για τις γυναίκες. Η αδυναμία καταγραφής των νέων ανέργων, ουσιαστικά συρρικνώνει το μέγεθος του εργατικού δυναμικού και τα συνολικά ποσοστά ανεργίας, δημιουργώντας αρκετά προβλήματα στις συνολικές εκτιμήσεις που μπορεί να γίνουν για την περιοχή της Πάτρας (αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό εγγραφής νέων ανέργων επί του συνόλου εγγραφομένων κυμαίνεται κατά μέσο όρο στο 2,5% ανά μήνα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.18 Μεγέθη ανεργίας στην Πάτρα - Απρίλιος 1991 - Φεβρουάριος 1994

ΜΗΝΑΣ/ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΙΑ	ΜΗΝΑΣ/ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΙΑ
Απρίλιος/1991	2.450	Απρίλιος/1993	4.182
Μάιος/1991	2.299	Μάιος/1993	4.141
Ιούνιος/1991	2.581	Ιούνιος/1993	4.234
Ιούλιος/1991	2.930	Ιούλιος/1993	4.778
Αύγουστος/1991	2.949	Αύγουστος/1993	4.506
Σεπτέμβριος/1991	3.261	Σεπτέμβριος/1993	4.260
Οκτώβριος/1991	3.081	Οκτώβριος/1993	4.223
Νοέμβριος/1991	3.252	Νοέμβριος/1993	4.429
Δεκέμβριος/1991	3.044	Δεκέμβριος/1993	4.495
Απρίλιος/1992	2.820	Ιανουάριος/1994	4.475
Μάιος/1992	2.482	Φεβρουάριος/1994	4.503
Ιούνιος/1992	2.619		
Ιούλιος/1992	3.009		
Αύγουστος/1992	3.580		
Σεπτέμβριος/1992	3.666		
Οκτώβριος/1992	5.224		
Νοέμβριος/1992	4.239		
Δεκέμβριος/1992	4.479		

ΠΗΓΗ: ΟΑΕΔ

Τα μεγέθη που σχετίζονται με την μακροχρόνια ανεργία (ανεργία που υπερβαίνει σε διάρκεια τους 12 μήνες), υπογραμμίζουν το γενικότερο πρόβλημα της αδυναμίας εύρεσης εργασίας για μεγάλα ποσοστά του πληθυσμού. Στην περίοδο, που εξετάζουμε, το ποσοστό σε αυτή την κατηγορία κυμάνθηκε κατά μέσο όρο περίπου στο 40% του συνόλου και πλησιάζει τον εθνικό μέσο όρο. Σε απόλυτα μεγέθη ο μέσος όρος είναι 1.591 άνεργοι μακράς διάρκειας, ενώ παρουσιάζεται μια μεγάλη αύξηση την περίοδο του Οκτωβρίου 1992, όπου ο αριθμός αυτός ανέβηκε κατακόρυφα στους 3.361 ανέργους (64% του συνόλου). Ένα μειονέκτημα των στοιχείων είναι ότι σε αυτή την κατηγορία δεν εμφανίζονται το φύλο, η ηλικία αλλά και η πιθανή προϋπηρεσία των ανέργων. Όμως, τα νούμερα είναι αρκετά ενδεικτικά σε ό,τι αφορά την συμμετοχή των ανέργων μακράς διάρκειας στο συνολικό ποσοστό ανεργίας στην περιοχή.

Η "ανεπίσημη" προσφορά εργασίας, που συνδέεται και με την υποαπασχόληση (ιδιαίτερα στον τομέα της προσφοράς υπηρεσιών) μπορεί να αποτελεί έναν από τους κύριους παράγοντες, που συντελεί στην εμφάνιση του φαινομένου των πολλαπλών προσλήψεων και απολύσεων. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα μεγέθη του ΟΑΕΔ, που σχετίζονται με τις αναγγελίες απολύσεων και προσλήψεων (Διάγραμμα 6.2) δείχνουν ότι κατά μέσο όρο στην περίοδο που εξετάζουμε έγιναν 695 προσλήψεις έναντι 398 απολύσεων (μεταβολή με βάση το λόγο προσλήψεων/απολύσεων 1.74). Αυτά τα μεγέθη, όμως συνυπάρχουν με την συστηματική τάση αύξησης της ανεργίας γεγονός που θέτει ερωτήματα για τον χειρισμό και την ανάλυση των στοιχείων, όπως καταγράφονται από τον ΟΑΕΔ.

6.6.1 Η περιοχή του Αιγίου

Για την περιοχή του Αιγίου επιλέχθηκε η ίδια χρονική περίοδος, δηλαδή Απρίλιος 1991 έως και Φεβρουάριος 1994. Οι παραδοχές που έγιναν για την περιοχή της Πάτρας, ισχύουν και σε αυτή την περίπτωση. Η επιλογή της ίδιας χρονικής περιόδου μας επιτρέπει να κοιτάξουμε τις δύο περιοχές συγκριτικά, όσον αφορά το χρονικό διάστημα.

Η αγορά εργασίας του Αιγίου είναι 10 φορές μικρότερη από των Πατρών (ο ΟΑΕΔ υπολογίζει το εργατικό δυναμικό σε 4.500 περίπου). Τα γενικότερα οικονομικά προβλήματα, που παρουσιάζουν οι επαρχιακές περιοχές αντικατοπτρίζονται στα μεγέθη ανεργίας του Αιγίου: ο μέσος όρος ανέργων για την περίοδο που εξετάζουμε, κυμαίνεται περίπου στους 720 ανά μήνα (περίπου 16% επί του συνόλου του εργατικού δυναμικού). Το σχετικά υψηλό μέγεθος ανεργίας εμφανίζει πτωτικές τάσεις τα τελευταία χρόνια (Πίνακας 6.19 και Διάγραμμα 6.3). Σε απόλυτα μεγέθη οι μεγαλύτερες αυξήσεις παρουσιάζονται την περίοδο Οκτωβρίου 1991 - Φεβρουαρίου 1992, όπου από περίπου 540 ανέργους τον Σεπτέμβριο του 1991, εμφανίζονται πάνω από 900 τον Νοέμβριο. Η ίδια εικόνα παρουσιάζεται επίσης κατά την περίοδο Νοεμβρίου 1992 - Ιανουαρίου 1993 όπου τα μεγέθη προσωρινά παίρνουν ανοδική πορεία (Πίνακας 6.20). Κατά μέσο όρο, οι μηνιαίες εγγραφές ανέργων ξεπερνούν τις 100, και οι αναγγελίες απολύσεων τις 80, ενώ οι αναγγελίες προσλήψεων κυμαίνονται γύρω στις 130.

Τα ποσοστά ανέργων κατά φύλο και ηλικία, ποιοτικά δεν διαφέρουν πολύ από αυτά της Πάτρας (Πίνακας 6.21- Διάγραμμα 6.4). Ο μέσος όρος ανέργων ανδρών ανά μήνα πλησιάζει τους 370 (8,2% επί του συνόλου του εργατικού δυναμικού), ενώ για τις γυναίκες είναι πάλι λίγο χαμηλότερος πλησιάζοντας τις 355 περίπου (7,8%)

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.19 Μεγέθη και ποσοστά ανεργίας 1991-1994 στο Αίγιο

ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΟΙ	%	ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΑΝΕΡΓΩΝ	ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ
1991*	771	17	132	109
1992	776	17,2	119	75
1993	623	13,8	93	73
1994*	730	16,2	71	51

ΠΗΓΗ: ΟΑΕΔ

Μέσος όρος για κάθε έτος

* Από Απρίλιο 1991

* Μόνον για Ιανουάριο - Φεβρουάριο

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.20 Μεγέθη ανεργίας στο Αίγιο - Απρίλιος 1991 - Φεβρουάριος 1994

ΜΗΝΑΣ/ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΙΑ	ΜΗΝΑΣ/ΕΤΟΣ	ΑΝΕΡΓΙΑ
Απρίλιος/1991	896	Ιανουάριος/1993	851
Μάιος/1991	852	Φεβρουάριος/1993	771
Ιούνιος/1991	717	Μάρτιος/1993	729
Ιούλιος/1991	667	Απρίλιος/1993	613
Αύγουστος/1991	659	Μάιος/1993	467
Σεπτέμβριος/1991	544	Ιούνιος/1993	568
Οκτώβριος/1991	694	Ιούλιος/1993	514
Νοέμβριος/1991	918	Αύγουστος/1993	489
Δεκέμβριος/1991	993	Σεπτέμβριος/1993	509
Ιανουάριος/1992	986	Οκτώβριος/1993	575
Φεβρουάριος/1992	925	Νοέμβριος/1993	668
Μάρτιος/1992	883	Δεκέμβριος/1993	723
Απρίλιος/1992	679	Ιανουάριος/1994	734
Μάιος/1992	639	Φεβρουάριος/1994	727
Ιούνιος/1992	662		
Ιούλιος/1992	725		
Αύγουστος/1992	722		
Σεπτέμβριος/1992	702		
Οκτώβριος/1992	757		
Νοέμβριος/1992	819		
Δεκέμβριος/1992	819		

ΠΗΓΗ: ΟΑΕΔ

Όσον αφορά τις νέες ηλικίες, οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών σχεδόν 58% των ανέργων σε αυτή την κατηγορία είναι γυναίκες. Το ποσοστό των νέων ανέργων επί του συνόλου της ανεργίας δε ξεπερνά το 3,4% (0,06% στο σύνολο του εργατικού δυναμικού) ενώ το ποσοστό εγγραφής νέων ανέργων επί του συνόλου νεοεισερχομένων κυμαίνεται γύρω στο 2,4%. Όπως διαπιστώθηκε και προηγούμενα τα στοιχεία του ΟΑΕΔ υποεκτιμούν την ανεργία των νέων.

Η ανεργία μακράς διάρκειας, στο Αίγιο, δεν εμφανίζεται τόσο υψηλή όσο στην Πάτρα, με ποσοστά που κυμαίνονται γύρω στο 5,5%. Την περίοδο Ιανουαρίου 1992 - Μαρτίου 1992 το ποσοστό αυτό (κατά μέσο όρο) παρουσίασε σχετική αύξηση υπερβαίνοντας το 8,5%. Σε καμμία περίπτωση, όμως, δεν φαίνεται να ξεπερνά αυτό το όριο. Φυσικά, εδώ όπως και για την Πάτρα, ισχύουν τα προβλήματα λεπτομερειακής αξιολόγησης των μεγεθών στα οποία αναφερθήκαμε προηγουμένως.

Όσον αφορά τα μεγέθη απολύσεων και προσλήψεων (Διάγραμμα 6.5) το Αίγιο παρουσιάζει μια σχετικά διαφορετική εικόνα από την Πάτρα. Ο μέσος όρος σε αυτές τις κατηγορίες, είναι 80 και 130 αντίστοιχα, αλλά φαίνεται να υπάρχει κάποια σχετική αντιστοιχία στις περιόδους. Ειδικότερα, οι περίοδοι, που παρουσιάζουν αυξημένες απολύσεις (όπως ήταν τα διαστήματα Οκτωβρίου 1991 - Δεκεμβρίου 1991, Οκτωβρίου 1992 - Δεκεμβρίου 1992 και Οκτωβρίου 1993 - Δεκεμβρίου 1993) ακολουθούνται ως ένα βαθμό από περιόδους προσλήψεων. Μια πιθανή εξήγηση του φαινομένου μπορεί να έχει ως βάση το ιδιαίτερο πρότυπο λειτουργίας της αγοράς εργασίας σε περιοχές όπως το Αίγιο. Η κυκλική, εποχιακή φύση της προσφοράς εργασίας δημιουργεί σε ορισμένες περιπτώσεις "εν δυνάμει" κινητικότητα και ελαστικότη-

τα από πλευράς εργαζομένων και εργοδοτών, με συνέπεια να αποτυπώνεται αυτό σαν μια συνεχής μετακίνηση του εργατικού δυναμικού από την απασχόληση στην ανεργία και το αντιστρόφο. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ποσοστά εποχιακής απασχόλησης, σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ, ήταν μηδαμινά για την περίπτωση της Πάτρας (0,05%) και μόλις 2% για το Αίγιο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.21 Μεγέθη ανέργων κατά φύλο και ηλικία στο Αίγιο

ΜΗΝΑΣ/ΕΤΟΣ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΝΕΟΙ (ΑΝΔΡΕΣ-ΓΥΝΑΙΚΕΣ)
Απρίλιος/1991	373	523	44 (20-24)
Μάιος/1991	351	501	48 (23-25)
Ιούνιος/1991	320	397	48 (27-21)
Ιούλιος/1991	268	399	50 (28-22)
Αύγουστος/1991	304	355	44 (23-21)
Σεπτέμβριος/1991	258	286	32 (17-15)
Οκτώβριος/1991	338	356	48 (27-21)
Νοέμβριος/1991	475	443	43 (21-22)
Δεκέμβριος/1991	502	491	46 (21-25)
Απρίλιος/1992	356	319	41 (17-24)
Μάιος/1992	360	281	38 (15-23)
Ιούνιος/1992	368	302	39 (16-23)
Ιούλιος/1992	382	357	34 (14-20)
Αύγουστος/1992	386	340	35 (15-20)
Σεπτέμβριος/1992	418	316	32 (13-19)
Οκτώβριος/1992	459	339	25 (11-14)
Νοέμβριος/1992	455	360	19 (7-12)
Δεκέμβριος/1992	465	364	19 (7-12)
Απρίλιος/1993	333	280	25 (9-16)
Μάιος/1993	278	189	25 (9-16)
Ιούνιος/1993	288	280	14 (4-10)
Ιούλιος/1993	255	259	15 (4-11)
Αύγουστος/1993	238	251	21 (5-16)
Σεπτέμβριος/1993	233	276	20 (2-18)
Οκτώβριος/1993	260	315	21 (2-19)
Νοέμβριος/1993	356	312	19 (1-18)
Δεκέμβριος/1993	365	358	17 (1-16)
Ιανουάριος/1994	369	365	21 (3-18)
Φεβρουάριος/1994	378	349	22 (3-19)

ΠΗΓΗ: ΟΑΕΔ

6.9 Εκτίμηση της ανεργίας στην Πάτρα

Προκειμένου να προβλούμε σε μια ακριβέστερη εκτίμηση του ύψους της ανεργίας πραγματοποιήσαμε μια σειρά αναγωγών και συγκρίσεων ανάμεσα στα στοιχεία, που παρουσιάζονται στις Απογραφές Πληθυσμού της ΕΣΥΕ και τα παρεχόμενα στοιχεία του ΟΑΕΔ. Οι αναγωγές πραγματοποιούνται με αφετηρία τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, τα οποία αναφέρονται σε μέρος του εργατικού δυναμικού. Συγκεκριμένα:

- Ο ΟΑΕΔ καλύπτει τους μισθωτούς που απασχολούνται, κατά κύριο λόγο στους αστικούς τομείς της οικονομίας.
- Η ΕΣΥΕ αντιθετα καλύπτει το σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

Εδώ γίνεται απόπειρα να εκτιμηθεί με δύο διαφορετικές προσεγγίσεις το μέγεθος της ανεργίας στην Πάτρα.

Προσέγγιση πρώτη: Αφετηρία της ανάλυσης είναι η σχέση των ανέργων που εκτιμά ο ΟΑΕΔ και των ανέργων που εκτιμά η ΕΣΥΕ σε πανελλήνια κλίμακα. Όπως προκύπτει από τον Πίνακα, οι άνεργοι σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, είναι 2,6 φορές περισσότεροι από τους ανέργους που εκτιμά ο ΟΑΕΔ. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Πάτρας το 1993, σύμφωνα με την ΕΣΥΕ είναι 79.000 και το τμήμα που καταγράφεται από τον ΟΑΕΔ είναι 40.000. Η ανεργία σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ είναι 4.500. Εάν διατηρήσουμε την υπόθεση περί της αναλογίας ανάμεσα στους δύο δείκτες ανεργίας τότε η πραγματική συνολική ανεργία στην Πάτρα ανέρχεται σε 11.700 (ποσοστό 14,8%).

Αν από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό επιδιώξουμε να απομονώσουμε τον αστικό πληθυσμό, στον οποίον εμφανίζεται το φαινόμενο της ανεργίας, τότε θα πρέπει να εξαιρέσουμε τον

αγροτικό πληθυσμό της επαρχίας Πατρών. Ο μέσος όρος αγροτικού προς συνολικό οικονομικά ενεργό πληθυσμο είναι 26% στο Νομό Αχαΐας. Με δεδομένο ότι είναι αδύνατον να γίνουν ακριβείς εκτιμήσεις για κάθε μια επαρχία χωριστά κάναμε την υπόθεση ότι στην επαρχία Πατρών, ο αγροτικός πληθυσμός είναι περίπου 15%. Συνεπώς, ο αστικός οικονομικά ενεργός πληθυσμός εκτιμάται σε 67.000 και το ποσοστό ανεργίας σε 17,5% περίπου.

Δεύτερη προσέγγιση: Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός διαχωρίζεται κατά φύλο και ηλικία, ενώ ταυτόχρονα διατηρούμε την διάκριση των δύο υποσυνόλων, δηλαδή των εργαζομένων που καταγράφει ο ΟΑΕΔ και των υπολοίπων κατηγοριών που καταγράφει η ΕΣΥΕ.

Με βάση την απογραφή της ΕΣΥΕ, το 1991 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Πάτρας κατανέμεται ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες με ποσοστά 74,6 και 25,4% αντίστοιχα. Τη σχέση αυτή χρησιμοποιούμε και στην περίπτωση του ΟΑΕΔ. Έτσι, διαμορφώνεται η παρακάτω σύνθεση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά φύλο:

	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΟΑΕΔ	29.840	10.160	40.000
ΕΣΥΕ (υπόλοιπο)	29.094	9.906	39.000
ΣΥΝΟΛΟ	58.934	20.066	79.000

Η σύνθεση της ανεργίας στο τμήμα που καλύπτει ο ΟΑΕΔ είναι 54% άνδρες και 46% γυναίκες (2.430 άνδρες και 2.070) γυναίκες). Η σύγκριση των δεικτών αυτών με τη σύνθεση κατά φύλο των εργαζομένων που καλύπτει ο ΟΑΕΔ δίνει ποσοστά ανεργίας 8,1% στους άνδρες και 20% στις γυναίκες. Αν διατηρήσουμε τα ίδια

ποσοστά ανεργίας για το υπόλοιπο τμήμα που καλύπτει η ΕΣΥΕ τότε η ανεργία εμφανίζεται την παρακάτω εικόνα:

ΑΝΕΡΓΟΙ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΟΑΕΔ	2.430	2.070	4.500
ΕΣΥΕ (υπόλοιπο)	2.357	1.981	4.338
ΣΥΝΟΛΟ	4.787	4.051	8.838

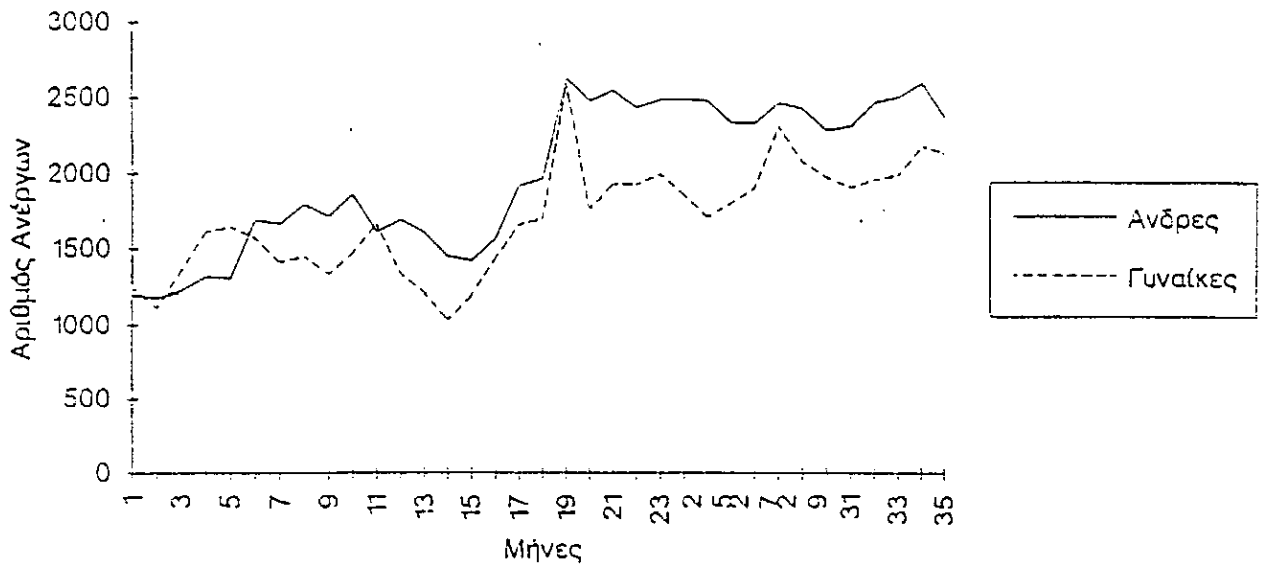
Η δεύτερη υπόθεση, που κάνουμε, αφορά την ανεργία των νέων. Για λόγους, που αναλύθηκαν προηγούμενα, η κατηγορία αυτή υποεκτιμάται συστηματικά στο τμήμα της ανεργίας που καταγράφει ο ΟΑΕΔ. Σε εθνικό επίπεδο, ο επίσημος δείκτης ανεργίας των νέων είναι 22%. Στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό της Πάτρας, η κατανομή κατά ηλικίες υποδεικνύει ότι οι νέοι κάτω των 25 ετών είναι περίπου 17%. Υποθέτουμε ότι οι νέοι κατανέμονται αναλογικά σε όλες τις υποκατηγορίες (ΕΣΥΕ - ΟΑΕΔ, άνδρες - γυναίκες) που χρησιμοποιήσαμε προηγούμενα. Έτσι, υπολογίζουμε ότι 10.018 άνδρες και 3.411 γυναίκες από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό είναι νέοι κάτω των 25 ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ (1992) η ανεργία στους νέους άνδρες είναι 15,4% (έναντι 8,1% στο σύνολο των ανδρών) και στις νέες γυναίκες είναι 40% (έναντι 20% στο σύνολο των γυναικών). Εάν χρησιμοποιήσουμε τους δείκτες αυτούς τότε προκύπτει επιπρόσθετη ανεργία 731 ανδρών και 682 γυναικών (σύνολο 1.413).

Με την προσέγγιση αυτή η εκτίμηση για τη συνολική ανεργία της Πάτρας φθάνει τους 10.251, που αντιπροσωπεύει ποσοστό 13%.

Όπως προκύπτει από τις δύο προσεγγίσεις, τα ποσοστά ανεργίας συγκλίνουν σε ένα επίπεδο 13-15%. Αν δεν υπολογισθούν ένα-

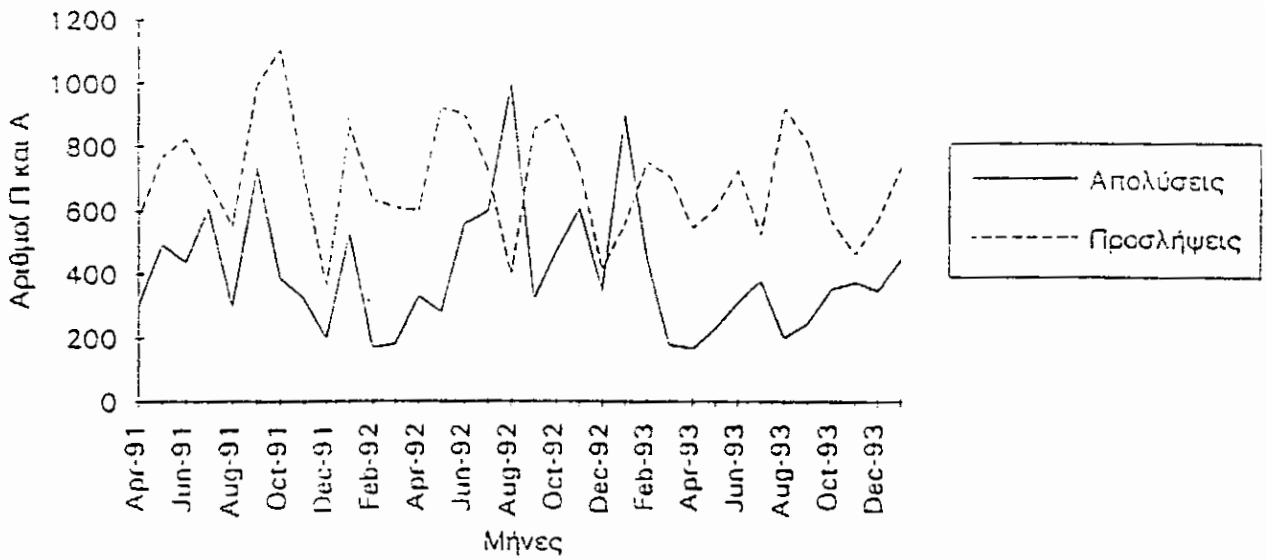
ντι του αστικού οικονομικά ενεργού πληθυσμού τότε αυξάνουν με δύο έως τρεις επιπρόσθετες μονάδες.

Συγκριτική Ανεργία Ανδρών - Γυναικών (Πάτρα 91-94)

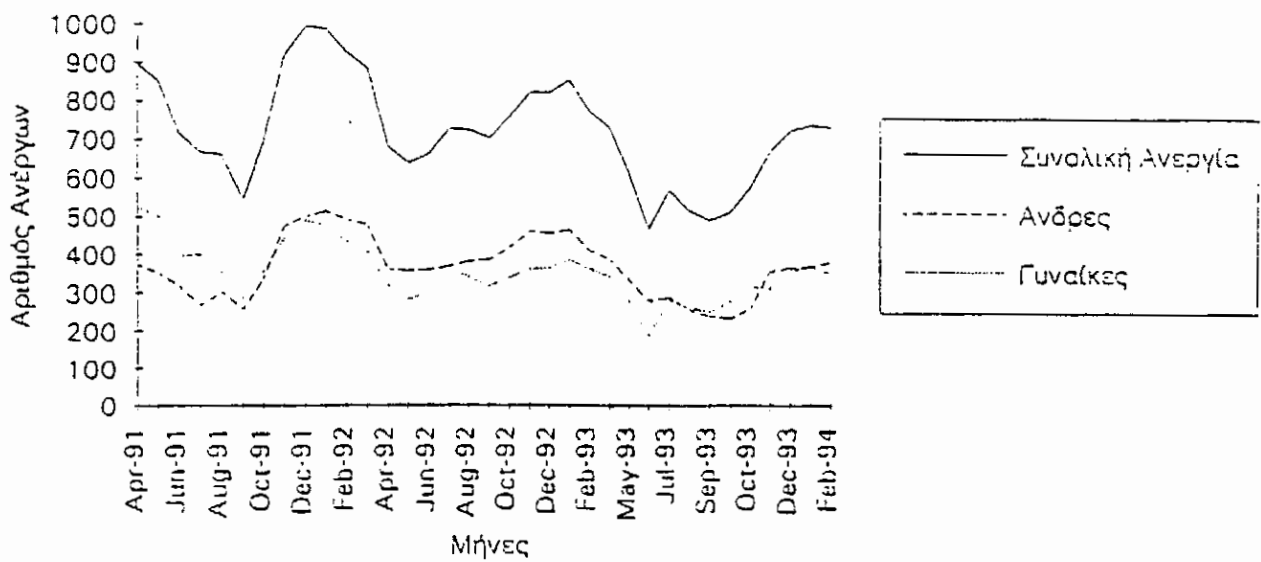
Διάγραμμα 6.1

Απολύσεις - Προσλήψεις (Πάτρα 91-94)

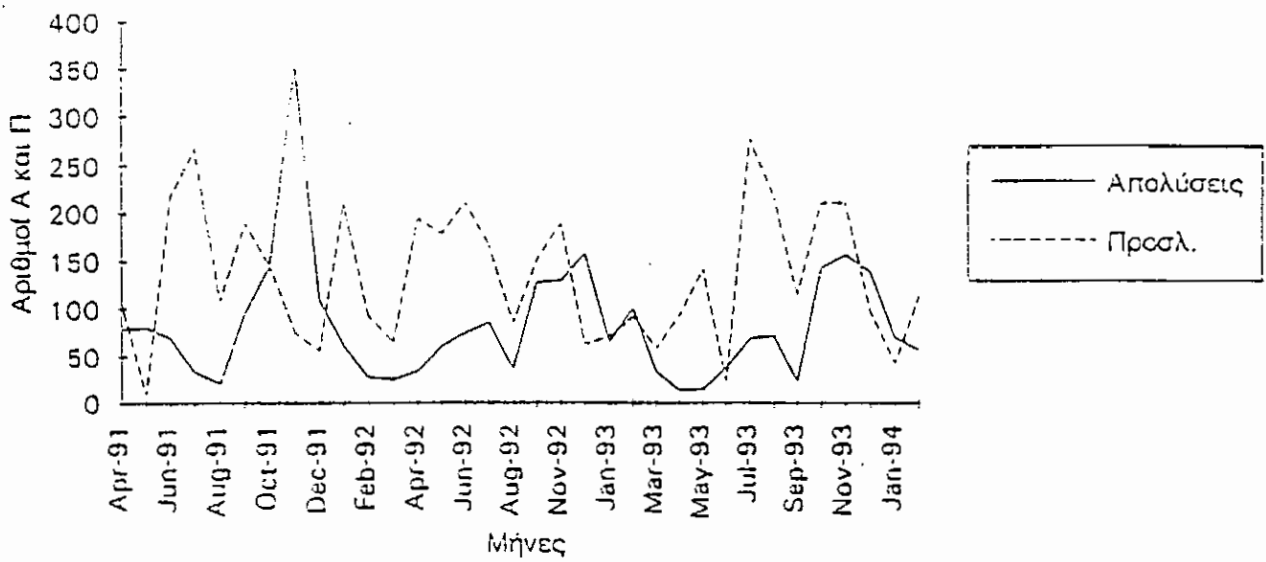
Διάγραμμα 6.2

Συγκριτική Ανεργία Ανδρών - Γυναικών (Αίγιο)

Διάγραμμα 6.3

Απολύσεις - Προσλήψεις (Αίγιο 91 - 94)

Διάγραμμα 6.4

Όπως φαίνεται περισσότερο από το 73% του συνόλου δεν έχει κάνει σπουδές ανώτερες της βασικής εκπαίδευσης (ποσοστό συμμετοχής ανδρών - γυναικών 49 και 51% αντίστοιχα). Επίσης, το 61% των περιπτώσεων που τελείωσαν το Λύκειο αντιπροσωπεύεται από γυναίκες. Οι άλλες κατηγορίες, δεν παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων.

Η συσχέτιση εκπαίδευσης και ηλικίας δείχνει τα παρακάτω:

- 74% των ανέργων ηλικίας > 41 έχουν φοιτήσει μέχρι το Δημοτικό
- 65% των ηλικιών 26-40 έχουν τελειώσει το Λύκειο.

Η οικογενειακή κατάσταση των ανέργων παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Το ποσοστό των έγγαμων γυναικών πλησιάζει το 80% έναντι 60% για τους άνδρες
- Το ποσοστό των έγγαμων ανδρών με προστατευόμενα μέλη ξεπερνά το 60%, ενώ οι γυναίκες εμφανίζουν ένα αρκετά υψηλό ποσοστό επίσης (53%)
- Μόνο το 18% του συνόλου των γυναικών δεν εμφανίζει συμμετοχή στις παραπάνω κατηγορίες.

Συνεπώς, φαίνεται ότι στην περίπτωση της περιοχής του Αιγίου, η απόκτηση οικογένειας δεν αποθαρρύνει την συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας της περιοχής.

6.10 Συμπεράσματα

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά που αφορούν την περιοχή της Πάτρας συνοψίζονται στα εξής:

Οι κλάδοι 213 (Ζυθοποιία), 230 (Υφαντικές Βιομηχανίες), 243 (Ενδύματα), και 319 (Χημικές Βιομηχανίες) σε συνδυασμό με τις ομάδες επαγγελματιών 79 (Ραπτική) και 99 (Εργάτες) διαμορφώνουν το γενικότερο κλίμα, που αφορά τόσο τις απολύσεις όσο και τις προσλήψεις.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.22

	ΚΛΑΔΟΙ	% ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ
02	Κτηνοτροφία	7,7
20	Είδη διατροφής	19,2
21	Ποτά (χυμοί, νερό)	9,0
84	Μεταλλουργικές Βιομ/νίες	16,7

Οι παραπάνω καλύπτουν περισσότερο από το 52% του συνόλου των εγγεγραμμένων.

Ανάλυση ζητούμενης εργασίας κατ' επάγγελμα

Οι βασικές κατηγορίες είναι οι εξής:

- 77 Τρόφιμα, ποτά
- 97 Χειριστές μηχανημάτων
- 99 Εργάτες

με συνολική συμμετοχή που ξεπερνά το 42%

Συσχετισμοί φύλου, ηλικίας και εκπαίδευσης

Η μέση ηλικία των εγγεγραμμένων είναι 40 ετών για άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα. Η κατανομή των ηλικιών έχει ως εξής:

- οι ηλικίες > 41 συμμετέχουν με ποσοστό 45%
- οι ηλικίες 26-40 ακολουθούν με ποσοστό 44%, και
- οι ηλικίες μέχρι 25 ετών εμφανίζονται με ποσοστό 11%.

Το επίπεδο εκπαίδευσης παρουσιάζεται παρακάτω:

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.23 Κατανομή εγγεγραμμένων σύμφωνα με το επίπεδο εκπαίδευσης

ΔΗΜΟΤΙΚΟ	Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΛΥΚΕΙΟ	ΑΝΩΤΕΡΑ/ΤΕΙ	ΑΝΩΤΑΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ
57,7%	16,7%	16,7%	2,6%	6,4%	100%

Επισημαίνεται η ιδιαιτερότητα του κλάδου 243, που, όπως είδαμε, παρουσιάζει σημαντική συμβολή στις προσλήψεις με ιδιαίτερα υψηλούς δείκτες συμμετοχής γυναικών.

Επίσης, εμφανίζεται μεγάλη συγκέντρωση ανειδίκευτων εργατών με ποσοστά που πλησιάζουν το 25%.

Στο σύνολο των εργαζομένων των παραπάνω κατηγοριών ο μέσος όρος της διάρκειας εργασίας δεν ξεπερνά συνολικά τους 12 μήνες. Είναι χαρακτηριστικό ότι:

- 80% του δείγματος των εγγεγραμμένων δηλώνουν απολυθέντες
- 90% εμφανίζεται στα στοιχεία προσλήψεων να έχει μόνιμη εργασία, ενώ
- 61% των απολυθέντων παρουσιάζεται να μην έχει εργασθεί περισσότερο από 10 μήνες (23% εμφανίζει διάρκεια εργασίας

μέχρι 3 μήνες). Το κυριότερο χαρακτηριστικό των ανέργων συμπυκνώνεται στο ότι υπάρχει έντονη αδυναμία εύρεσης μόνιμης εργασίας, που εκφράζεται ιδιαίτερα στις ηλικίες άνω των 30 ετών περίπου. Η πλειοψηφία των περιπτώσεων μετακινείται συνεχώς, μεταξύ προσωρινών μορφών εργασίας, (πιθανά υποαπασχόλησης) και ανεργίας.

Επίσης, πρέπει να επισημανθεί η σχετική υπεροχή των ηλικιών κάτω των 40 ετών, όσον αφορά την εύρεση εργασίας. Οι ηλικίες άνω των 40 ετών εμφανίζονται πολύ πιο ευάλωτες σ' ό,τι αφορά την συνολική συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.

Τέλος, οι απασχολούμενοι παρουσιάζουν χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης (ιδιαίτερα όσον αφορά τις ηλικίες > 40 ετών), το οποίο ως ένα βαθμό τροφοδοτεί τις όποιες δυσκολίες μπορεί να αντιμετωπίζουν στη διαδικασία επανένταξης στην εργασία.

Η περιοχή του Αιγίου διακρίνεται από τα ακόλουθα:

Οι κατηγορίες των ειδών διατροφής καθορίζουν σε μεγάλο ποσοστό τις όποιες αλλαγές συντελούνται στην απασχόληση.

Αντιθετα με την Πάτρα, οι ηλικίες άνω των 40 ετών εμφανίζονται στο Αίγιο να υπερέχουν στις προσλήψεις. Το ποσοστό αυτής της ηλικιακής κατηγορίας επηρεάζεται άμεσα από το γεγονός ότι οι γυναίκες λαμβάνουν ενεργά μέρος στην αγορά εργασίας για πολύ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ότι στην Πάτρα. Το γεγονός ότι το Αίγιο, παρουσιάζει μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας (περισσότερο από 16%, όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο) τροφοδοτεί τις προσπάθειες από πλευράς των γυναικών για εύρεση εργασίας έτσι ώστε να φέρουν συμπληρωματικό εισόδημα στην οικογένεια για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Επισημαίνεται επίσης, ότι οι κύριοι κλάδοι, που διαμορφώνουν

τις μεταβολές στην αγορά εργασίας (20 και 21), διακρίνονται από την μεγάλη κινητικότητα που παρουσιάζουν οι εργαζόμενοι σ' αυτούς. Είναι χαρακτηριστικό, ότι 90% περίπου των εργαζομένων εμφανίζεται να εργάζεται με σύμβαση μερικού χρόνου.

Όσον αφορά την εκπαίδευση, πρέπει να τονισθεί το ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο κατάρτισης (όπως είδαμε, σχεδόν το 75% των απασχολούμενων έχει φοιτήσει σε επίπεδο Δημοτικού και Γ' Γυμνασίου εκ των οποίων το 60% περίπου έχει απολυτήριο Δημοτικού) σε συνδυασμό με το ότι οι ηλικίες < 25 ετών εμφανίζουν σημαντικά ποσοστά συμμετοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

7. ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ

7.1 Προγράμματα Επιδοτούμενης Απασχόλησης

Αναγνωρίζοντας ότι, τόσο ποσοτικά αλλά και κοινωνικά, το πρόβλημα της ανεργίας των νέων, δηλαδή το 75% των ανέργων είναι και το κρισιμότερο, ο ΟΑΕΔ, έδωσε στο θέμα άμεση προτεραιότητα. Πέρα από τις αντικειμενικές οικονομικές συνθήκες που δημιουργούν την ανεργία, οι νέοι αντιμετωπίζουν και το πρόσθετο πρόβλημα της έλλειψης εμπειρίας, γεγονός που δυσκολεύει την πρώτη είσοδό τους στην αγορά εργασίας. Για το λόγο αυτό ο Οργανισμός έβαλε σαν στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων για νέους με επιδότηση μέρους του ημερομισθίου.

7.2 Επιχορήγηση εργοδοτών για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, έτους 1995 και 1996

Κατάρτιση τεσσάρων προγραμμάτων επιχορήγησης ιδιωτικών επιχειρήσεων, επιχειρήσεων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Συνεταιρισμών, Επαγγελματικών Σωματείων και Ενώσεων αυτών, Σωματείων και γενικά εργοδοτών για τη δημιουργία είκοσι χιλιάδων οκτακοσίων (20.800) νέων θέσεων εργασίας για το έτος 1995 και δώδεκα χιλιάδων διακοσίων (12.200) για το έτος 1996 ως εξής:

A) Για το έτος 1995

1. "Πρόγραμμα Α" άνεργοι ηλικίας 18-25 ετών

α) 3.200 δρχ. για Πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, αποφοίτους προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΛ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσους διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω με την προϋπόθεση ότι οι νεοπροσληθέντες θα απασχοληθούν στην ειδικότητά τους.

β) 2.900 δρχ. για επιδοτούμενους άνεργους και άνεργους εγγεγραμμένους στα μητρώα των Υπηρεσιών του ΟΑΕΔ για ελάχιστο χρονικό διάστημα (3) μηνών.

Για τις ανωτέρω δύο κατηγορίες προβλέπονται 1.500 νέες θέσεις εργασίας.

γ) 2.900 δρχ. για πτυχιούχους Ανώτερης ή Ανώτατης Εκπαίδευσης με την προϋπόθεση ότι θα απασχοληθούν στην ειδικότητά τους.

δ) 2.800 δρχ. για νεοεισερχομένους στην αγορά εργασίας ηλικίας 20-25 ετών (ΕΣΠΑ άρθρο 2 Ν. 1545/85) για την απόκτηση προϋπηρεσίας και δεξιοτήτων.

ε) 2.500 δρχ. για άνεργους που δεν υπάγονται στις ανωτέρω κατηγορίες.

Για τις ως άνω κατηγορίες, (γ), (δ) και (ε) προβλέπονται 4.500 νέες θέσεις εργασίας.

2. "Πρόγραμμα Β" Άνεργες γυναίκες ηλικίας 18-64 ετών

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι, να είναι νεοεισερχόμενες ή επανεντασσόμενες μετά από τριετή απουσία τους από την αγορά εργασίας.

- α) 4.000 δρχ. για άνεργες πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, απόφοιτες προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΛ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσες διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω με την προϋπόθεση ότι οι νεοπροσληφθέντες θα απασχοληθούν στην ειδικότητά τους.
- β) 3.500 δρχ. για άνεργες γυναίκες με την προϋπόθεση ότι έχουν 3μηνη εγγραφή στα μητρώα ανέργων των Υπηρεσιών του ΟΑΕΔ.

Για τις ανωτέρω κατηγορίες προβλέπονται 500 νέες θέσεις εργασίας.

- γ) 3.000 δρχ. για άνεργες που δεν υπάγονται στις ανωτέρω κατηγορίες (α) και (β) για τις οποίες προβλέπονται 2.200 νέες θέσεις εργασίας.

3. "Πρόγραμμα Γ" άνεργοι ηλικίας 26-64 ετών

- α) 3.200 δρχ. για πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, απόφοιτες προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΛ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσους διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω με την προϋπόθεση ότι οι νεοπροσληφθέντες θα απασχοληθούν στην ειδικότητά τους.
- β) 4.800 δρχ. για επιδοτούμενους ανέργους και ανέργους εγγεγραμμένους στα μητρώα των Υπηρεσιών του ΟΑΕΔ για ελάχιστο χρονικό διάστημα 3 μηνών.

Για τις ανωτέρω δύο κατηγορίες προβλέπονται 3.000 νέες θέσεις εργασίας.

- γ) 4.000 για ανέργους ηλικίας 18-55 ετών, και
- δ) 4.500 δρχ. για ανέργους ηλικίας 56-64 ετών, που δεν

υπάγονται στις ανωτέρω κατηγορίες.

Για τις ως άνω κατηγορίες (γ) και (δ) προβλέπονται 2.000 νέες θέσεις εργασίας.

B. Για το έτος 1996

1. *Για το "Πρόγραμμα Α" (άνεργοι 18-25 ετών)* προβλέπονται 3.000 νέες θέσεις εργασίας μόνο για τις κατηγορίες των μισθωτών α' (πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, απόφοιτους προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΛ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσους διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω και β' (επιδοτούμενους ανέργους και ανέργους με 3 μήνες εγγραφή) της παρ. 3 στοιχ. Α με ποσό επιχορήγησης 3.500 δρχ. και 3.000 δρχ. αντίστοιχα για κάθε ημέρα εργασίας πλήρους απασχόλησης.
2. *Για το "Πρόγραμμα Β"* προβλέπονται 1000 νέες θέσεις εργασίας για άνεργες γυναίκες νεοεισερχόμενες ή επανεντασσόμενες και μόνο για τις κατηγορίες α' (πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, απόφοιτες προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΛ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσες διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω και β' (επιδοτούμενες άνεργες και άνεργες με 3 μήνες εγγραφή) της παρ. 3 στοιχ. Β με ποσό επιχορήγησης 4.500 δρχ. και 4.000 δρχ. αντίστοιχα.

3. Για το "Πρόγραμμα Γ" (άνεργοι 26-64 ετών) προβλέπονται 3.200 νέες θέσεις εργασίας μόνο για τις κατηγορίες των μισθωτών α' (πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, απόφοιτους προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΑ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσους διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω και β' (επιδοτούμενους ανέργους και ανέργους με 3 μήνες εγγραφή) της παρ. 3 στοιχ. Γ με ποσό επιχορήγησης 3.500 δρχ. και 3.200 δρχ. αντίστοιχα για κάθε ημέρα εργασίας πλήρους απασχόλησης.
4. Για το "Πρόγραμμα Δ" (θύλακες υψηλής ανεργίας) το ποσό επιχορήγησης για κάθε ημέρα εργασίας καθορίζεται ως εξής:
- α) 5.200 δρχ. για πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, απόφοιτες προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΑ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσους διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω με την προϋπόθεση να απασχοληθούν στην ειδικότητά τους.
- β) 5.000 δρχ. για επιδοτούμενους ανέργους και ανέργους που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα των Υπηρεσιών του ΟΑΕΔ τουλάχιστον για (3) μήνες.
- Για τις παραπάνω κατηγορίες προβλέπονται 3.000 νέες θέσεις εργασίας.
- γ) 4.000 δρχ. για ανέργους ηλικίας 18-55 ετών, και
- δ) 4.500 δρχ. για ανέργους ηλικίας 56-64 ετών που δεν υπάγονται στις παραπάνω κατηγορίες.
- Για τις παραπάνω (γ) και (δ) κατηγορίες προβλέπονται 2.000 νέες θέσεις εργασίας.

Οι υποχρεώσεις του εργοδότη είναι οι εξής:

α) Ο εργοδότης υποχρεούται να απασχολήσει τον νεοπροσλαμβανόμενο για 12 τουλάχιστον μήνες από τους οποίους τους 9 πρώτους με επιχορήγηση και τους τελευταίους 3 μήνες με δέσμευση και χωρίς επιχορήγηση.

Εξαιρούνται της τρίμηνης δέσμευσης οι εργοδότες που θα προσλάβουν και θα απασχολήσουν ανέργους όλων των προγραμμάτων (Α, Β, Γ και Δ), εφόσον αυτοί ανήκουν στις κατηγορίες (α) και (β), δηλαδή εξαιρούνται της δέσμευσης για τους πτυχιούχους Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, απόφοιτες προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, Διπλωματούχους ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδικεύσης, ΕΠΛ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσους διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω, επιδοτούμενους ανέργους και ανέγους με τρίμηνη τουλάχιστον εγγραφή.

β) Κάθε άτομο που υπάγεται στο πρόγραμμα επιχορηγείται από την ημερομηνία πρόσληψής του, η οποία πρέπει να γίνει μετά την ημερομηνία της σχετικής εγκριτικής απόφασης.

Είναι δυνατή κατ' εξαίρεση η υπαγωγή ατόμου στο πρόγραμμα εφόσον η πρόσληψή του έγινε μέσα σε 15 ημερολογιακές ημέρες πριν από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης και υπάρχουν όμως όλες οι προϋποθέσεις ένταξης της επιχείρησης σ' αυτό.

Στην περίπτωση όμως αυτή η έναρξη της επιχορήγησης θα υπολογίζεται από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής απόφασης η οποία και θα αποτελεί την ημερομηνία υπαγωγής της επιχείρησης στο πρόγραμμα.

γ) Η επιχορήγηση θα υπολογίζεται για κάθε εργάσιμη ημέρα πλήρους απασχόλησης και μέχρι 25 ημέρες για αμειβόμενους με μηνιαίο μισθό και μέχρι 26 για ημερομίσθους κατ' ανώτατο όριο για κάθε μήνα, εφόσον όμως υπάρχουν 15 τουλάχιστον ημερομίσθια

το μήνα για κάθε επιχορηγούμενο εργαζόμενο.

δ) Εφόσον, προηγούμενο προσωπικό της επιχείρησης εργαζόταν λιγότερο από 15 ημέρες το μήνα και εξακολουθήσει να εφαρμόζεται το ίδιο καθεστώς απασχόλησής του και μετά την υπαγωγή της επιχείρησης στο πρόγραμμα, τότε θα συνεχίζεται κανονικά η επιχορήγηση.

Σε αντίθετη όμως περίπτωση, (πλήρης απασχόληση του μη επιχορηγούμενου προσωπικού) η επιχείρηση υποχρεούται να το απασχολεί τουλάχιστον για 15 ημερομίσθια το μήνα.

ε) Δεν θα διακόπτεται το πρόγραμμα στην περίπτωση που μισθωτός επιχείρησης (επιχορηγούμενος και μη) πραγματοποιήσει μόνο για δύο μήνες κατά τη διάρκεια της επιχορήγησης, κάτω των 15 ημερομισθίων.

στ) Μετά την λήξη της επιχορήγησης και κατά τη διάρκεια της δέσμευσης όπου αυτή προβλέπεται, πρέπει να υπάρχουν τουλάχιστον 45 ημερομίσθια για κάθε μισθωτό.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την υπαγωγή στα προγράμματα αυτά είναι :

α) Η μη απόλυση ή οικειοθελής αποχώρηση του προσωπικού επιχειρήσεων ή των υποκαταστημάτων τους κατά τη χρονική διάρκεια των 3 μηνών που προηγούνται του μηνός υποβολής στην αρμόδια υπηρεσία της σχετικής αίτησης, και μέχρι τη λήξη του προγράμματος.

β) Τα άτομα που θα προσληφθούν να έχουν γραφεί προηγουμένως στα μητρώα ανέργων των Γραφείων Απασχόλησης του ΟΑΕΔ, που βρίσκονται στην περιοχή του τόπου κατοικίας τους.

γ) Να έχουν την Ελληνική υπηκοότητα ή την υπηκοότητα κράτους-μέλους της ΕΕ ή να είναι Έλληνες ομογενείς που

απασχολούνται νόμιμα στην Ελλάδα, ή να εμπίπτουν στο άρθρο 11 του ΚΑΝ/ΕΟΚ/1612/68.

δ) Τα άτομα που θα προσληφθούν να έχουν υποδειχθεί κατα ποσοστό τουλάχιστον 50% ανά εγκριτική απόφαση από την αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ, εφόσον υπάρχουν οι ζητούμενες ειδικότητες στο μητρώο ανέργων αυτής. Κατά προτεραιότητα, θα υποδεικνύονται οι άνεργοι που έχουν αποφοιτήσει από τις Σχολές Μαθητείας ΟΑΕΔ, ΤΕΛ και ΤΕΣ, οι απόφοιτοι προγραμμάτων ΤΕΚ ΟΑΕΔ και ΚΕΚ, οι Διπλωματούχοι ΙΕΚ και Τμημάτων Ειδίκευσης, ΕΠΛ (Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου) και όσοι διαθέτουν ισότιμους τίτλους εξωτερικού με τα παραπάνω, οι επιδοτούμενοι άνεργοι και οι άνεργοι με τρίμηνη τουλάχιστον εγγραφή.

Σε περίπτωση αδυναμίας υποδείξεως ανέργων από τον ΟΑΕΔ θα εκδίδεται σχετική βεβαίωση, που θα αναφέρεται στην ειδικότητα και τα λοιπά προσόντα της ζητούμενης θέσης από τον Δ/ντή της Υπηρεσίας και θα γίνεται έλεγχος στις επιχειρήσεις, προκειμένου να διαπιστωθεί αν τελικά προσέλαβαν άτομα των ειδικοτήτων που ζητούσαν.

Οι βεβαιώσεις αυτές θα αποστέλλονται συνολικά στο τέλος κάθε μήνα στη Διοίκηση για επεξεργασία με σκοπό την μελλοντική οργάνωση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ανέργων.

Ειδικά για τον ορο που αναφέρεται στην περίπτωση (δ) της παραγράφου αυτής, μπορεί να ελέγχεται η τήρησή του, εφόσον ζητηθεί από τους κοινωνικούς εταίρους.

ε) Παρέχεται η ευχέρεια να υπαχθούν στο πρόγραμμα επιχειρήσεις και γενικά εργοδότες που κατά την περίοδο των 3 μηνών, που προηγούνται του μηνός υποβολής της αίτησης, απέλυσαν μεν προσωπικό, αλλά το αντικατέστησαν με ισάριθμες προσλήψεις εργαζομένων, ή αντικατέστησαν το προσωπικό που είχε αποχωρήσει

οικειοθελώς.

Δεν είναι δυνατόν να επιχορηγηθούν:

- α) Ατομικές επιχειρήσεις για άτομα που είναι σύζυγοί τους ή συνδέονται με πρώτο βαθμό συγγένειας (εξ αίματος ή εξ αγχιστείας).
- β) Ο.Ε., Ε.Ε., Α.Ε. και Ε.Π.Ε. για τους ομόρρυθμους εταίρους στις Ο.Ε. και Ε.Ε., για τα μέλη του Δ.Σ. στις Α.Ε. και για τους διαχειριστές που έχουν εταιρική μερίδα στις Ε.Π.Ε.
- γ) Οι σύζυγοι και οι συγγενείς πρώτου βαθμού (εξ αίματος ή εξ αγχιστείας) των ομορρύθμων εταίρων στις Ο.Ε. και Ε.Ε., των μελών του Δ.Σ. στις Α.Ε., και των διαχειριστών που έχουν εταιρική μερίδα στις Ε.Π.Ε.

Κάλυψη δαπάνης

- α) Από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης προκαλείται δαπάνη σε βάρος του προϋπολογισμού του ΟΑΕΔ αναλυτικά ανά έτος, περίπου ως εξής:
 - Για το έτος 1995 14,5 δις δρχ.
 - Για το έτος 1996 12,6 δις δρχ.
 - Για το έτος 1997 5,2 δις δρχ., και
 - Για το έτος 1998 0,7 δις δρχ.
- β) Για την παραπάνω δαπάνη, έχει εγγραφεί πίστωση, στον υπό κατάρτιση προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ, ύψους 14,5 δις δρχ. με τα στοιχεία ΚΑΕ 0658α του φορέα 200 εκ των οποίων 10,88 δις δρχ.

7.3 Επιχορήγηση νέων ελεύθερων επαγγελματιών

Κατάρτιση τεσσάρων προγραμμάτων επιχορήγησης έξι χιλιάδων τριακοσίων (6.300) νέων ελεύθερων επαγγελματιών για το έτος 1995 και έξι χιλιάδων τριακοσίων (6.300) επίσης για το έτος 1996 ως εξής:

Για το έτος 1995

α) Πρόγραμμα για την επιχορήγηση χιλίων (1000) νέων ελευθέρων επαγγελματιών ηλικίας 18-25 ετών (Πρόγραμμα 1). Η επιχορήγηση για κάθε άνεργο/η που δημιουργεί νέα επιχείρηση καθορίζεται ως εξής:

1. 800.000 δρχ. για όσους δημιουργήσουν επιχείρηση που ανήκει στην κατηγορία της νέας τεχνολογίας, του περιβάλλοντος, ενέργειας πολιτισμού, καλών τεχνών και φύλαξης ατόμων.
2. 700.000 δρχ. για όσους δημιουργήσουν άλλες επιχειρήσεις που δεν εξαιρούνται από την παρ. 4 της παρούσας.

β) Πρόγραμμα για την επιχορήγηση χιλίων τριακοσίων (1.300) γυναικών νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 18-60 ετών, οι οποίες είναι νεοεισερχόμενες στην αγορά εργασίας, ή επανέρχονται μετά από 3ετή τουλάχιστον ανεργία στην εργασία (Πρόγραμμα 2). Η επιχορήγηση για την κατηγορία αυτή των ανέργων γυναικών καθορίζεται ως εξής:

1. 800.000 δρχ. για κάθε είδους οικονομική δραστηριότητα της επιχείρησης τους εφόσον δεν εξαιρείται από την παρ. 4 της παρούσας.

γ) Πρόγραμμα για την επιχορήγηση τριών χιλιάδων (3.000) νέων ελεύθερων επαγγελματιών ηλικίας 26-60 ετών (Πρόγραμμα 3).

Η επιχορήγηση για όσους άνεργους/ες της ηλικίας αυτής δημιουργούν νέες επιχειρήσεις, καθορίζεται ως εξής:

1. 800.000 δρχ. για όσους δημιουργούν επιχειρήσεις που ανήκουν που ανήκουν στην κατηγορία της νέας τεχνολογίας, του περιβάλλοντος, ενέργειας πολιτισμού, καλών τεχνών και φύλαξης ατόμων και δεν εξαιρούνται από την παρ. 4 της παρούσας.
2. 760.000 δρχ. για όσους/ες δημιουργούν άλλες επιχειρήσεις που δεν εξαιρούνται από την παρ. 4 της παρούσας και είναι επιδοτούμενοι άνεργοι ή μακροχρόνια άνεργοι για διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών, πριν από την ημερομηνία έναρξης της νέας τους δραστηριότητας.
3. 700.000 δρχ. για όσους/ες δημιουργούν άλλες επιχειρήσεις που δεν εξαιρούνται από την παρ. 4 της παρούσας και ήταν άνεργοι/ες πριν από την έναρξη της νέας τους δραστηριότητας.

δ) Πρόγραμμα για την επιχορήγηση χιλίων (1000) νέων ελεύθερων επαγγελματιών, οι οποίοι δημιουργούν νέες επιχειρήσεις στις περιοχές Λαυρίου, Βόρειας Εύβοιας, Επαρχίας Πατρών, Επαρχίας Αιγιαλείας και ολόκληρους τους Νομούς Βοιωτίας, Κοζάνης, Σύρου, Μαγνησίας, Ξάνθης, Χαλκιδικής, Λάρισας, Κιλκίς, Φλώρινας και Καστοριάς (Πρόγραμμα 4).

Η επιχορήγηση για την κατηγορία αυτή των ανέργων καθορίζεται ως εξής:

1. 1.200.000 δρχ. για όσους δημιουργούν νέες επιχειρήσεις, που δεν εξαιρούνται από την παρ. 4 της παρούσας.

Για το έτος 1996

Για το έτος 1996 θα ισχύσει η ίδια ως άνω κατανομή των θέσεων ανά πρόγραμμα καθώς και τα ίδια ποσά ανά κατηγορία.

Πρόγραμμα Κατάρτισης νέων ελεύθερων επαγγελματιών

Όσοι από τους παραπάνω νέους ελεύθερους επαγγελματίες που θα υπαχθούν στα προγράμματα 1, 2, 3 και 4 επιθυμούν την κατάρτισή τους σχετικά με την λειτουργία της νέας τους επιχείρησης, θα μπορούν να παρακολουθήσουν πρόγραμμα κατάρτισης του ΟΑΕΔ διάρκειας 2 εβδομάδων και θα επιδοτούνται με επιπλέον ποσό 100.000 δρχ.

Το πρόγραμμα αυτό θα πραγματοποιείται στις πρωτεύουσες των Νομών, εφόσον συγκεντρώνονται τουλάχιστον 10 αιτήσεις ενδιαφερομένων σε κάθε Νομό της χώρας.

Προτεραιότητα υπαγωγής στα προγράμματα ΝΕΕ 1995 και 1996 έχουν:

- α) Οι απόφοιτοι των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), ΤΕΚ, Σχολών Μαθητείας ΟΑΕΔ και των ΙΕΚ, εφόσον δημιουργούν επιχείρηση συναφή με την ειδικότητά τους, έστω κι αν η δραστηριότητά τους αυτή εμπίπτει στις εξαιρέσεις της παρ. 4 (α', στ' και ια') της παρούσας.
- β) Οι νέοι επαγγελματίες που δημιουργούν την επιχείρησή τους σε απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές.
- γ) Όσοι έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα κατάρτισης νέων επαγγελματιών που περιγράφεται παραπάνω.
- δ) Όσοι έχουν ηλικία από 56 έως 60 ετών
- ε) Οι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί και οι Εταιρικές επιχειρήσεις (ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ), και
- στ) Οι γυναίκες

Τρόπος καταβολής της επιχορήγησης

Από το συνολικό ποσό της επιχορήγησης που καθορίζεται στα προγράμματα αυτά για κάθε νέο/νέα ελεύθερο/η επαγγελματία:

- α) 200.000 δρχ. θα προκαταβάλλονται στον ελεύθερο επαγγελματία μετά την έκδοση της σχετικής εγκριτικής απόφασης του αρμόδιου οργάνου για όσους έχουν υπαχθεί στα προγράμματα 1, 2 και 3, ενώ 400.000 δρχ. θα προκαταβάλλονται στους ελεύθερους επαγγελματίες, μετά την έκδοση της εγκριτικής απόφασης, για όσους έχουν υπαχθεί στο πρόγραμμα 4 και προσκομίσουν βεβαίωση φορολογικής ενημερότητας.
- β) Το υπόλοιπο ποσό θα καταβάλλεται στους ελεύθερους επαγγελματίες όλων των προγραμμάτων σε 4 ίσες τρίμηνες δόσεις των 125.000, 140.000, 150.000 και 200.000 δρχ. ανάλογα με την κατηγορία που ανήκουν.
- γ) Το επίδομα κατάρτισης των 100.000 δρχ. θα καταβάλλεται σε όσους έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα, μαζί με την καταβολή της τέταρτης και τελευταίας τρίμηνης δόσης, εφόσον έχουν ολοκληρώσει την συνολική διάρκεια του προγράμματος.

Δεν είναι δυνατή η υπαγωγή στα προγράμματα αυτά των εξής ελευθερίων επαγγελμάτων,

- α) Του ιατρού, οδοντιάτρου, κτηνιάτρου, φαρμακοποιού, φυσιοθεραπευτή, βιολόγου, ψυχολόγου, μαίας, δικηγόρου, δικολάβου, συμβολαιογράφου, άμισθου υποθηκοφύλακα, δικαστικού επιμελητή, αρχιτέκτονα, μηχανικού, υπομηχανικού, τοπογράφου, χημικού διερμηνέα, ξεναγού, μεσιτη, εκτελωνιστή, εφόσον δημιουργούν επιχείρηση Παροχής Υπηρεσιών συναφή με την ειδικότητά τους.
- β) Των επιχειρήσεων του πρωτογενούς τομέα εκτός των αναφερο-

μένων σε δραστηριότητες οστρακοτροφίας, ιχθυοκαλλιέργειας, σηροτροφίας, τυροκομίας, εκτροφής σαλιγκαριών και θερμοκηπίων.

- γ) Των εργολάβων δομικών εργασιών, των ηλεκτρολόγων εγκαταστάτων, υδραυλικών εγκαταστατών, τοποθετητών μαρμάρων και πλακιδίων και των εργολάβων χηματοουργικών εργασιών.
- δ) Των πλανοδίων επιχειρήσεων (πλασιέ, ντήλερς, των εποχιακών επιχειρήσεων (δηλαδή όσων δεν λειτουργούν για ολόκληρο το έτος), των κέντρων διασκέδασης, των επιχειρήσεων που έχουν σχέση με τα τυχερά ψυχαγωγικά ηλεκτρονικά παιχνίδια, των πρακτορείων ΠΡΟΠΟ-ΛΟΤΟ-ΛΑΧΕΙΩΝ, των δισκοθηκών, αναψυκτηρίων, κυλικείων, κάθε είδους μπάρ, καφενείων, καφετεριών, περιπτέρων, φιλικών, λεσχών, ψησταριών κάθε είδους και ταβερών πλην των εστιατορείων, που λειτουργούν κατά τη διάρκεια της ημέρας.
- ε) Των επιχειρήσεων που λειτουργούν αποκλειστικά και μόνο τις απογευματινές ή βραδυνές ώρες.
- στ) Των φροντιστηρίων γενικά, των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των εργαστηρίων ή κέντρων ελευθέρων σπουδών.
- ζ) Των Αωνύμων Εταιρειών (ΑΕ).
- η) Των επιχειρήσεων που λειτουργούν εντός της κατοικίας του επαγγελματία.
- θ) Των επιχειρήσεων εκείνων που έχουν το ίδιο αντικείμενο δραστηριότητας με επιχείρηση που λειτουργούσε στον ίδιο χώρο από άλλο επαγγελματία μέσα στο τελευταίο εξάμηνο από την έναρξη λειτουργίας της νέας επιχείρησης.
- ι) Των επιχειρήσεων εκείνων που έχουν το ίδιο αντικείμενο δραστηριότητας με επιχείρηση που σταμάτησε τη λειτουργία της μέσα στην τελευταία διετία πριν από την έναρξη

επιτηδεύματος της νέας επιχείρησης και ανήκε σε συγγενείς α' βαθμού ή συζύγους των ΝΕΕ.

ια) Των επιχειρήσεων εκείνων που έχουν σύνθετο αντικείμενο δραστηριότητας και το ένα εξ αυτών περιλαμβάνεται στις εξαιρέσεις της παρούσας παραγράφου (α'-στ).

Σε περίπτωση υποβολής αίτησης νέων συνεταιρισμών του δευτερογενή και του τριτογενή τομέα απασχόλησης, είναι δυνατή η επιχορήγηση κατ' ανώτατο όριο σε 14 συνεταιριστές - κατά την κρίση του οργάνου που αποφασίζει την υπαγωγή ή όχι στο πρόγραμμα επιχορήγησης, ανάλογα με το είδος της επιχείρησης και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας κάθε περιοχής.

Σε περίπτωση υποβολής αίτησης της ομόρρυθμης εταιρείας του δευτερογενή και του τριτογενή τομέα απασχόλησης, είναι δυνατή η επιχορήγηση κατ' ανώτατο όριο σε 3 από τους συνεταίρους κατά την κρίση του οργάνου, που θα αποφασίζει την υπαγωγή ή όχι στο πρόγραμμα επιχορήγησης, ανάλογα με το είδος της επιχείρησης και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας κάθε περιοχής.

Σε περίπτωση υποβολής αίτησης νέας ετερόρρυθμης εταιρείας είναι δυνατή η επιχορήγηση κατ' ανώτατο όριο σε 3 από τους ομόρρυθμους εταίρους. Δεν επιχορηγούνται οι ετερόρρυθμοι εταίροι.

Σε περίπτωση υποβολής αίτησης νέας ΕΠΕ είναι δυνατή η επιχορήγηση κατ' ανώτατο όριο σε 3 από τους διαχειριστές της, εφόσον απασχολούνται πλήρως και αποκλειστικώς στην εταιρεία και έχουν διαθέσει, βάσει καταστατικού, στην επιχείρηση κεφάλαιο ίσο τουλάχιστον με το ποσό της επιχορήγησής τους.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την υπαγωγή στα προγράμματα αυτά είναι:

α) Να έχουν οι ενδιαφερόμενοι την ιδιότητα του ανέργου και

ειδικότερα οι άνω των 25 ετών, οι οποίοι επιθυμούν να υπαχθούν στο Πρόγραμμα 3β', θα πρέπει να είναι άνεργοι τουλάχιστον για διάστημα 12 μηνών ή να ήταν επιδοτούμενοι άνεργοι πριν από την ημερομηνία έναρξης της δραστηριότητάς τους.

- β) Να πρόκειται για νέο επαγγελματία, δηλαδή να μην είχε επιχείρηση μέσα στην τελευταία διετία πριν από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης υπαγωγής του, καθώς και να μην έχει επιχορηγηθεί στο παρελθόν από το πρόγραμμα των νέων ελεύθερων επαγγελματιών.
- γ) Να έχουν οι ενδιαφερόμενοι την Ελληνική ή την υπηκοότητα κράτους-μέλους της ΕΕ ή να είναι Έλληνες ομογενείς, που να απασχολούνται νόμιμα στη χώρα και η επιχείρηση να εδρεύει και να λειτουργεί στην Ελλάδα.
- δ) Η επιχείρηση να λειτουργεί κανονικά και σε χώρο ανεξάρτητο και κατάλληλα διαμορφωμένο.
- ε) Να είναι το οικογενειακό εισόδημα των εγγάμων ή το ατομικό των αγάμων μικρότερο των έξι εκατομμυρίων.
- στ) Να διαθέτουν την καταλληλή ειδικότητα, εφόσον η επιχείρηση ανήκει στον μεταποιητικό ή στον τομέα παροχής υπηρεσιών.
- ζ) Να απασχολούνται αποκλειστικά και πλήρως στην επιχείρησή τους.
- η) Να διαθέτουν κεφάλαιο τουλάχιστον ίσο με το ποσό της επιχορήγησης υπό μορφή εξοπλισμού, εμπορευμάτων υλικών κλπ. εκτός από τους συνεταιριστές της παραγρ. 5, τους ενδιαφερόμενους του προγράμματος 3β' (επιδοτούμενοι ή μακροχρόνια άνεργοι) και τους άνεργους του προγράμματος 4 (θύλακες υψηλής ανεργίας) οι οποίοι θα πρέπει να έχουν

διαθέσει για το σκοπό αυτό τουλάχιστον το ήμισυ του ποσού της επιχορήγησής τους. Το ανώτατο όριο του συνολικού κεφαλαίου για τη δημιουργία της επιχείρησης δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 20 εκατομ. δρχ.

- θ) Οι κάτω των 25 ετών άρρενες να έχουν εκπληρώσει ή νόμιμα απαλλαγεί από τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Εξαιρούνται της παραγ. αυτής οι έγγαμοι, εφόσον η σύζυγος δεν εργάζεται.
- ι) Οσοι επιθυμούν την επιπλέον επιχορήγηση τους λόγω κατάρτισης θα πρέπει να υποβάλλουν σχετική αίτηση στην αρμόδια υπηρεσία και να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα κατάρτισης που θα πραγματοποιηθεί από τον ΟΑΕΔ.
- ια) Η έναρξη επιτηδεύματος και η λειτουργία της επιχείρησης να έχει γίνει από την 1.12.1994 μέχρι και την 31.10.1995 (Για το 1996, οι προθεσμίες αυτές ορίζονται η 1.11.1995 και η 31.10.1996 αντίστοιχα).
- ιβ) Η κατάθεση της σχετικής αίτησης με όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά να έχει γίνει μέχρι και την 31.10.95 (Για το 1998 η προθεσμία αυτή ορίζεται την 31.10.1996).

Για την ομαλή πορεία των προγράμματα θα συσταθούν ομάδες εργασίας, οι οποίες ανά 3μηνο, 6μηνο και 12μηνο θα συντάσσουν έκθεση για την κάλυψη των θέσεων και την καταβολή των επιχορηγήσεων, θα υποβάλλουν προτάσεις για την ανακατανομή των θέσεων και θα αξιολογούν τα προγράμματα.

Οι εκθέσεις των ομάδων εργασίας θα υποβάλλονται στην επιτροπή παρακολούθησης, που θα συσταθεί και στην οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Εργασίας, ΥΠΕΘΟ, ΟΑΕΔ, ΣΕΒ, ΓΣΕΕ.

Η επιτροπή παρακολούθησης, θα προβαίνει σε αξιολόγηση της

πορείας των προγραμμάτων, η οποία θα τίθεται υπόψη του Δ.Σ. του ΟΑΕΔ μετά από εισήγηση της Δνσης Απασχόλησης.

Το Δ.Σ. του ΟΑΕΔ μπορεί να προβαίνει σε ανακατανομή των θέσεων εργασίας μεταξύ των προγραμμάτων καθώς και σε κάθε αλλαγή που κρίνεται απαραίτητη.

Επίσης, σε περίπτωση πλήρωσης των προβλεπομένων για κάθε πρόγραμμα θέσεων πριν από τις ανωτέρω ημερομηνίες το Δ.Σ. του ΟΑΕΔ μπορεί να καθορίσει άλλη ημέρα λήξης των προγραμμάτων, ή αντίθετα σε περίπτωση μη πλήρωσης των θέσεων μεταγενέστερη ημερομηνία λήξης τους.

Για να υπαχθεί στα προγράμματα αυτά ένας ελεύθερος επαγγελματίας, πρέπει να υποβάλλει στην πλησιέστερη στην επιχείρησή του υπηρεσία του ΟΑΕΔ, τα εξής δικαιολογητικά:

- α) Εντυπη αίτηση-δήλωση που θα περιέχει τα πλήρη στοιχεία της υπό ίδρυση επιχείρησης, και του επαγγελματικού υπεύθυνου.
- β) Βεβαίωση της αρμόδιας Οικονομικής Εφορίας, για έναρξη επιτηδεύματος.
- γ) Εκκαθαριστικό σημείωμα ή Βεβαίωση της αρμόδιας ΔΟΥ, όσον αφορά το εισόδημα του προηγούμενου οικονομικού έτους χρήσεως από την έναρξη επιτηδεύματος, ή τέλος σε περίπτωση που δεν προσκομίζει τα παραπάνω, υπεύθυνη δήλωση ότι δεν είχε υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης, θεωρημένη από την αρμόδια ΔΟΥ.
- δ) Ειδικό έντυπο ερωτηματολόγιο της Δ/νσης Απασχόλησης.
- ε) Υπεύθυνη δήλωση του αρθ. 8 του Ν. 1599/86, ότι ο ενδιαφερόμενος αποδέχεται όλους τους όρους του προγράμματος.
- στ) Εφόσον οι άνεργοι είναι 18-25 ετών και άρρενες θα προσκομίζουν πιστοποιητικό στρατολογίας τύπου Α' ή θεωρημένη

φωτοτυπία της ανάλογης σελίδας του στρατιωτικού τους βιβλιαρίου.

- ζ) Τιμολόγια ή Δελτία Παροχής Υπηρεσιών ή άλλα επίσημα παραστατικά του εξοπλισμού της επιχείρησης.
- η) Δελτίο Ανεργία της αρμόδιας Υπηρεσία του ΟΑΕΔ στο οποίο να φαίνεται ότι ήταν άνεργοι πριν την έναρξη δραστηριότητας της επιχείρησης τους, ή υπεύθυνη δήλωση με το ίδιο περιεχόμενο (Πρόγραμμα 1, 3 και 4).

Όσοι ενδιαφερόμενοι είναι ηλικίας 26-60 ετών και επιθυμούν να ενταχθούν στο Πρόγραμμα 3β' (επιδοτούμενοι ή μακροχρόνια άνεργοι) θα πρέπει να προσκομίσουν: ΔΑΤΕ, Εγκαταρτιστικό Σημείωμα της ΔΟΥ, Υπεύθυνη Δήλωση του Ν. 1599/86 Δελτίο Ανεργίας.

Ειδικά, για όες γυναίκες επιθυμούν την ένταξη τους στο Πρόγραμμα 2, θα πρέπει να προσκομίζουν επικυρωμένο φωτ/φο του βιβλιαρίου ενσήμων (ΔΑΤΕ) απ' όπου να προκύπτει το διάστημα διακοπής της εργασίας για 3 χρόνια (επανεντασσόμενες) καθώς και Υ.Δ. του Ν. 1599/86 με σχετική δήλωσή τους.

Για τις γυναίκες που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας, θα πρέπει να προσκομίζεται σχετική βεβαίωση του ασφαλιστικού φορέα (νεοεισερχόμενες) καθώς και ΥΔ τους του Ν. 1599/86.

Εφόσον πρόκειται για επιχείρηση του μεταποιητικού τομέα ή παροχής υπηρεσιών, θα πρέπει να προσκομίζεται πτυχίο, βεβαίωση σπουδών, ή προϋπηρεσίας ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο, ανάλογο με το αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησης.

Όσοι κατά τη διάρκεια της υπαγωγής τους στα προγράμματα 1, 2, 3 και 4 ΝΕΕ έτους 1995 (ή του έτους 1996) παρακολουθήσουν το πρόγραμμα κατάρτισης, θα πρέπει να προσκομίζουν πτυχίο, ή

βεβαίωση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΟΑΕΔ που το πραγματοποίησε.

Για την ύπαρξη των προϋποθέσεων υπαγωγής στο πρόγραμμα αποφασίζουν οι κατά τόπους διευθυντές Υ.Ν. ή προϊστάμενοι των Τ.Υ. ή Γραφείο Εργ. του ΟΑΕΔ, το αργότερο εντός μηνός από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης του επαγγελματία, αφού εξετάσουν τα προσκομισθέντα δικαιολογητικά και αφού συνεκτιμήσουν την έκθεση ελέγχου που θα πρέπει να συντάσσει ο αρμόδιος υπάλληλος μετά από επιτόπια επίσκεψη στην έδρα της επιχείρησης.

Σε περίπτωση έκδοσης απορριπτικής απόφασης και άσκησης ένστασης αποφαινεται ο Περ/κός Δντής. Ένσταση κατά της απόφασης του Περ/κού Δ/ντή θα γίνεται δεκτή και θα εξετάζεται απότο Δ.Σ. του ΟΑΕΔ μόνο στην περίπτωση που προσκομίζονται νεώτερα στοιχεία. Οι ενστάσεις και στις 2 περιπτώσεις ασκούνται μέσα σε 10 ημερολογιακές ημέρες από την κοινοποίηση κάθε απόφασης. Τα οριζόμενα στηνπ αράγραφο αυτή τροποποιούνται ανάλογα σύμφωνα με τα ορισθησόμενο στην απόφαση του Υπ. Εργασίας για τις αρμοδιότητες των Περιφερειακών Διοικητικών Επιτροπών του ΟΑΕΔ (άρθρο 11 Ν. 2224/1994).

Η διάρκεια της επιχορήγησης για κάθε ελεύθερο επαγγελματία που υπάγεται στα προγράμματα αυτά καθορίζεται σε δωδεκάμηνο χρονικό διάστημα από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής εγκριτικής απόφασης, για το οποίο και θα πρέπει να τηρεί τους εξής όρους του προγράμματος.

Για την καταβολή της προκαταβολής ο ελεύθερος επαγγελματίας θα υποβάλλει στην Υπηρεσία του ΟΑΕΔ της περιοχής του αίτηση μέσα σε 90 ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία έκδοσης της εγκριτικής απόφασης.

Η προθεσμία είσπραξης της προκαταβολής ορίζεται σε 90 ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία έκδοσης της σχετικής

εγκριτικής απόφασης του αρμοδίου οργάνου.

Ανά τρίμηνο θα υποβάλλει επικυρωμένο φωτ/φο του Βιβλίου Εσόδων-Εξόδων με την κίνηση του προηγούμενου τριμήνου, που θα αποδεικνύει την ομαλή λειτουργία της επιχείρησης καθώς και αίτηση για την είσπραξη των επιμέρους δόσεων.

Οι προθεσμίες είσπραξης των τριμηνιαίων δόσεων ορίζονται σε 90 ημερολογιακές ημέρες, αρχής γενομένης από την επομένη της παρέλευσης της προθεσμίας είσπραξης της προκαταβολής.

Σε περίπτωση που κατατεθούν τα δικαιολογητικά ομαλής λειτουργίας της επιχείρησης και η αίτηση για την είσπραξη των επιμέρους δόσεων, και ο ενδιαφερόμενος δεν προσέλθει για είσπραξη εντός των παραπάνω προθεσμιών, η αξίωση παραγράφεται.

Για οποιαδήποτε αλλαγή στην μορφή, λειτουργία, επωνυμία, είδος, δ/νση κλπ. της επιχείρησης, ο ελεύθερος επαγγελματίας, ή ο εκπρόσωπος της επιχείρησης υποχρεούται να ενημερώσει εγκαίρως και εγγράφως την αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ.

Η απασχόληση του νέου ελεύθερου επαγγελματία στην επιχείρηση του να είναι πλήρης και αποκλειστική.

Σε περίπτωση παράβασης των όρων της απόφασης αυτής θα εφαρμόζονται οι διατάξεις των παρ. 7, 8 και 9 του άρθρου 29 του Ν. 1262/82, όπως συμπληρώθηκε από τα άρθρα 6 και 7 του Ν. 1836/89.

Ειδικότερα, ο κατά τόπον αρμόδιος Διευθυντής ΥΝ ή προστάμενος Τ.Υ. ή Γρ. Εργασίας του Οργανισμού, στις περιπτώσεις αυτές αποφαινεται με αιτιολογημένη απόφαση του για την διακοπή της επιχορήγησης και την αναζήτηση του αναλογούντος ποσού επιχορήγησης, που έχει λάβει από τον ΟΑΕΔ και που αντιστοιχεί στο υπόλοιπο χρονικό διάστημα του συνολικού χρόνου απασχόλησης.

Εφόσον, ο επαγγελματίας δεν επιστρέψει εμπρόθεσμα το αναλογούν ποσό, που του αναζητείται, συντάσσεται από το Δ.Σ. του Οργανισμού Πράξη Βεβαίωσης και αποστέλλεται στο αρμόδιο Δημόσιο Ταμείο για βεβαίωση και είσπραξή του.

Η απόφαση υπαγωγής του επαγγελματία στο πρόγραμμα επιχορήγησης θα ανακαλείται μετά από απόφαση του Δ/ντή της ΥΝ ή προϊσταμένου της ΤΥ ή Γρ. Εργασίας του Οργανισμού, εφόσον διαπιστωθεί πριν την καταβολή της προκαταβολής ότι δεν τηρήθηκαν οι όροι του προγράμματος.

Οποιαδήποτε διαφορά προκύψει μεταξύ των ενδιαφερομένων και των ΥΝ, ΤΥ και Γρ. Εργ. του ΟΑΕΔ, θα ειλύεται με απόφαση του Περ/κού Δ/ντη μετά από εισήγηση του Δ/ντή ΥΝ ή προϊσταμένου ΤΥ, ή Γρ. Εργασίας και εφόσον η σχετική ένσταση του ενδιαφερόμενου έχει ασκηθεί εντός 10 ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίηση της απόφασης της ΥΝ, ΤΥ και ΓΕ.

Ένσταση κατά της απόφασης του Περ/κού Δ/ντή θα εξετάζεται από το ΔΣ του Οργανισμού μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις, που προσκομίζονται νεώτερα ικανοποιητικά στοιχεία, μετά από σχετική εισήγηση της Δ/σης Απασχόλησης και εφόσον έχει υποβληθεί εντός 10 ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίηση της απόφασης του Π. Δ/ντή. Τα οριζόμενα στην παράγραφο αυτή τροποποιούνται ανάλογα, σύμφωνα με τα ορισθησόμενα στην απόφαση του Υπ. Εργασίας για τις αρμοδιότητες των Περ/κών Διοικητικών Επιτροπών του ΟΑΕΔ (άρθρο 11 Ν. 2224/94).

Η αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ υποχρεούται μετά από επιτόπιο έλεγχο τουλάχιστον μια φορά το εξάμηνο να συντάσσει έκθεση λειτουργίας της επιχείρησης και απασχόλησης του επαγγελματία.

Τα παραπάνω προγράμματα έχουν ως ημερομηνία έναρξης την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας στο ΦΕΚ και λήγουν την

31.12.1996.

Κάλυψη δαπάνης

α) Από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης προκαλείται δαπάνη σε βάρος του προϋπολογισμού του ΟΑΕΔ αναλυτικά κατ' έτος ως εξής, περίπου:

- Για το έτος 1995	4,9 δις δρχ.
- Για το έτος 1996	6,18 δις δρχ.
- Για το έτος 1997	1,42 δις δρχ., και
- Για το έτος 1998	0,24 δις δρχ.

β) Για την παραπάνω δαπάνη έχει εγγραφεί πίστωση,σ τον υπό κατάρτιση προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ, ύψους 4,9 δις δρχ. με τα στοιχεία ΚΑΕ 0658 του φορέα 200 εκ των οποίων 3,68 δις δρχ. αναμένεται να καλυφθούν από το ΕΚΤ.

7.4 Επιχορήγηση εργοδοτών για απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Τα προγράμματα αυτά αφορούν την επιχορήγηση ιδιωτικών επιχειρήσεων, επιχειρήσεις Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Κοινής Ωφελείας, Συνεταιρισμών, Επαγγελματικών Σωματείων και Ενώσεων αυτών, των επιχειρήσεων που προσλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες με την διαδικασία της υποχρεωτικής πρόσληψης (άρθρο 2 του Ν. 1648/1986) και γενικά εργοδοτών για την πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Στα προγράμματα αυτά επιχορηγούνται εργοδότες για πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες που διανύουν το 16ο έτος της ηλικίας

τους μέχρι και το 65ο έτος κατά την ημερομηνία πρόσληψής τους.

Ατομα, που κατά τη διάρκεια του προγράμματος συμπληρώνουν το 65ο έτος με βάση την ημερομηνία γέννησής τους, παραμένουν σε αυτό.

- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Α**

Για την επιχορήγηση 250 θέσεων για πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες που διαρθρώνεται στα παρακάτω υποπρογράμματα:

- **Υποπρόγραμμα Α1:**

Επιχορήγηση επιχειρήσεων που υπάγονται για πρώτη φορά στο πρόγραμμα για πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες.

- **Υποπρόγραμμα Α2:**

Επιχορήγηση επιχειρήσεων που έχουν υπαχθεί σε πρόγραμμα για πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες στο παρελθόν και συνέχισαν να απασχολούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες, μετά την λήξη του προγράμματος, τουλάχιστον για ένα χρόνο.

- **Υποπρόγραμμα Α3:**

Επιχορήγηση επιχειρήσεων που προσλαμβάνουν άτομα με ειδικές ανάγκες που έχει καταρτισθεί στα ΚΕΚ ΟΑΕΔ ή στα ΚΕΚ αποκλεισμού.

- **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Β**

Επιχορήγηση επιχειρήσεων που έχουν ξαναυπαχθεί στα προγράμματα επιδότησης για πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες, 50 θέσεων.

• **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Γ - ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ**

Πρόγραμμα επιχορήγησης εργοδοτών για την πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες, μερικής απασχόλησης, για άτομα που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση από οποιαδήποτε χρόνια σωματική ή ψυχική βλάβη (παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν. 1648/86) για ώρες ίσες με το ήμισυ των ωρών της ημερήσιας υποχρεωτικής απασχόλησης.

• **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Δ - ΕΙΔΙΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ**

Για επιχειρήσεις Τοπικής Αυτοδιοίκησης καθώς και για ξενοδοχειακές - τουριστικές ή άλλες εποχιακές επιχειρήσεις, δύνανται να επιχορηγούνται για απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες και στην περίπτωση κατά την οποία τους παρέχουν εποχιακή απασχόληση τουλάχιστον πέντε μηνών.

Στην περίπτωση αυτή, ο χρόνος έναρξης της επιχορήγησης θα είναι ο χρόνος έναρξης του ορισμένου χρόνου σύμβασης (εποχιακή απασχόληση), και ο χρόνος λήξης, η ημερομηνία λήξης του ορισμένου χρόνου σύμβασης.

ΠΟΣΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Το ποσό της επιχορήγησης για κάθε προσλαμβανόμενο άτομο:

- Για τα προγράμματα Α (Υποπρογράμματα Α1, Α2, Α3) και Δ (εφόσον υπάρχουν οι προϋποθέσεις του Υποπρογράμματος Α1 ή Α3), καθορίζεται στις 5.000 δρχ. την ημέρα για τους πρώτους 12 μήνες και 3.000 δρχ. την ημέρα για τους υπόλοιπους 12 μήνες, χωρίς καμμία άλλη παροχή από τον ΟΑΕΔ (ασφάλεια κλπ.).
- Για το πρόγραμμα Β και Δ (εφόσον δεν υπάρχει κάποια από

τις προϋποθέσεις των υποπρογραμμάτων Α1 ή Α3), το ποσό της επιχορήγησης καθορίζεται στις 4.000 δρχ. τους πρώτους 12 μήνες και 3.000 δρχ. για τους 12 τελευταίους.

- Για το Πρόγραμμα Γ το ποσό της επιχορήγησης καθορίζεται στις 3.000 δρχ. την ημέρα και για τους 24 μήνες.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ

Η διάρκεια της επιχορήγησης για κάθε προσλαμβανόμενο άτομο ορίζεται σε 24 μήνες από την ημέρα της πρόσληψης η οποία πρέπει να γίνεται μετά την ημερομηνία της εγκριτικής απόφασης της αρμόδιας υπηρεσίας (Υ.Ν. ή Τ.Υ. ή του Γρ. Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες) του ΟΑΕΔ, η οποία απόφαση πρέπει να εκδίδεται το αργότερα μέσα σε 30 ημέρες από την υποβολή της σχετικής αίτησης.

Είναι δυνατή όμως κατ' εξαίρεση η υπαγωγή ατόμου με ειδικές ανάγκες στο πρόγραμμα, εφόσον η πρόσληψη του έγινε μέσα σε 30 εργάσιμες ημέρες, πριν από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης για υπαγωγή στο πρόγραμμα.

Για το Νομό Αττικής, (πλην ΤΥ, ΟΑΕΔ Μεγάρων, Ελευσίνας και Λαυρίου) και τους Νομούς Θεσ/νίκης, Μαγνησίας, Αχαΐας, Ηρακλείου και Λάρισας οι παραπάνω αποφάσεις θα εκδίδονται από τα αντιστοιχα Γραφεία Εργασίας ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Οι αποφάσεις αυτές θα κοινοποιούνται για την καταβολή της επιχορήγησης στις αρμόδιες κατά περιοχή Υπηρεσίες του ΟΑΕΔ καθώς και στον εργοδότη.

Η επιχορήγηση θα υπολογίζεται για κάθε εργάσιμη ημέρα και μέχρι 26 ημέρες κατ' ανώτατο όριο για κάθε μήνα, εφόσον όμως υπάρχουν κάθε μήνα τουλάχιστον 15 ημερομίσθια, ο εργοδότης θα επιχορηγείται κανονικά για τα πραγματοποιηθέντα ημερομίσθια.

Ο εργοδότης υποχρεούται να απασχολήσει το προσλαμβανόμενο άτομο 30 τουλάχιστον μήνες με επιδότηση και οι έξι τελευταίοι χωρίς επιδότηση.

ΜΗΝΑΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Η αποζημίωση της επιχείρησης, για το διάστημα του μήνα προσαρμογής του ατόμου, θα ανέρχεται στο ποσό των 150.000 δρχ. το οποίο ποσό θα καταβάλλεται μετά από έλεγχο και εισηγητική έκθεση αρμοδίου υπαλλήλου της σχετικής υπηρεσίας του ΟΑΕΔ (Γραφείο Αναπήρων, Υ.Ν. Γρ. Εργασίας), εντός 4 μηνών από την υλοποίηση της ενέργειας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΡΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Εάν στη διάρκεια του πρώτου δωδεκάμηνου του προγράμματος, το άτομο μειωμένης απασχόλησης, έχει θετική προσαρμογή στον εργασιακό χώρο, είναι δυνατή η μετατροπή του προγράμματος, από μειωμένη σε πλήρη απασχόληση και για το υπόλοιπο διάστημα μέχρι τη λήξη του προγράμματος.

Η τροποποίηση θα γίνεται μετά από αίτηση του εργοδότη και θα εκδίδεται τροποποιητική απόφαση εντός 20 ημερών από την αρμόδια υπηρεσία του ΟΑΕΔ που εξέδωσε την αρχική εγκριτική απόφαση.

Το ποσό της επιχορήγησης θα είναι το αντίστοιχο του προγράμματος του οποίου πληρεί τις προϋποθέσεις να υπαχθεί δηλαδή με 5.000 δρχ. για τα υποπρογράμματα Α1, Α2, Α3 και με 4.000 δρχ. για το Β πρόγραμμα, για τους πρώτους 12 μήνες και με 3.000 δρχ. για το δεύτερο 12μηνο.

ΚΑΛΥΨΗ ΔΑΠΑΝΗΣ

- α) Από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης προκαλείται δαπάνη σε βάρος του προϋπολογισμού του ΟΑΕΔ ύψους 405.000.000 δρχ. περίπου για το οικονομικό έτος 1995 και για το 1996 135.000.000 δρχ. περίπου.
- β) Για την παραπάνω δαπάνη, έχει εγγραφεί πίστωση στον υπό κατάρτιση προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ έτους 1995 ύψους δρχ. 550.000.000 με τα στοιχεία Κ639Β.

7.5 Πρόγραμμα επιχορήγησης Δήμων και Κοινοτήτων

Το πρόγραμμα αυτό έχει δύο στόχους:

- α) Την απασχόληση ορισμένων κατηγοριών του εργατικού δυναμικού, όπως είναι οι οικοδόμοι και οι ανειδίκευτοι εργάτες, και
- β) Την ενίσχυση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την κατασκευή έργων κοινής ωφέλειας και γενικότερα την κατασκευή έργων υποδομής.

Σε αντιθεση με το πρόγραμμα των ιδιωτικών επιχειρήσεων, η εφαρμογή του οποίου παρουσιάζει συνεχή πρόοδο, το πρόγραμμα που αφορά την Τοπική Αυτοδιοίκηση, εμφανίζει μικρότερα ποσοστά κάλυψης. Αυτό οφείλεται σε σημαντικές αδυναμίες (έλλειψη κυρίως στελεχικού δυναμικού αλλ και οικονομικών πόρων, που δεν επιτρέπουν την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών σε ευρεία κλίμακα εκ μέρους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Η εμπειριστατωμένη μελέτη των δύο παραπάνω προγραμμάτων βρίσκεται ακόμη στο προκαταρκτικό στάδιο. Όμως, από ένα δειγματοληπτικό έλεγχο, που πραγματοποιήσαμε προέκυψαν ορισμένα χρήσιμα στοιχεία.

Περίπου οι μισές από τις επιχειρήσεις που έχουν υπαχθεί στο πρόγραμμα (47,0%) είναι βιοτεχνίες. Σημαντικό είναι επίσης, το μερίδιο των εμπορικών επιχειρήσεων (15,6%), των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών (12,2%), καθώς επίσης και των εξαγωγικών επιχειρήσεων (9,3%).

Όλες οι κατηγορίες των επιχειρήσεων εμφανίζουν μεγαλύτερη προτίμηση στο πρόγραμμα 26-60 ετών, εκτός από τις εμπορικές επιχειρήσεις που φαίνονται να προτιμούν τους νεώτερους εργαζόμενους.

Ο μέσος όρος νέων θέσεων ανά επιχείρηση, για το σύνολο των επιχειρήσεων, υπολογίζεται στα 6,4 άτομα. Υψηλότερη ζήτηση για νέες θέσεις απότο μέσο όρο, παρουσιάζουν οι εξαγωγικές επιχειρήσεις (17,7 άτομα ανά επιχείρηση) και οι βιομηχανίες (9,5 άτομα). Επίσης, υψηλό μέσο όρο νέων θέσεων ανά επιχείρηση εμφανίζουν οι Δήμοι και οι Δημοτικές Επιχειρήσεις (12,1 και 11,6 άτομα αντίστοιχα).

Αντίθετα, πολύ χαμηλούς μέσους όρους θέσεων ανά επιχείρηση εμφανίζουν οι εμπορικές επιχειρήσεις (2,4 άτομα), οι επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών (3,2 άτομα) καθώς και οι επιχειρήσεις που προάγουν την υψηλή τεχνολογία (1,4 άτομα).

Τέλος, σε ό,τι αφορά την γεωγραφική κατανομή, η κύρια ζήτηση για την δημιουργία νέων θέσεων προέρχεται από τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, και της Θράκης.

7.6 Τοποθέτηση νέων σε επιχειρήσεις για πρακτική άσκηση

Ο θεσμός της Επαγγελματικής Κατάρτισης για νέους κάτω των 18 ετών είναι μια από τις παλαιότερες δραστηριότητες του Οργανισμού. Οι νέοι στους οποίους απευθύνεται ο θεσμός είναι άνεργοι και δεν διαθέτουν επαγγελματική ειδικευση. Ο ΟΑΕΔ με τα προγράμματα Ε.Κ. προσπαθεί να δώσει στους νέους αυτούς γνώσεις και πρακτικές εμπειρίες ώστε να εξειδικευτούν και να εξασφαλίσουν επιτυχή επαγγελματική εμπειρία.

Η επαγγελματική κατάρτιση εξαρτάται από τη δυνατότητα τοποθέτησης των νέων σε επιχειρήσεις για πρακτική εξάσκηση. Η δύσκολη όμως οικονομική συγκυρία αποθαρρύνει τους εργοδότες από το να προσλάβουν νέους χωρίς καμμία εμπειρία. Επειδή, λοιπόν, η πρακτική εξάσκηση είναι μέρος του θεσμού της Μαθητείας του ΟΑΕΔ, κατάρτισε πρόγραμμα επιδότησης των εργοδοτών με μέρος του ημερομισθίου.

Το πρόγραμμα αφορά νέους ηλικίας 15-20 ετών. Ο Οργανισμός καταβάλλει στις επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν τους νέους μέρος της ημερήσιας αμοιβής τους (40% του ημερομισθίου για νέους μέχρι 18 ετών και 30% για τους άνω των 18 ετών) για διάστημα 6 μηνών από την πρώτη τοποθέτηση σε εργασία και εφαρμογή του προγράμματος πρακτικής εξάσκησης.

7.7 Πρόγραμμα Ενδοεπιχειρησιακών Σχολών

Αυτά είναι εξειδικευμένα προγράμματα ταχύρρυθμης κατάρτισης ανέργων διάρκειας 45-90 ημερών. Απευθύνεται σε 1.600 άτομα από τα οποία τα 1100 περίπου είναι νέοι κάτω των 25 ετών. Τα προγράμματα πραγματοποιούνται μέσα στις επιχειρήσεις και σε διάφορες πόλεις. Ο ΟΑΕΔ συμμετέχει στις δαπάνες επαγγελματικής

κατάρτισης, που περιλαμβάνουν επιδόματα εκπαίδευσης, δαπάνες διοικητικού προσωπικού, αναλώσιμα των επιχειρήσεων κλπ.

7.8 Χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Πολλά από τα προγράμματα που προαναφέρθηκαν έχουν υποβληθεί για χρηματοδότηση κατά 55% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.). Η Ελλάδα σαν το νεώτερο μέλος της Κοινότητας περνάει από το απαραίτητο στάδιο προσαρμογής στους Κοινωνικούς θεσμούς και μόλις τώρα αρχίζει να κάνει ουσιαστική χρήση των διαφόρων χρηματοδοτικών δυνατοτήτων που προσφέρονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

8.1 Τα μέτρα για την ανεργία

Σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο για την καταπολέμηση της ανεργίας προτείνονται πολλαπλά μέτρα ως παρακάτω.

Το συνολικό κόστος, που χρειάζεται για να καλυφθούν όλοι όσοι προβλέπονται στο νομοσχέδιο φθάνουν τα 220 δις.

- Στην εφαρμογή πολιτικών διασυνδέσεων της κατάρτισης, με την απασχόληση με στόχο την παραγωγική και αξιόπιστη χρήση των χρηματικών ποσών, που διατίθενται κάθε χρόνο γι' αυτούς τους σκοπούς, με την πρόβλεψη ειδικών μηχανισμών, που θα στηρίζουν ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- Στον προορισμό και στην εξειδίκευση μέτρων για την υλοποίηση ευεργετικών πολιτικών απασχόλησης με στόχο την ενίσχυση της απασχόλησης των επιδεινούμενων ή μη επιδεινούμενων ανέργων, την επιδότηση προγραμμάτων πρακτικής άσκησης, την καλύτερη διασύνδεση των μεγάλων έργων με την ενίσχυση της απασχόλησης, τη διευκόλυνση της κινητοποίησης των εργαζομένων.
- Στη δημιουργία προϋποθέσεων ενός ολοκληρωμένου δικτύου συνεργασίας και συνευθύνης του ΟΑΕΔ.
- Στην υλοποίηση μέτρων, που σκοπό έχουν την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας. Τέτοια μέτρα είναι :

- α. Η σύσταση Ειδικού Λογαριασμού για την απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση.
- β. Η καθιέρωση της κάρτας απασχόλησης, που θα έχει όλους τους εργαζόμενους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου τους ανέργους, που θέλουν να ενταχθούν στην εργασία, αυτοί, που εντάσσονται σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης.
- γ. Η ανάπτυξη από τον ΟΑΕΔ ολοκληρωμένου μηχανογραφικού συστήματος για όλες τις προσφερόμενες θέσεις εργασίας.
- δ. Η υλοποίηση από τον ΟΑΕΔ σε συνεργασία με Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα Προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.

Τα βασικά στοιχεία του Νομοσχεδίου είναι τα εξής:

- **Κάρτα απασχόλησης:** Ο ΟΑΕΔ, ως Εθνικός Οργανισμός Απασχόλησης εκδίδει την κάρτα, την οποία μπορούν να κατέχουν όλοι οι εργαζόμενοι και άνεργοι. Η κάρτα, θα χρησιμοποιείται για την αυτόματη ανάληψη του επιδόματος ανεργίας.
- Προβλέπεται η σύσταση στον ΟΑΕΔ Εθνικού Λογαριασμού για την καταπολέμηση της ανεργίας.
- Δημιουργία ειδικών φορέων εκπαίδευσης κατάρτισης όσων θα απασχοληθούν στα μεγάλα έργα.
- Η ίδρυση σε όλες τις περιφέρειες παρατηρητών απασχόλησης.
- Η κατάρτιση μέσω ειδικών σχολών νέων αγροτών σε νέες μεθόδους καλλιέργειας.
- Την αύξηση των επιδομάτων ανεργίας κατά 10% από 1/7/1996 και κατά 10% από 1/7/1997.

- Την ρύθμιση κάρτας αλλοδαπών για προσωρινή διαμονή στη χώρα μας, η οποία θα ισχύει από 1-3 χρόνια.

8.2 Προτάσεις της Επιτροπής Μελέτης για την αντιμετώπιση της ανεργίας

- Εύρυθμη λειτουργία της αγοράς,
- Στήριξη της ζήτησης εργασίας,
- Απασχόληση στον αγροτικό τομέα,
- Μετανάστευση,
- Διμερείς διαπραγματεύσεις,
- Κοινωνική προστασία ανέργων,
- Αναβάθμιση της ποιότητας του εργατικού δυναμικού,
- Συνεχή εκπαίδευση,
- Επαναπροσδιορισμό του ρόλου του Δημοσίου,
- Κωδικοποιήσεις νομοθετικού πλαισίου

α) Για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας:

1. Χρόνος αντιστοίχισης ανέργων και κενών θέσεων εργασίας

Βασικός παράγοντας για την μείωση του κόστους εξεύρεσης εργασίας είναι η ελαχιστοποίηση του χρόνου πλήρωσης μιας κενής θέσης εργασίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με:

- α) Τη "χαρτογράφηση" της αγοράς εργασίας μέσω της διαμόρφωσης Τράπεζας Πληροφοριών όπου θα καταγράφονται κενές θέσεις εργασίας, εργαζόμενοι και άνεργοι.
- β) Τη θέσπιση "κάρτας εργασίας" για το σύνολο των εργαζομένων ανεξάρτητα από τον τομέα δραστηριοποίησης τους και τη συγκρότηση "μητρώου εργαζομένων".

- γ) Την ισχυροποίηση του ρόλου των φορέων καταγραφής και ελέγχου της αγοράς εργασίας σε πανελλαδική κλίμακα.
- δ) Την απλοποίηση των διαδικασιών και τη μείωση του κόστους αντιστοίχισης ανέργων και θέσεων εργασίας.
- ε) Την εκτεταμένη συνεργασία των παραγωγικών φορέων, συνδικάτων και επιχειρήσεων στην κατεύθυνση αυτή.
- στ) Επέκταση του δικτύου των γραφείων ευρέσεως εργασίας του ΟΑΕΔ με επιχειρήσεις, κοινοτικά ή δημοτικά γραφεία, που θα δραστηριοποιούνται στον τομέα και θα συνδέονται με τον ΟΑΕΔ μέσω δικτύου.
- ζ) Την συγκρότηση προσωπικών προγραμμάτων επανένταξης ανέργων στην εργασία, τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη τους τις προσωπικές τους δεξιότητες αλλά και τις ανάγκες της αγοράς.

Η επιτυχία μιας τέτοιας προσπάθειας προϋποθέτει την αναβάθμιση των γραφείων του ΟΑΕΔ έτσι ώστε αυτά:

- i. να αυξηθούν σε αριθμό, για να καλύπτουν όλη την επικράτεια,
- ii. να μηχανοργανωθούν και να συνδέονται μέσω δικτύου,
- iii. να μετεκπαιδεύουν το προσωπικό τους στα νέα προγράμματα.

Στην προσπάθεια αυτή, θα πρέπει να συνεργαστεί το Υπουργείο Εργασίας με τον ΟΑΕΔ με στοχο την αποκρυστάλλωση και αποσαφήνιση του ρόλου των επιμέρους φορέων και των ευθυνών τους έτσι ώστε να είναι δυνατή η παροχή του συνόλου των υπηρεσιών προς τους ανέργους και τους εργαζομένους από έναν φορέα (πχ. ο ρόλος των γραφείων εργασίας του Υπουργείου Εργασίας σε σχέση με το ρόλο των γραφείων του ΟΑΕΔ και των επιμέρους φορέων που αυτός δημιουργεί, πχ. παρατηρητήρια εργασίας). Επίσης, όσον αφορά την εισαγωγή της κάρτας εργασίας απαιτείται η συνεργασία

του Υπουργείου Εργασίας με το Υπουργείο Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων για την μελέτη της οργάνωσης του θεσμού.

β) Γραφεία Εύρεσης Εργασίας του ΟΑΕΔ

Προτείνεται η επέκταση του δικτύου των γραφείων εύρεσης εργασίας του ΟΑΕΔ με την συμμετοχή εξειδικευμένων επιχειρήσεων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των ΑΕΙ και ΤΕΙ και Επαγγελματικών Επιμελητηρίων. Την ευθύνη της οργάνωσης των προτεινόμενων μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων θα έχει ο ΟΑΕΔ και το Υπουργείο Εργασίας. Οι επιχειρήσεις αυτές θα συνδέονται στο δίκτυο του ΟΑΕΔ.

γ) Κατευθύνσεις άμεσων ενεργειών

Άμεσες ενέργειες μπορεί να είναι:

1. Εκκλήση προς τους ανέργους, και ιδιαίτερα προς τους μακροχρόνια ανέργους, να περάσουν για προσωπικές συνεντεύξεις από τον ΟΑΕΔ με στόχο την κατάρτιση προσωπικών προγραμμάτων επανένταξης.
2. Θέσπιση κινήτρων για την εγγραφή των ανέργων και κενών θέσεων εργασίας στον ΟΑΕΔ.
3. Ανάληψη διαφημιστικής εκστρατείας για την ενημέρωση των εργοδοτών και των ανέργων για την ανάγκη συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς του δημοσίου στην προσπάθεια καταπολέμησης της ανεργίας.
4. Επεξεργασία νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου για την λειτουργία του διευρυμένου δικτύου ευρέσεως εργασίας του ΟΑΕΔ.

Η ανεργία είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα. Είναι η μεγαλύτερη μορφή κοινωνικής αδικίας. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει πλήξει την χώρα μας σε μεγάλο βαθμό και το κράτος καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες για τον περιορισμό της. Η επίτευξη όλων αυτών των προσπαθειών θα έχει ως αποτέλεσμα ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο των πολιτών και την δημιουργία μιας κοινωνίας καλύτερης και πιο δίκαιης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, "Απασχόληση - Ανεργία", Αθήνα 1990.
- ΟΑΕΔ, "Η Ανεργία των νέων", Αθήνα 1983.
- Οικονομικά Χρονικά, Οκτώβριος - Νοέμβριος 1993
- Οικονομικά Χρονικά, Φεβρουάριος - Μάρτιος 1994
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, "Επιχορηγήσεις", Αριθ. Φύλλου 481, Τεύχος δεύτερο, 31 Μαΐου 1995.
- Εμπορικό Επιμελητήριο Πάτρας

